

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΖ'.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1954

ΑΡΙΘ. 145

ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ

«Ἐὰν εἰσθε εἰς ἐκ τῶν παλαιῶν συνέδρων τῶν διεθνῶν Ἱατρικῶν Ἑβδομάδων τοῦ Bossey γνωρίζετε ἤδη τί εἶναι ἡ ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος. Τὴν ἐζήσατε παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Lemay τῆς Γενεύης εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Bossey καὶ εἰς τὸ δάσος τοῦ Osterboeck τῆς Ὀλλανδίας, τὴν ζήτε εἰς τὴν καθημερινὴν ἀσκησίν τοῦ ἐπαγγέλματός σας καὶ θὰ ἔλθετε μὲ χαρὰν νὰ τὴν ζήσετε μεταξὺ μας μέσα σὲ ἓνα κύκλον ἀνανεωμένον καὶ ἀπὸ ἄλλους συναδέλφους εἰς τὴν Πανεπιστημιακὴν πόλιν τῶν Παρισίων.

Ἐὰν δὲν ἔχετε ἀκόμη συμμετάσχει εἰς τὰς συναντήσεις μας, θὰ ἔχετε ὀπωσδήποτε ἀκούσει περὶ τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος ἀπὸ φίλους σας, θὰ ἔχετε ἀναγνώσει μερικά ἄρθρα ἐπ' αὐτῆς, ἀκόμη καὶ βιβλία ποὺ ἀσχολοῦνται ἀπὸ ἐτῶν μὲ αὐτὴν. Τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ δείχνετε δι' αὐτὴν εἶναι ἤδη μία ἀπαρχὴ συμμετοχῆς σας. Ἀλλὰ ἡ ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος οὐσιαστικῶς εἶναι μία ἰδιαίτερα ἀντιμετώπισις τοῦ ἀρρώστου ἀπὸ τὸν ἱατρόν. Μία ἀντιμετώπισις ἰδιαίτερα τῆς νόσου ἀπὸ τὸν ἄρρωστον. Διὰ νὰ τὴν κατανοήσῃ κανεὶς καὶ νὰ τὴν ἀφομοιώσῃ πρέπει νὰ τὴν ζήσῃ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν σὰς προσκαλοῦμεν νὰ συμμετάσχητε εἰς τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τοῦ Αὐγούστου, 23-29 Αὐγούστου 1953».

Μὲ τὰς φράσεις αὐτὰς ἤρχιζε ἡ πρόσκλησις ἡ ὁποία ἐγένετο ἐκ μέρους τῆς ὑπευθύνου ὁμάδος τῶν ἱατρῶν, οἱ ὅποιοι ἀπὸ δεκαετίας περίπου ἀσχολοῦνται μὲ τὴν

ιατρικὴν τῆς προσωπικότητος. Ἀπυθύνετο πρὸς τοὺς παλαιούς συνεργάτας, τοὺς συμμετασχόντας εἰς τὰς ἑξ προηγουμένας κατ' ἔτος λαβούσας χώραν ἱατρικὰς συναντήσεις, καθὼς καὶ πρὸς ἄλλους ἱατροὺς ἐκδηλώσαντας ἐπιθυμίαν συμμετοχῆς τῶν εἰς τὴν ἐβδόμην συνάντησιν τοῦ 1953.

Καὶ εἰς ἀπάντησιν τῆς προσκλήσεως αὐτῆς συνεκεντρώθησαν καὶ ἐφέτος εἰς τὸ Kurhaus τοῦ Weissenstein εἰς μαγευτικὸν τοπίον ὕψους 1300 μέτρων εἰς τὸ ὠραῖον καντόνιον τοῦ Soleure πενήτηντονα περίπου ἱατροὶ προερχόμενοι ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἀνῆκον εἰς ὅλας τὰς εἰδικότητας, παθολόγοι, χειρουργοί, ψυχίατροι, παιδίατροι, φυματιολόγοι κλπ., καὶ εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς ἱατρικῆς ἱεραρχίας, καθηγηταί, ὑφηγηταί, διευθυνταὶ κλινικῶν, ἱατροὶ νοσοκομείων, πρακτικοὶ ἱατροί. Ὅλοι αὐτοὶ συνητήθησαν διὰ νὰ συγκροτήσουν τὴν ἐβδόμην ἱατρικὴν ἑβδομάδα τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος.

Αἱ συνεδριάσεις θὰ ἐλάμβανον χώραν ὡς εἶπομεν εἰς τὴν Πανεπιστημιακὴν πόλιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε παραχωρηθῆ ἰδιαίτερον οἶκημα διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἡ μεσολαβήσασα ὁμως ἀπεργία ἀνέτρεψε τὰ σχέδια καὶ κατόπιν ταχέως ληφθέντων μέτρων, ἡ ἐβδόμη ἱατρικὴ ἑβδομάς ἐγένετο εἰς τὸ Kurhaus τοῦ Weissenstein.

Οἱ συμμετασχόντες οὐδόλας παρεπρόσθησαν δι' αὐτό. Ὁ ὄγκος τοῦ Weissenstein προσφέρει θεὰν ἐξαιρετικὴν καὶ μοναδικήν, ὅσῃν ὀλίγα ἄλλα σημεῖα τῆς γῆς εἶναι δυνατόν νὰ προσφέρουν. Καὶ οἱ σύν-

εδροι ἀπῆλθον εἰς τὸ ὄραϊον αὐτὸ τόπιον—ἀπὸ τὰ μαγευτικώτερα τῆς Ἑλβετίας—τὸ θαυμαστότερον πανόραμα ποῦ εἶχον ποτὲ ἴδει καὶ μίαν ἡσυχίαν ἐξαιρετικήν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν κατώρθωσαν νὰ αὐτοσυγκεντρωθοῦν, νὰ ἐνωθοῦν μεταξὺ τῶν ψυχικῶς, νὰ ἐργασθοῦν ἐπιστημονικῶς, νὰ ἀνταλλάξουν τὰς σκέψεις των καὶ τὴν πείραν των ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ θέματος «ὁ ἄρρωστος καὶ τὸ περιβάλλον», τὸ ὁποῖον ἀντιμετώπισαν ἐφέτος, διὰ νὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικώτερον τοὺς ἀρρώστους των. Τὸ μόνον μειονέκτημα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τόπου τοῦ συνεδρίου ἦτο ὅτι πολλοὶ ἱατροί, οἱ ὁποῖοι εἶχον δηλώσει συμμετοχὴν, δὲν κατώρθωσαν νὰ πληροφορηθοῦν ἐγκαίρως τὴν ἀλλαγὴν ταύτην καὶ οὕτω δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὸ συνέδριον.

Ἄλλὰ προτοῦ εἰσελθόμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐφεταινοῦ συνεδρίου νομίζομεν σκόπιμον νὰ κάμωμεν μίαν μικρὰν ἱστορικὴν ἀνασκόπῃσιν τῶν διεθνῶν αὐτῶν ἱατρικῶν συνεδρίων τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος. Ἰδιαιτέρως δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσουν εἰς τὰ ἄρθρα τῶν «Ἀκτίνων» καὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ἑγχειρίδας: «Ἡ ἀρρώστια καὶ ἡ ψυχὴ», ὅπου ἀναφέρονται ἐν ἐκτάσει τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτά. Νομίζομεν δὲ ὅτι εἶναι περισσότερο τοῦτο ἀκόμη ἀναγκαῖον, δεδομένου ὅτι οἱ σύνεδροι τῆς ἐβδόμης ἐβδομάδος τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος, ἀπεφάσισαν ἐν ὁμοφωνίᾳ ὅπως τὸ ὄγδον διεθνὲς συνέδριον λάβῃ χώραν εἰς Ἀθήνας, ἀποδεχθέντες τὴν πρόσκλησιν τοῦ σεβαστοῦ μας προέδρου κ. Μαρίνου Γερούλανου ὡς προέδρου καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ συνέπειαν, δεδομένου ὅτι θὰ δοθοῦν εὐκαιρίαι νὰ ἀκουσθοῦν μερικοὶ ἐκ τῶν ξένων συνέδρων, εὐγενῶς προσφερθέντες νὰ ὁμιλήσουν ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἱατρικῶν ἀντιλήψεων τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος, καλὸν θὰ εἶναι νὰ εἶναι ἤδη γνωστὴ εἰς ὅλους ἡ ἱστορία τῶν συνεδρίων αὐτῶν. Ὀλίγη λοιπὸν ἱστορία εἶναι ἀπαραίτητος. Αὐτὸ θὰ βοηθήσῃ ἀκόμη ἵνα δοθῇ μία ἀμυδρὰ εἰκὼν τῆς συντελεσθείσης μέχρι σήμερον ἐργασίας, στενῶς

συνδεδεμένης μὲ τὰ θέματα τοῦ ἐφεταινοῦ συνεδρίου.

★

Ἀπὸ τοῦ 1947 ἄρκετοὶ ἱατροὶ ὅλων τῶν εἰδικότητων ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένην κατεύθυνσιν τοῦ ἱατροῦ P. Tournier ἐκ Γενεύης, συνεκέντρουντο κατ' ἔτος καὶ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα, διὰ νὰ μάθουν καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἱατρικὴν τῆς προσωπικότητος. Αἱ συναντήσεις τῶν τριῶν πρώτων ἐτῶν εἶχον ὡς ἀντικείμενον αὐτὰ ταῦτα τὰ θεμέλια τῆς Ἱατρικῆς τῆς Προσωπικότητος. «Ἐνότης ψυχασωματικῆ». «Ἡ ἐπίδρασις τῆς ψυχῆς ἐπὶ τῆς υγείας»—«Ψυχολογία τοῦ βάρους»—«Ἡ σημασία τῆς ἱατρικῆς ἐνότητος ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἱατρικοῦ λειτουργήματος». Αἱ συναντήσεις τῶν τριῶν ἐπομένων ἐτῶν ἐχορηγοποιήθησαν διὰ τὴν μελέτην θεμάτων ὑψίστου ἐνδιαφέροντος. «Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος»—«Αἱ παρεκτροπαὶ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ζωῆς»—«Ἡ ἁμαρτία»—«Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἱατροῦ»—«Τὸ βαθύτερον νόημα τῆς νόσου»—«Ἡ προσωπικότης τοῦ ἱατροῦ ὡς πρωτίστου παράγοντος διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀρρώστου».

★

Ο ΑΡΡΩΣΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ

Ἡ συνάντησις ὅμως τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἔμελλε νὰ σημειώσῃ ἕνα νέον σταθμὸν.

Εἶναι γνωστὸν πλέον ὅτι εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου, εἰς ὅλας τὰς εἰδικότητας τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου ἀσχολεῖται, μαζὺ μὲ τὰς προσπάθειάς τὰς ὁποίας καταβάλλει διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀρρώστου καὶ διὰ τὴν ἀνεύρεσιν μιᾶς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος, πρὸς διατήρησιν τοῦ βαθέως ἀνθρωπίνου χαρακτήρος, τοῦ προσωπικοῦ χαρακτήρος τοῦ ἱατρικοῦ λειτουργήματος.

Ἄλλὰ ὁ ἱατρός ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται πλέον διὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀρρώστου του, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἄνευ τῆς τοιαύτης ἀντιμετωπίσεώς του, ἡ βοήθεια τὴν ὁποίαν παρέχει, παραμένει ἡμιτελής, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμένῃ ἀδιάφορος εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν εἰς τὴν ὁποίαν ζῆ ὁ ἀρρωστος, εἰς τὴν κοινότητα τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον μέρος. Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ γενικὸς τίτλος τοῦ θέ-

ματος τῆς συναντήσεως αὐτῆς ἦτο: «Ὁ ἄρρωστος καὶ τὸ περιβάλλον του».

Τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος, ἡ κλασικὴ ἱατρικὴ περιώριζε μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν, σχεδὸν μόνον εἰς τὴν κληρονομικότητα. Ἔτεινε πολλάκις εἰς πλήρη παραγνώρισιν τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀρρώστου. Πολλάκις, ἀκόμη καὶ αὐτὴ δὲν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ἢ περιωρίζετο εἰς τὸ γνωστόν ἀφροδίσιον νόσημα.

Ἡ σύγχρονος ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἐπραγματοποίησε μίαν σημαντικὴν πρόοδον δίδουσα προσοχὴν εἰς τὴν σημασίαν τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τῶν ἀσθενῶν. Οὕτω αἱ συνθήκαι τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου—τῆς ἐργασίας, τῆς κατοικίας, τοῦ κλίματος, τῆς ἐνδυμασίας, τῆς διατροφῆς, τῆς γεωγραφικῆς θέσεως, τῆς οἰκονομίας, τῆς μορφώσεως κατέστησαν παράγοντες οὐσιαστικοὶ τοῦς ὁποίους ὁ ἰατρός δέον ἐὰν λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν. Ἀλλὰ ἀπεδείχθη ὅτι αὐτὸ μόνον δὲν ἦτο ἀρκετόν. Μία ἀντίληψις, καθ' ἣν ὁ ἀνθρώπος μονομερῶς, δύναται νὰ κατανοηθῇ ὡς ἄπλοῦν παίγιον τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν τὰς ὁποίας ἐπιβάλλουν αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις, δὲν λύει πλήρως τὰ προκύπτοντα ζητήματα τοῦ ἀρρώστου. Αἱ ἀμοιβαῖαι ἐπιδράσεις ἀρρώστου καὶ περιβάλλοντος ὀφείλου νὰ ἐξετασθοῦν καὶ ὑπὸ βαθύτερον πρῶσμα. Ὁ ἀνθρώπος ὑφίσταται τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος, ἀλλὰ τὰς ζῆ διαφοροτρόπως ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους του, τῆς ιδιοσυστάσιος του, τοῦ χαρακτήρος του, τῆς προσωπικότητός του. Εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιδράσῃ εἰς αὐτὰς ἐπίσης διαφοροτρόπως εἴτε διὰ προσαρμογῆς εἴτε διὰ δυσαρμονίας εἴτε διὰ μετατροπῆς αὐτῶν. Ἐὰν εἶναι ὀρθόν ὅτι ὁ ἀνθρώπος πλάσσεται ἀπὸ τὸ περιβάλλον του, εἶναι ἀληθές καὶ βέβαιον ὅτι ἔχει ἐπίσης τὴν δύναμιν νὰ τὸ μεταμορφώσῃ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, διὰ τῆς ζωῆς του, εἰς ἁρμονίαν.

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς δύναται νὰ ἴδῃ τις ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐνδιαφέρει καὶ τὸ ὅποιον παρατηρεῖται εἰς τοὺς ἀρρώστους καθημερινῶς, ὥστε διὰ μέσου τῶν αὐτῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων τὸ ἴδιον πρόσωπον νὰ δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ ἢ νὰ καμφθῇ νὰ ἴδῃ αὐτὸ τὸ γάτι, τὸ ἐξαιρετικὰ λε-

πτόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ προσωπικὴ ἀπάντησις τοῦ ἀρρώστου εἰς τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις. Εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ σχέσις τοῦ ἀσθενοῦς μετὰ τὸ περιβάλλον του καὶ τοῦ περιβάλλοντος μετὰ τὸν ἀσθενῆ. Μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὅμως τῆς μελέτης πλησιάζομεν εἰς τὰ ἀπροσδιόριστα στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, εἰς τὰ ἐσώτερα καὶ ἰδιαίτερα πεδία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν μετὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην. Καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν στοιχείων αὐτῶν τὰ ὁποῖα τόσον σημαντικὸν ρόλον ἀσκοῦν ἐπὶ τῆς πορείας τῆς νόσου καὶ τῆς θεραπείας τοῦ ἀρρώστου, ἐπεδόθησαν ἐφέτος οἱ συγκεντρωθέντες εἰς τὸ Kurhaus τοῦ Weissenstein ἱατροί, ἀνταλλάξαντες τὴν πείραν των καὶ καταλήξαντες εἰς συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα θὰ συντελέσουν εἰς τὴν καλύτεραν βοήθειαν τῶν ἀρρώστων των.

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου τοῦ συνεδρίου τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ ἡ ὡς ἐκ τούτου δυσχέρεια τῆς συγκεντρώσεως τῶν συνέδρων εἰς τὸ Weissenstein περιώρισε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἐργασίας ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς Δευτέρας 24 Αὐγούστου μέχρι τῆς μεσημβρίας τοῦ Σαββάτου 29 Αὐγούστου 1953. Δύο ἐπίσης σπουδαῖαι ἐργασίαι, μία τοῦ καθηγητοῦ τῆς ψυχιατρικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Σαραγόσσης Rey Ardid καὶ ἑτέρα τοῦ παιδίατρου Robert ἐκ Μασσαλίας, δὲν ἀνεκοινώθησαν, διότι οἱ ὁμιληταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσουν ἐγκαίρως εἰς τὸν τόπον τῆς συγκεντρώσεως, κατόπιν τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς.

Πολλοὶ ἐπίσης ἱατροὶ ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβουν μέρος διὰ τὸν ἴδιον λόγον. Παρὰ ταῦτα, παρ' ὅλας τὰς παρουσιασθείσας δυσχερείας, τὴν ἐσπέραν τῆς Δευτέρας 24ης Αὐγούστου εἰς τὴν ὡραίαν αἴθουσαν τοῦ Kurhaus τοῦ Weissenstein εὐρέθησαν συγκεντρωμένοι περὶ τοὺς πενήτηντα ἱατροὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ψυχίατρος von Orelli, ὁ καθηγητῆς Grandjon, ὁ παθολόγος φυματιολόγος Huebsman καὶ ὁ καθηγητῆς Siebeck, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀναλάβει νὰ κάμουν τὰς εἰσηγήσεις ἐπὶ τοῦ ὑπὸ μελέτην θέματος:

«Ὁ ἄρρωστος καὶ τὸ περιβάλλον του». Ὁ πρῶτος ἐπελήφθη τοῦ θέματος ἀπὸ ἀνθρωπολογικῆς πλευρᾶς. Ὁμίλησεν εὐρύτατα ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἱατρικῶν ἀντιλήψεων, ἐπὶ τῆς παρατηρουμένης πλέον ἀνάγκης τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀτόμου εἰς προσωπικότητα διὰ τὴν ὁμαλὴν ἐν τῇ ζωῇ διαβίωσίν του καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν συνεπειῶν τῆς ἀτομικῆς ἐν τῇ ζωῇ συμπεριφορᾶς του καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν περιόδον τῆς νόσου. Ἡ εἰσήγησίς του μὲ τὸν τίτλον: «Ἀπὸ τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ πρόσωπον» ὑπῆρξε λίαν διαφωτιστικὴ, ἐπέσυρε δὲ εὐρείας συζητήσεις ἐκ μέρους τῶν συνέδρων, οἵτινες περιστράφησαν εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν χαρακτήρων τῆς προσωπικότητος, οἱ ὁποῖοι τὴν διακρίνουν ἀπὸ τὸ ἄτομον.

Οἱ κυριώτεροι ἐκ τούτων εἶναι ἡ ἐξέλιξις τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς ἀνάγκης τῆς συμφιλώσεως μὲ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του, μὲ τὸν ὁποῖον οὐσιαστικῶς εὐρίσκεται χωρισμένος. Διὰ τῆς κατανόησεως ὅμως καὶ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνόητος μέσα εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του ἢ προσωπικότητος του θὰ ἐκδηλωθῇ διὰ τῆς κατανόησεως τῆς ἀνάγκης τῆς πραγματικῆς ἐπαφῆς του μὲ τὸν συνάνθρωπόν του, μὲ τὸν ὁμοῖόν του. Διότι τότε μόνον ὁ ἄνθρωπος καθίσταται προσωπικότης, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ ἐπιθυμῇ καὶ νὰ πραγματοποιῇ τὴν οὐσιαστικὴν μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικοινωνίαν, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ τίθηται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἄλλων.

Ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν αὐτὴν, ὀδηγεῖ τὸ ἄτομον εἰς τραγικὴν θέσιν. Συνέπεια τῆς ἀπομονώσεως εἶναι ἡ δημιουργία ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν συγκρούσεων αἰτινες ὀδηγοῦν συχνότατα εἰς τὴν νόσον.

Μετὰ τὸν ψυχίατρον von Orelli ἐγένοντο αἱ εἰσηγήσεις τῶν ἱατρῶν καθηγητοῦ Grandjon ἐκ Μασσαλίας καὶ Huebsman ἐκ Χαϊδελβέργης μὲ τὸ θέμα: «Τὸ κοινωνικὸν στοιχεῖον τῆς νόσου». «Ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις τοῦ ἀρρώστου καὶ τοῦ περιβάλλοντος καὶ ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον ἀσκεῖ αὐτὴ κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν, τὴν διαδρομὴν καὶ τὴν θεραπείαν τῆς νόσου».

Ὁ καθηγητὴς Grandjon μετὰ θαυμα-

στῆς σαφηνείας καὶ γλαφυρότητος ἀνέλυσεν ἐν λεπτομερείᾳ τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα, ἀνακρινώσας καὶ πολλὰς κλινικὰς περιπτώσεις· ἀπέσπασε δὲ δικαίως τὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων.

«Ἀπὸ τῆς γεννήσεώς μας, εἶπε, κολυθῶμεν μέσα εἰς τὸ περιβάλλον μας, ἀναζητοῦμεν τὴν θέσιν μας εἰς τοὺς κόλπους τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εὐρίσκόμεθα ἐν συγκρούσει μαζύ του. Τὸ περιβάλλον ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του πλευρᾶς ἀναζητεῖ νὰ μᾶς ἐντάξῃ, νὰ μᾶς ἀφομοιώσῃ.

Ἀντιδράσεις μεγάλης ποικιλίας, ἅπειροι καὶ ἀντίστροφοι παρουσιάζονται αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῶν τριῶν πεδίων, σωματικοῦ—ψυχικοῦ—πνευματικοῦ δύνανται νὰ καταστοῦν ἢ αἰτία τῶν ἀταξίῶν αὐτῶν, τὰς ὁποίας καλοῦμεν νόσους καὶ νὰ προσδώσουν μίαν ἐξέλιξιν χαρακτήρος καθαρῶς προσωπικοῦ. Αἱ συγκρούσεις αὐταὶ γίνονται ταχέως ἀσυμβίβαστοι μὲ τὴν ζωὴν ἐὰν δὲν παρεμβληθῇ μία κατάστασις ἰσορροπίας ἢ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς δυνατότητάς μας πρὸς προσαρμογὴν.

Μακρὰν τῆς νόσου πιστεύομεν συχνὰ ὅτι εἴμεθα προσηρμοσμένοι εἰς τὴν ζωὴν μας διότι ἔχομεν μέλη νὰ κινηθῶμεν, πεπτικὸν σωλῆνα καλῶς λειτουργοῦντα καὶ ἐν ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κερδίζομεν τὴν ζωὴν. Ἐν τῇ πραγματικότητι τὰ 99 ἄτομα ἐπὶ τῶν 100 δὲν εἶναι προσηρμοσμένα πρὸς τὴν ζωὴν. Ἐχουν προβλήματα τῆς ζωῆς, συχνάκις χρόνια, λανθάνοντα, ἀσυνείδητα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἐμπόδια διὰ τὴν προσαρμογὴν. Μόλις ὁμως ἐμφανισθῇ ἡ νόσος ἀναζητῶνται αἱ σωματικαὶ ἢ ψυχικαὶ αἰτίαι αὐτῆς. Τότε συχνάκις ἀποκαλύπτεται ἡ κατάστασις τῆς λανθανούσης ἐλλείψεως προσαρμογῆς.

Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ γενικεύομεν πᾶσα νόσος δὲν εἶναι πάντοτε τὸ ἀποτέλεσμα, ἢ ἡ ἄμεσος συνέπεια μιᾶς καταστάσεως ἐλλείψεως προσαρμογῆς. Ἄλλὰ πᾶσα νόσος δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἄρρωστον νὰ θέσῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ πρόβλημα τῆς συμπεριφορᾶς του ἔναντι τῆς ζωῆς. Προχωρῶν εἰς τὴν μελέτην τοῦ θέματος, ὁ καθηγητὴς Grandjon, ἀνέλυσε

διαδοχικῶς πῶς δύναται τις νὰ κατανοήσῃ:

1. Τὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀρρώστου ἔναντι τοῦ περιβάλλοντός του εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ περιβάλλοντος εἴτε περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ, δηλαδή τὴν προσπάθειαν προσαρμογῆς τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ ἐν γένει περιβάλλον.

2. Τὴν βοήθειαν ἢ τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα τὸ περιβάλλον παρεμβάλλει εἰς τὴν προσπάθειάν του πρὸς προσαρμογὴν.

3. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὀφείλει νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ προσαρμογὴ διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ἀληθοῦς θεραπείας καὶ τὸν ρόλον τοῦ ἱατροῦ εἰς αὐτὴν τὴν ἀναπροσαρμογὴν. Ἀπὸ τί ἀποτελεῖται ὅμως τὸ περιβάλλον αὐτό;

Τὸ περιβάλλον ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία στοιχεῖα. Ἀπὸ τὸν πλῆσιον μὲ τὴν πλήρη παραδοχὴν τοῦ ὄρου αὐτοῦ: μέσα εἰς τὴν οἰκογενεῖαν—μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἀπὸ τὰς συνηθείας: κληρονομικὰς καὶ ἐπικτητέους, καὶ τέλος ἀπὸ ἓν στοιχεῖον αὐστηρῶς προσωπικόν, τὸ ἐσωτερικόν δηλαδή περιβάλλον, τὸ ὅποιον εἶναι προῖόν τῆς ἀνατροφῆς πού ἐλάβομεν—τῶν ψυχικῶν ιδιοτήτων, τῆς εὐφυΐας, τῆς εὐαισθησίας, τοῦ εὐσυγκινήτου. Ἄλλα κυρίως τὸ περιβάλλον αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ αἰσθήματα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συνειδητὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποστολὴν μας εἰς τὴν ζωὴν.

Ἡ προσαρμογὴ τοῦ ἀτόμου κατὰ συνέπειαν εἰς τὸ περιβάλλον του τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀγῶνος τόσο κατὰ τοῦ ἔξωτερικοῦ ὅσον καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ περιβάλλοντός του.

Καὶ πρῶτον τὸ ἐξωτερικόν περιβάλλον ἐπιδρᾷ ἐφ' ἡμῶν κατὰ διαφόρους τρόπους ἀλλὰ σχεδὸν καὶ τότε δι' ἐπιθέσεων, συγροάξεων αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ καταστοῦν παθογόνοι. Αὗται εἶναι φύσεως ποικίλης: φυσικῆς, ψυχικῆς, πνευματικῆς.

Τὸ περιβάλλον δύναται νὰ παρεμβάλλῃ ἐμπόδια ἢ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄρρωστον. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, τὸ συχνότερον παρατηρεῖται ἄλλειψις κατανοήσεως τοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὅποιον παρεμβάλλει ἐμπόδια χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ εἰς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν προσαρμογῆς· αὐτὸ συμβαίνει, εἴ-

τε ἐκ παραγνωρίσεως τῆς ὑπάρξεως ἀκόμη καὶ τῆς σημασίας τῶν συγκρούσεων καὶ ἔπειτα ἐπίσης ἀπὸ ὑπερηφάνειαν καὶ αὐταρχισμόν. Τόσον τὸ οἰκογενειακόν περιβάλλον ὅσον καὶ τὸ κοινωνικόν περιβάλλον, τὸ συχνότερον μὲ τὰς καλύτερας προθέσεις καταπιέζει, καταπονεῖ μὲ ἀγόνους κριτικὰς, συντριβεῖ τὸν ἄρρωστον μὲ φορτικὰς φροντίδας, παρέχει συμβουλὰς εἰς τὸν ἄρρωστον καὶ τὸν ἀναρρωνύοντα, τὰς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀκολουθήσῃ.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀσχοῦν τεράστιον ρόλον καὶ ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν πορείαν τῆς υγείας τοῦ ἀρρώστου.

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν τὸ περιβάλλον κατανοεῖ τὰ προβλήματα τοῦ ἀρρώστου καὶ δύναται νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄρρωστον εἰς τὰς προσπάθειάς διὰ νὰ προσαρμοσθῇ. Αὐτὸ ὅμως ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸ περιβάλλον ιδιότητος σπανίως συναντωμένας, διαίσθησιν, λεπτότητα ψυχολογικὴν, συμπληρουμένην ἀπὸ μεγάλην σύνεσιν, ἀνιδιοτέλειαν, δεδομένου ὅτι ἡ λύσις τῶν προβλημάτων ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὰς ἀνθρωπίνους τάσεις, προσέγγισιν εἰς τὰ πνευματικὰ προβλήματα, κατανόησιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν καὶ ἀνοχὴν ἀπέναντί των. Αὐτὰ τὰ προτερήματα εἶναι δυνατὸν νὰ συναντῶνται εἰς τὸ οἰκογενειακόν καὶ κοινωνικόν περιβάλλον. Ὅφειλον ὅμως νὰ ὑπάρχουν ἀπαραιτήτως εἰς τὸ ἱατρικόν περιβάλλον. Πρόκειται περὶ ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης. Αὗται αἱ πνευματικαὶ ιδιότητες ὀφείλου νὰ γίνουσι κτήμα τοῦ ἱατροῦ. Τοῦτο δὲ δύναται νὰ γίνῃ ἀκόπως ἐὰν ἐγκαταλείπων τὴν στάσιν τοῦ ἀπλοῦ τεχνικοῦ καὶ τοῦ κριτοῦ καὶ πλησιάζων αὐτὸς τὸν ἄρρωστον θέτῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ ἐρώτημα: «αὐτὸς ὁ ἄρρωστος πού πρόκειται νὰ νοσηλευθῶ ἔχει κάποιο νόημα δι' ἐμέ;», ἢ «τί ἔχει νὰ μοῦ προσφέρῃ αὐτὸς ὁ ἄρρωστος;»

Ἐξ ἄλλου ἡ ἱατρικὴ πείρα ἀποδεικνύει καθημερινῶς ὅτι κάθε ἄρρωστος μᾶς διδάσκει ἓνα κόσμον γνώσεων ἐπὶ τοῦ τεχνικοῦ—ψυχικοῦ—κοινωνικοῦ πεδίου. Πλουτιζόμεθα μὲ τὰ προβλήματα τοῦ ἀρρώστου, ἀναπτύσσομεν ἰκανότητάς, διαίσθησιν, εὐαισθησίαν. Ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ πεδίου τέλος κάθε ἄρρωστος εἶναι διὰ τὸ

περιβάλλον του καὶ διὰ τὸν ἱατρὸν του ἢ εὐκαιρία νὰ καθορίσῃ τὰ ἀνθρώπινα ὄρια τῆς τεχνικῆς μας, τῆς ἀφυπνίσεώς μας, τῆς ἀγάπης μας.

Ἀκόμη ἡ κλῆσις μας κοντὰ εἰς τὸν ἄρρωστον, εἴτε περὶ τῶν ἱατρῶν πρόκειται, εἴτε περὶ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ κοινωνικοῦ ἢ οἰκογενειακοῦ, μᾶς ἐπιβάλλει τὴν ἐρωτήσιν· διατί ὁ ἄρρωστος αὐτὸς ἀνατίθεται εἰς ἡμᾶς. Αὐτὸ μᾶς κάνει νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν αὐτοκριτικὴν μας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνακαλύψωμεν καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐάν ὁ Θεὸς ἔβαλε εἰς τὸν δρόμον μας αὐτὸν τὸν ἄρρωστον εἶναι διότι κάτι ἔχομεν νὰ τοῦ προσφέρωμεν, κάτι ἔχομεν ἡμεῖς νὰ τὸν ὠφελήσωμεν, κάτι ἔχομεν νὰ ὠφεληθῶμεν.

Κατόπιν ὄλων τῶν ἀνωτέρω, ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσαρμογὴ τοῦ ἀρρώστου, διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ἀληθινῆς θεραπείας;

Ἡ θεραπεία ἡ ἀληθῆς, ἡ πλήρης, πρέπει νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ μιᾶς σωματικῆς θεραπείας μὲ μιάν ἐπανένταξιν τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν τάξιν τῆς ζωῆς του. Ἡ σωματικὴ θεραπεία περιλαμβάνει ὄχι μόνον τὴν ἴασιν τῶν βλαβῶν, τὴν κατάπαυσιν τῶν λειτουργικῶν διαταραχῶν, ἀλλὰ ἀκόμη τὴν ἐπανακατάταξιν του εἰς μιάν κοινωνικὴν κατάστασιν, μιάν ἐργασίαν, αἱ ὅποια θὰ εἶναι εἰς αὐτὸν προσίται. Ἡ ψυχικὴ θεραπεία θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν διάλυσιν τῶν προβλημάτων τῆς μὴ προσαρμογῆς τὰ ὅποια προϋπάρχουν τῆς νόσου. Ἡ πνευματικὴ θεραπεία ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ βοήθεια πρὸς τὸν ἄρρωστον διὰ τὴν ἐπανένταξιν του εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δυνάμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ προσαρμογῆς; Μάλιστα. Διάφορος ἀναλόγως τῶν προσώπων. Οἱ *libres—penseurs* θὰ προσαρμοσθοῦν διὰ τῆς ἀρνητικῆς ἀντιδράσεως. Ἀρνοῦνται τὸν Θεὸν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θὰ εὐρεθοῦν ἐνώπιον μιᾶς ἀδιεξόδου. Τότε θὰ ἔλθῃ μία κρίσις ἀπὸ τὴν ὅποιαν οὐδεὶς γνωρίζει πῶς θὰ ἐξέλθουν.

Διὰ τοὺς ἄλλους οἱ ὅποιοι ἀναζητοῦν, αὐτοὶ βλέπουν τὰ προβλήματα ἀλλὰ δὲν προσπαθοῦν νὰ τὰ λύσουν· δι' αὐτοὺς ὑπάρχει ἀγὼν καὶ ὄχι προσαρμογὴ.

Ἄλλοι, καὶ εἶναι ἀρκετοί, ἔχουν ἤδη εὔρει τὸν Θεόν. Δι' αὐτοὺς δὲν πρόκειται πλέον περὶ προσαρμογῆς ἀλλὰ μᾶλλον περὶ παραδοχῆς, ὑπακοῆς.

Κατὰ συνέπειαν ἡ πλήρης θεραπεία, ἡ θεραπεία τοῦ προσώπου οὐχὶ τοῦ ἀτόμου—τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσωπικότητος—εἶναι ἡ προσαρμογὴ τοῦ ἀρρώστου εἰς τὸ περιβάλλον του καὶ ἡ ἀρμονικὴ του ἐπανένταξις εἰς τοὺς κόλπους τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ συμπληρωμένη διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ. Ἐν συνόψει ἡ πλήρης θεραπεία του εἶναι ἡ ἐπαναφορὰ εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην ἢ ὅποια θὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσωπικὴν ἀποστολήν του μὲ τὰ τίλαντα τὰ ὅποια ἔχει ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ ἱατρός τῆς προσωπικότητος ἔχει τὸ καθήκον νὰ ἐργασθῆ καὶ διὰ τὸν ἄρρωστον καὶ διὰ τὸ περιβάλλον, δι' ὄλων τῶν μέσων, νὰ δράσῃ, νὰ βοηθήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ προσευχηθῆ διὰ τὴν θεραπείαν αὐτὴν, ἢ ὅποια εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ, δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι τὴν ἐπιθυμοῦν καὶ τὴν ἀναζητοῦν

*

Μετὰ τὸν καθηγητὴν Grandjon ὁ ἱατρός Huebsman ὁμίλησεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος βασιζόμενος ἐπὶ τῆς μακρᾶς πείρας τὴν ὅποιαν ἀπέκτησεν ἐκ παρατηρήσεών του ἰδίως ἐπὶ ἀρρώστων τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων.

Ὅταν ἡμεῖς οἱ ἱατροὶ—εἶπεν ὁ ὁμιλητής—ὁμιλοῦμεν περὶ παραγόντων κοινωνικῶν, ἀσκούντων ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς νόσου, ὁμιλοῦμεν πολὺ γενικὰ καὶ αὐτὸ ὅταν κυρίως τοὺς λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν. Ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, ἀντιμετωπιζόμεν κατ' ἀρχὴν τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ ἀρρώστου. Χρησιμοποιοῦμεν αὐτὸν τὸν ὄρον ἀποδίδοντες εἰς αὐτὸν μιάν ἔννοιαν στενωτέραν παρ' ὅσην ὄφειλε νὰ ἔχη.

Τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον ἀναφέρεται μόνον ὅταν πρόκειται περὶ ἀρρώστων οἰκονομικῶς ἀσθενῶν, περὶ μιᾶς καθωρισμένης κοινωνικῆς τάξεως. Ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ ἀρρώστου ἐκφράζεται διὰ τοῦ γεγονότος ὁ-

τι ὁ οικονομικῶς ἀδύνατος ἄρρωστος θίγεται σοβαρώτερον ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς νόσου παρὰ ὁ ἀνήκων εἰς πλουσιωτέραν κοινωνικὴν τάξιν. Ἀλλὰ αὕτη ἡ σχέση εἶναι μία πραγματικότητα; Αἱ παρατηρήσεις αἱ ὁποῖαι ἔχουν γίνει εἰς τὸν τομέα τῶν ἀσφαλίσεων κατὰ τῆς νόσου ἀποδεικνύουν ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ὀρθόν. Τὸ οὐσιώδες σημεῖον εἶναι ὅτι δὲν εἶναι μόνον ἡ ὑλικὴ ἀθλιότης ἡ ὁποία ἐμποδίζει τὴν θεραπείαν τοῦ ἀρρώστου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλλειψις πνευματικοῦ περιεχομένου εἰς τὰς σχέσεις αὐτὰς μεταξὺ τῆς παρεχομένης ἱατρικῆς βοηθείας καὶ ἀρρώστου. Ὁ ἄρρωστος πολλάκις βλέπει εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἱατροῦ ἓνα κοινωνικὸν ἀντίπαλον. Ἡ ἐξίσωσις κοινωνικὸς ἄνθρωπος—οἰκονομικὸς ἄνθρωπος εἶναι καὶ ἀποδεικνύεται θεμελιώδης πλάνη. Εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἡ θεραπεία ἐπιτυγχάνεται ὄχι μόνον διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς βοηθείας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς παροχῆς ἠθικῆς τοιαύτης ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ἀρρώστου ὡς προσωπικότητος. Τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα τῆς νόσου παρουσιάζει μίαν ἠθικὴν πλευρὰν τὴν ὅσον διὰ τὴν γένεσιν ὅσον καὶ διὰ τὴν θεραπείαν τῆς νόσου. Ὁ κοινωνικὸς παράγων τῆς νόσου παρουσιάζεται ὑπὸ μορφῆν διαταραχῶν τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων—ὁ πατέρας—ἡ μητέρα—οἱ ἀδελφοί—ὁ σύζυγος—ἡ σύζυγος—ὁ προϊστάμενος—ὁ ὑπάλληλος—ὁ καθηγητής—ὁ φοιτητής κλπ. Ὁλος αὐτὸς ὁ κόσμος ἀποκτᾷ μίαν τεραστίαν καὶ ἀνύποπτον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νόσου. Καὶ ὁ ἱατρός δὲν δύναται νὰ δράσῃ ἀποτελεσματικῶς παρὰ μόνον ὅταν ὁ ἄρρωστος τακτοποιήσῃ τὰς σχέσεις του μὲ τὸ περιβάλλον του καὶ μὲ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἡ πλήρης θεραπεία του ἐπέρχεται ὅταν μεταβληθῶν αἱ σχέσεις αὐταί, αἱ δημιουργηθῶσι προσκόμματα καὶ ἐμπόδια διὰ τὴν ἴασίν του. Αὐτὸ διαπιστοῦται καθημερινῶς ὄχι μόνον εἰς τὸν τομέα τῶν νευρώσεων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀργανικῶν νόσων. Ἰδιαίτερος εἰς τὴν φυματίωσιν, ἐπὶ τῆς γενέσεως τῆς ὁποίας ἡ ἐπίδρασις τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων. Ἡ θεραπεία τοῦ φυματικοῦ ἀρρώστου ἀπαιτεῖ βεβαίως προσωπικὰς φροντίδας καὶ καλὴν διατροφὴν, πρόβλη-

μα βεβαίως ὑλικόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ πλούτος ὑποκύπτει εἰς τὴν φυματίωσιν ἐνῶ ἀντιθέτως πολλοὶ πτωχοί, παρὰ τὴν οικονομικὴν ἀθλιότητα οὔτε καὶ προσβάλλονται ὑπ' αὐτῆς.

Ὁ ἱατρός Huebsman ἀνεκοίνωσε περιπτώσεις διαφόρων ἀρρώστων δι' ὧν ἀποδεικνύεται σαφῶς ἡ ἀμοιβαία ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ ἀρρώστου. Πολλὰ καὶ ποικίλα εἶναι αἱ ρίζαι τῆς νόσου, ὁ δὲ ἱατρός ἐὰν θέλῃ νὰ βοηθήσῃ πραγματικῶς τὸν ἀρρωστὸν του ὀφείλει νὰ φθάσῃ μέχρι καὶ τῶν πλέον λεπτῶν διακλαδώσεων του. Αἱ συγκρούσεις τοῦ ἀρρώστου ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαὶ ἀποτελοῦν τοὺς σπουδαιότερους παράγοντας, ἄνευ δὲ τῆς ἀνευρέσεως αὐτῶν, ἡ θεραπεία παραμένει πάντοτε ἀτελής. Ὁ ἄρρωστος ἰωμένος τεχνικῶς, ἐπανέρχεται εἰς τὴν ζωὴν βεβαρυμένος μὲ τὰς ἐπιδράσεις αὐτῆς. Ἐξακολουθεῖ τὴν ζωὴν ἡ ὁποία θὰ τὸν ὀδηγήσῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἢ ἑτέραν νόσον. Καὶ οἱ ἱατροὶ ὀφείλουσιν πλέον νὰ προσέξουσιν εἰς τὰ σημεῖα αὐτὰ ἐφ' ὅσον σήμερον ἔχει κατανοηθῆ ἡ μεγάλη αὐτῶν σπουδαιότης διὰ τὴν θεραπείαν.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΡΟΣΩΠΟΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ

Τὴν προτελευταίαν ἡμέραν τοῦ συνεδρίου ἔλαβε τὸν λόγον ὁ καθηγητὴς Siebeck τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελβέργης διὰ νὰ ἐκδέσῃ τὰς σκέψεις του ἐπὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων ἀρρώστου καὶ περιβάλλοντος ἐν τῷ νοσοκομείῳ, βασιζόμενος ὡς εἶπεν ἐπὶ τῆς πείρας 45 ἐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 30 ἔτη διήλθε ὡς διευθυντὴς Πανεπιστημιακῶν κλινικῶν καὶ νοσοκομείων.

Ὁ τίτλος τῆς εἰσηγήσεώς του ἦτο: «Ἡ προσωπικὴ ἱατρικὴ εἰς τὸ ἀπρόσωπον νοσοκομεῖον». Ὄμιλησε ἐπὶ 1 καὶ 1/2 ὥραν. Ἐθῆξε ἐν λεπτομερείᾳ ὅλας τὰς πτυχὰς τοῦ ἀρρώστου εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ παρέσχε πολὺτιμα διδάγματα ἐκ τῆς μεγάλης του πείρας, πραγματικὰς ὑποθήκας διὰ τοὺς παλαιότερους καὶ νεωτέρους ἱατροὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ βοηθήσουσιν πλήρως τοὺς ἀρρώστους των.

«Ἐκείνο τὸ ὁποῖον ἔζησα ἐπὶ 30 ἔτη

μέσα εἰς τὰ νοσοκομεῖα», εἶπε, «θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἐκθέσω σήμερον. Πιστεύω ὅτι ἡ πείρα αὐτὴ εἶναι ἡ πείρα ὀλων σας, ἀλλὰ ἡ ἀνταλλαγὴ τῆς πείρας μου μὲ τὴν ἰδικὴν σας, θὰ εἶναι ὠφέλιμος διὰ τοὺς συγχρόνους ἱατροὺς καὶ τὴν ἐπερχομένην ἱατρικὴν γενεάν.

Κάποτε μοῦ ἀνέθεσαν τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς νοσοκομείου μὲ 600 κλίνας. Εἰς τὴν ἄρνησίν μου ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαρκέσω διὰ μίαν τόσον σοβαρὰν ἐργασίαν, οἱ προτείνοντες τὴν θέσιν αὐτὴν μοῦ εἶπον: «Δὲν θὰ θεραπεύετε ὁ ἴδιος τοὺς ἀρρώστους. Ἐκεῖνο ποῦ θέλομεν εἶναι νὰ ἐμποτίσετε τὴν κλινικὴν μὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἰδικὸν σας. Τὸ πνεῦμα τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος».

Πῶς ὅμως θὰ δυνηθῶμεν νὰ τὸ κατορθώσωμεν αὐτό; Πῶς θὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὴν κλινικὴν, ἐφ' ὅσον πλέον γνωρίζομεν ὅτι ἡ θεραπεία δὲν ἐπιτυγχάνεται ἄνευ τῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς μὲ τὸν ἄρρωστον; Τὰ νοσοκομεῖα εἰς τὴν Γερμανίαν ἔχουν ἰδρυθῆ ἐπὶ οὐμανιστικῶν βάσεων. Ἄλλὰ ὁ οὐμανισμὸς ἔφθασε εἰς τὸ τέλος του καὶ ὑπὸ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν δὲν ὑπάρχει πλέον. Καὶ ὀρθῶς ὁ Heidegger τονίζει ὅτι ὁ οὐμανισμὸς ὀδηγεῖ εἰς τὸ κενόν. Ἐκεῖνο τὸ ὀποῖον λείπει ἀπὸ αὐτὸν εἶναι τὸ πνευματικὸν κέντρον ἐπὶ τοῦ ὀποῖου ὀφείλει νὰ στηρίζεται ἡ ζωὴ. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλῃ δυσχέρεια τῆς ὀρθῆς λειτουργίας μιᾶς κλινικῆς καὶ ἐνὸς νοσοκομείου.

Ἄλλ' ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ἀρρώστου εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐπιτρέψατέ μου τὴν γνωστὴν εἰς ὀλους σας μικρὰν περιγραφὴν. Ὁ ἄρρωστος εἰσέρχεται εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐχει νοσηλευθῆ μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἰσέρχεται εἰς ἄγνωστον περιβάλλον. Τὸ προσωπικὸν τοῦ εἶναι ἄγνωστον. Τὸ νοσοκομεῖον εἶναι λαμπρὰ ὀργανωμένον, οἱ ἱατροὶ εἶναι εὐσυνειδήτοι καὶ ἄριστα κατηρτισμένοι ἐπιστημονικῶς. Λαμπρὰ ὀλα, ἀλλὰ τὸ νοσοκομεῖον εἶναι ἀπρόσωπον. Τοῦ δίδουν τὴν στολὴν τοῦ νοσηλευομένου, τὸν τοποθετοῦν μαζὺ μὲ ἄλλους ἄρρώστους. Ὅλα γίνονται μὲ τάξιν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄρρωστον τὸ νοσοκομεῖον φαίνεται ὡς φυλακὴ. Ἀκόμη καὶ τὰ σπουδαιότερα νοσοκομεῖα πα-

ραμένον ἀπρόσωπα. Ἡ πρώτη νύξ παρέρχεται ἐν ἀγωνίᾳ. Τὴν ἐπομένην τὸ πρωτὶ ἔρχεται ὁ βοηθὸς διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἱστορικὸν του. Αὐτὸ εἶναι τὸ κέντρον πάσης ἱατρικῆς ἀναζητήσεως. Ὁ ἐπιμελητὴς τῆς κλινικῆς ἔρχεται μὲ τὴν σειρὰν του. Δίδει τὰς πρώτας ὀδηγίας καὶ αἱ ἀδελφαὶ τὰς ἐκτελοῦν μὲ καλωσύνην καὶ λεπτότητα. Δὲν ἔχουν ὀμως καιρὸν νὰ πλησιάσουν τὸν ἄρρωστον. Ἡ ἡμέρα παρέρχεται. Ὁφείλει νὰ κοιμηθῆ μετὰ τὸ δεῖπνον. Αἱ ὄραι τῆς ἡμέρας ἔχουν μεταβληθῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Τὸ πρωτὶ ἀναμένεται ἡ ἐπίσκεψις τοῦ διευθυντοῦ. Γίνεται, συνοδείᾳ πολλῶν προσώπων συνομιλούντων μεταξὺ των. Οἱ ἄρρωστοι εἶναι εἰς τὰ κορβόλια των. Δὲν ἔχουν δικαίωμα νὰ κινηθοῦν, νὰ ὀμιλήσουν. Ὁ διευθυντὴς περνᾷ ἀπὸ τὸν ἕνα ἄρρωστον εἰς τὸν ἄλλον. Συζητεῖ μὲ τὸν ἐπιμελητὴν του εἰς ἀκατάληπτον γλώσσαν, παρουσίᾳ τοῦ ἀρρώστου καὶ δίδει ὀδηγίας. Πετᾷ μίαν λέξιν καὶ συνεχίζει τὴν περιόδειαν. Οἱ βοηθοὶ ὀμιλοῦν μεταξὺ των κρυφίως. Ὁ ἄρρωστος παρακολουθεῖ τὰ γεγονότα ἐν ἀγωνίᾳ. Ἐπακολουθεῖ πολλάκις καὶ ἡ ἐξέτασις παρὰ τῶν ἐιδικῶν μεμονωμένως. Ἀποφαίνονται καὶ αὐτοί. «Δὲν ἔχει τίποτε ἀπὸ τὸν θώρακα ἢ τίποτε ἀπὸ τὴν καρδίαν». Τὸ συχνότερον εἶναι αὐτὸ ποῦ σᾶς ἀφηγοῦμαι, εἰς τὰς περισσοτέρας κλινικὰς τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ ἄρρωστος; Ὑστερα ἀπὸ ὀλα αὐτὰ ὑποφέρει περισσότερον παρὰ προτοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἡ πείρα μοῦ ἀπέδειξε πόσο σφάλλομεν εἰς τὸ λειτουργημά μας ἀκολουθοῦντες αὐτὴν τὴν τακτικὴν παρ' ὀλον ὅτι εὐσυνειδήτως προσφέρομεν τὴν βοήθειάν μας εἰς τὸν ἄρρωστον.

Ὁ ἄρρωστος ζητεῖ καὶ ἄλλα τὰ ὀποῖα ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ τοῦ δώσωμεν. Ὁ ἱατρὸς ὀφείλει νὰ μὴ εἶναι μόνον ἄριστα ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένος. Ὁφείλει ὁ ἴδιος νὰ γνωρίζῃ νὰ ὀργανώσῃ τὸ νοσοκομεῖον. Ὁφείλει νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ἄλλα ἱατρικὰ προτερήματα. Ὁφείλει νὰ γνωρίζῃ προσωπικῶς τὸν ἄρρωστον, νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μαζὺ του. Ἡ λήψις τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ἀρρώστου κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ διαφωτίσῃ τὸν θεράποντα. Δὲν εἶναι ἀρκετὸν ἀπὸ τί ἀ-

πέθανεν ὁ πάππος ἢ ἡ μάμμη, ἐὰν ζῆ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα. Ὅφειλει αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ ὀλόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρρώστου του. Διὰ δὲ τοὺς βαρέως ἀρρώστους νὰ τὴν συμπληρώνῃ καθ' ἡμέραν. Ἡ κακὴ λήψις τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ἀρρώστου παρεμποδίζει τὴν θεραπείαν του. Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ ἀρρώστου ὀφείλει νὰ εἶναι προσωπικὴ. Ἡ ἐξέτασις του μὲ ἀγάπην καὶ καλωσύνην. Αἱ ἀπαντήσεις μετρομέναι καὶ συνεταί. Δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ὁμιλίας μετὰ τῶν βοηθῶν παρουσίᾳ τοῦ ἀρρώστου. Πολλάκις τὴν ὥραν τῆς ἐπισκέψεως κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἀκτινογραφιῶν γίνονται συζητήσεις καὶ ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων ἀρρώστων. Ὁ ἀρρώστος παρακολουθεῖ σιωπηλῶς ἀλλὰ διέρχεται ὅλην τὴν ἡμέραν ἐν ἀγωνίᾳ ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἤκουσε καὶ τὰ ὁποῖα μεταφέρει εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Ἡ πείρα μου ἀπέδειξε, λέγει ὁ καθηγητῆς Siebeck, ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτεροι βοηθοὶ πρέπει νὰ παρακολουθοῦν τὸν διευθυντήν. Ἡ περὶ ἀρρώστου συζήτησις δέον νὰ γίνεται εἰς τὸ ἰδιαιτέρον δωμάτιον μεταξὺ τοῦ προϊσταμένου καὶ τῶν βοηθῶν του. Ὁ διευθυντῆς ὀφείλει νὰ ἀσχοληθῇ προσωπικῶς μὲ τὸν ἀρρώστον, νὰ ὁμιλήσῃ μετ' αὐτοῦ πολλάκις κατ' ἴδιαν εἰς ἰδιαιτέρον δωμάτιον. Ἡ γενικὴ ἐπίσκεψις εἰς κοινούς θαλάμους οὐδόλως εὐνοεῖ τὴν προσωπικὴν ἐπαφὴν τοῦ ἱατροῦ μετὰ τοῦ ἀρρώστου. Ὁ ἀρρώστος οὐδέποτε ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀσυχολούντων αὐτὸν προβλημάτων, αὐτὸ δὲ συντελεῖ εἰς τὴν καθυστέρησιν τῆς θεραπείας του, παρ' ὅλην τὴν εὐσυνείδητον καὶ πλήρη ἐπιστημονικὴν βοήθειαν, ἢ ὁποῖα τοῦ παρέχεται. Εἶναι ἀπαραίτητον ἐπίσης ὅπως δημιουργηθῇ μία στενατέρα συνεργασία τοῦ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ μὲ τὰς ἀδελφὰς νοσοκόμους. Οἱ ἀρρώστοι ἀφηγοῦνται περισσότερα εἰς τὴν ἀδελφὴν παρὰ εἰς τὸν ἱατρόν. Καὶ ἡ συνεργασία εἶναι πολυτιμωτάτη διὰ τὸν διευθυντήν τῆς κλινικῆς καὶ τοὺς ἱατροὺς διότι οὗτοι διευκολύνονται εἰς τὸ ἔργον τῆς θεραπείας τοῦ ἀρρώστου. Ὁλη ἢ προσπάθεια τοῦ διευθυντοῦ τῆς κλινικῆς πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος μέσα εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἡ παραμονὴ τοῦ

ἀρρώστου δὲν εἶναι δι' αὐτὸν δυσάρεστος ὅταν πραγματοποιηθοῦν τὰ ἀνωτέρω. Τὸ νοσοκομεῖον παρέχει εἰς αὐτὸν πλεῖστα ὅσα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη εἰς τὴν οἰκίαν του. Βεβαίως δὲν παύει νὰ νοσταλγῇ τὸ σπίτι του ἀλλ' εἰς τοὺς ἰατροὺς ἐναπόκειται νὰ καταστήσουν τὴν παραμονὴν του εἰς τὸ νοσοκομεῖον εὐχάριστον διὰ τῶν φροντίδων τῶν καὶ τῆς ἀπασχολήσεώς τῶν μὲ αὐτόν. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται μεγάλη λεπτότης—ἐξαιρετικὴ κατανόησις. Κάθε τεχνικὴ παρατήρησις ὀφείλει νὰ περιληφθῇ μέσα εἰς τὴν πλήρη ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀρρώστου.

Πλήρης ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Πλήρης θεραπευτικὴ ἀγωγὴ. Ἄλλὰ καὶ πλήρης ἀντιμετώπισις τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου. Οἱ ἀρρώστοι εἶναι πολὺ εὐχαριστήμενοι εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅταν προσφέρεται εἰς αὐτοὺς ὅ,τι πρέπει. Ἰδιαιτέρα ἐπίσης προσοχὴ ἀπαιτεῖται διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἀρρώστου κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἡ περίοδος αὕτη, περίοδος ἀναπροσαρμογῆς τοῦ ἀρρώστου εἰς τὴν ἐνεργὸν ζωὴν εἶναι σπουδαιστάτη. Ὁ κατ' οἶκον θεράπων ἱατρός ὀφείλει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ἰατροὺς τοῦ νοσοκομείου διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Ἡ θέσις του εἶναι ἐξαιρετικῶς σπουδαία. Βεβαίως, ὡς ἐτόνισεν ὁ καθηγητῆς Siebeck, κανὼν γενικῶς δὲν ὑπάρχει. Προσωπικῆ, διὰ τὸν κάθε ἀρρώστον, προσπάθεια, διὰ τὴν ἀληθῆν θεραπείαν του καὶ ὄχι μόνον διὰ τὴν τεχνικὴν τοιαύτην.

★

Εὐρυτάτη ὑπῆρξεν ἡ ἐπακολουθήσασα συζήτησις εἰς τὴν δι' ὀλίγων ἐκτεθεῖσαν ἀνωτέρω εἰσηγήσιν τοῦ καθηγητοῦ Siebeck. Τὸ θέμα τοῦ ὑψίστης σημασίας ἀπασχόλησεν ὅλους τοὺς συνέδρους ἐπὶ δύο συνεδρίας. Ἐμελετήθησαν οἱ παράγοντες οἱ συντελοῦντες εἰς τὴν «ἀπροσωποποίησιν» τοῦ νοσοκομείου καὶ ἐτονίσθη ὅτι ὁ μεγαλύτερος παράγοντας τῆς προσωποποίησεώς του εἶναι ὁ διευθυντῆς τῆς κλινικῆς, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ἀκτινοβολίας δι' ὅλους τοὺς συνεργάτας του ἀπὸ τῶν μεγίστων μέχρι τῶν ἐλαχίστων. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι ὁ ἴδιος προσωπικότης. Ὁλοκληρωμένος ἐπιστήμων. Καὶ αὐτὸ δὲν ἐξ-

αρθῶν μόνον ἐκ τοῦ ἀρίστου ἐπιστημονικοῦ καταρτισμοῦ του. Ἀπαιτεῖται καὶ ὁ πνευματικὸς καταρτισμὸς. Δεύτερον ἐπιβάλλεται ἡ συνεργασία μεταξὺ προϊσταμένων ἰατρῶν, βοηθῶν, ἀδελφῶν νοσοκόμων. Ὁ προϊστάμενος πρέπει νὰ βλέπῃ ὡς προσωπικότητος τοὺς συνεργάτας του διὰ νὰ ἴδουν καὶ αὐτοὶ τὸν ἄρρωστον ὡς προσωπικότητα. Τὸ πρόβλημα τῶν κοινῶν θαλάμων πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἀντιμετωπισθῇ. Ἡ ἀτιμώσφαιρα τῶν μικρῶν δωμάτων, τῆς κατ' ἰδίαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ προσωπικῆς φροντίδος, ἀσχεῖ τεραστίαν ἐνεργητικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀρρώστου. Μικρὰ τμήματα, μικροὶ θάλαμοι, περισσότεροι προϊστάμενοι τμημάτων θὰ συντελέσουν ὅπως οἱ ἰατροὶ ἀντιμετωπίζουν προσωπικῶς τοὺς ἀρρώστους των. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι εἰς δύο κλινικάς—εἶπεν ὁ ἰατρός Huebsman—ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἦτο ἀπρόσωπος, οἱ ἄρρωστοι δηλαδὴ ἀπετέλουν τὰ ὄνόματα τῶν νόσων ἐξ ὧν ἔπασχον καὶ ἡ ἄλλη εἶχε ἀνθρώπους ἀρρώστους, ἡ θνησιμότης ἦτο διὰ φ ο ρ ε τ ι κ ῆ εἰς τὴν πρώτην ἀπὸ τὴν δευτέραν. Ὁ ἰατρός Pedersen ἀπὸ τὸ Ὄσλο ἀνέφερεν, ὅτι εἰς τὴν Νορβηγίαν ἤρριξε ἡδὴ νὰ πραγματοποιηθῆται ἡ προσωποποίησις τοῦ νοσοκομείου. Συνεργασία προϊσταμένων, βοηθῶν, ἀδελφῶν. Συνομιλία κατ' ἰδίαν μὲ τὸν ἄρρωστον. Οὐδέποτε εἶπε ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ ἀρρώστου κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὸν ἄρρωστον. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν, εἰς ἰδιαιτέρον γραφεῖον ἀπὸ κοινοῦ συζητοῦμεν περὶ τῶν ἀρρώστων. Καθορίζομεν τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας μας. Ὁ καθεὶς ἀναλαμβάνει κατόπιν τὴν ἐργασίαν του ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἄρρωστον. Ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος εἰς τῶν βοηθῶν ὁμιλεῖ εἰς τὰς ἀδελφάς. Ὁ σκοπὸς ὅλων μας εἶναι ἡ βοήθεια πρὸς τὸν ἄρρωστον, καὶ ὅλοι μας ἐργαζόμεθα μὲ μίαν γραμμὴν δι' αὐτόν. Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι διεπιστώθη ἡ ἀνάγκη τῆς καταβολῆς πάσης προσπάθειας διὰ τὴν προσωποποίησιν τῶν ἀπρόσωπων ἀκόμη νοσοκομείων καὶ κλινικῶν διὰ τὴν πραγματικὴν παροχὴν βοήθειας εἰς τὸν ἄρρωστον. Διεπιστώθη ὅμως ὅτι τὸ αἶτημα αὐτὸ ἀρχίζει νὰ εὐρίσκη τὴν λύσιν του, ἐφ' ὅσον εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ

κόσμου καταβάλλονται προσπάθειαι πρὸς πραγματοποίησίν του.

ΤΟ ΙΑΤΡΙΚΟΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑ

Ἐκτὸς τῶν καθημερινῶν ὁμιλιῶν τοῦ ἰατροῦ Tournier, αἱ εἰσηγήσεις ἐπλασιώοντο ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ἀπὸ τὰς παρουσιάσεις τῶν διὰ πρώτην φορὰν προσελθόντων ἰατρῶν καὶ τὸ πανόραμα τῆς συντελουμένης εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου ἐργασίας πρὸς διάδοσιν τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος.

Ὁ ἰατρός Tournier ἐξετάζων τὴν ἄσκησιν τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος ὡς ἀποστολῆς ἀπασχολήθη εἰς ὅλας τὰς ὁμιλίας του μὲ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνότητος μεταξὺ τῶν ἀρρώστων καὶ τοῦ περιβάλλοντός των. Ὅλοι μας εἶπεν ὀδηγοῦμεθα εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀληθινῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιβαλλομένης ἐκ τῆς ἱατρικῆς πείρας μας, διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν ἀποστολὴν μας. Ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶναι ἡ τῆς ἀντιμετώπισεως τοῦ συνανθρώπου μας, ὅπως μᾶς τὴν παρουσιάζει ἡ Βίβλος. Πρὸς αὐτὴν ὀδηγοῦμεθα ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀγνοήσωμεν. Ἡ ξηρὰ ἐπιστημονικὴ ἀντιμετώπισις, ὅσονδήποτε εὐσυνειδητος καὶ ἂν εἶναι, ἀπομονώνει τὸν ἄρρωστον.

Ἡ κοινωνιολογία ἐργάζεται μηχανικῶς μὲ στατιστικὰς. Ἡ τεχνικὴ μελέτη τοῦ ἀρρώστου μᾶς παρουσιάζει τὸν ἄνθρωπον ἀπομεμονωμένον, ὡς ἡ στατιστικὴ. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δὲν εἶναι αὐτό. Ἐχει ἰδίαν ζωὴν, εἶναι προσωπικότης. Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄνθρωπος, ἂν δὲν ἔχη ἐπαφὴν μὲ τὸν διπλανόν του. Ἡ καλὴ θέλησις ἐπικοινωνίας μὲ τὸν ἄλλον δὲν ἀρκεῖ. Ἀπαιτεῖται πραγματικὴ ἐπαφή. Καὶ αὕτη ἡ ἐπαφή εἶναι ἀναγκαίως ἰδιαιτέρα διὰ τὸν ἰατρὸν διὰ νὰ ἴδῃ τὸν ἄρρωστον του ὡς ἄνθρωπον. Ὁ ἄρρωστος πού εἰσέρχεται εἰς τὸ γραφεῖον μας, νοσηλεύεται εἰς τὴν κλινικὴν, εἰς τὸ νοσοκομεῖον, φέρει τὴν ἀγωνίαν τοῦ ἀπομεμονωμένου ἀνθρώπου. Ἀπομεμονωμένοι συχνάκις ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του, τοὺς φίλους του, τοὺς συγγενεῖς του. Καὶ ζωτικὴ ἀνάγκη δι' αὐτόν εἶναι νὰ ἐπανασυνδέσῃ τὰς σχέσεις του μὲ

τοὺς ὁμοίους του. Ὁ χωρισμὸς αὐτὸς τὸν ὀδηγεῖ εἰς ἔξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς συζυγούσεις, συνέπεια τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀτακτος ζωὴ του καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα ἐκάστοτε νόσος του. Αὐτὸ εἶναι τὸ δῶμα κάθε ἀρρώστου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἴρῃ τὴν λύσιν του, διὰ νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὴν πραγματικὴν θεραπείαν ὁ ἀρρώστος. Καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνότητος μετὰ τοὺς πλησίον του τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐνότητα μετὰ τὸν ἑαυτὸν του, εἰς τὴν ἐνότητα μετὰ τὸν Θεόν, εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τῶν συζυγούσεων καὶ τὴν ἀποκατάστασίν του εἰς τὴν κοινότητα ὅπου θὰ ἐκτελέσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἀποστολήν του.

Χαρακτηριστικὰ ὑπῆρξαν καὶ αἱ παρουσιάσεις τῶν διὰ πρώτην φορὰν προσελθόντων ὡς τοῦ ἱατροῦ Dufour καὶ τοῦ ψυχιάτρου Kling.

Τὸ πανόραμα τῆς ἐργασίας ἀπὸ τὰς διαφόρους χώρας ὑπῆρξε πλουσιώτατον καὶ ἐφέτος. Οἱ Νορβηγοὶ ἱατροὶ ὠμίλησαν διὰ τὴν συντελουμένην εἰς τὴν χώραν τῶν ἐργασιῶν μεταξὺ τῶν ἱατρῶν καὶ φοιτητῶν τῆς ἱατρικῆς μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἱατρικῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως. Τὸ σπουδαιότερον γεγονός τοῦ ἔτους, εἶπον, ἦτο ἡ συνάντησις ἱατρῶν καὶ παστόρων. «Ὅταν ἐστείλαμεν τὰς προσκλήσεις διὰ τὴν συνάντησιν αὐτήν, οἱ αἰσιοδοξότεροι ὑπελόγιζον εἰς 25-30 τοὺς μέλλοντας νὰ λάβουν μέρος. Ἡ ἀπάντησις ἦτο καταπληκτικὴ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπερέβη τοὺς 200. Ἡ ἐκτελεσθεῖσα ἐργασία ἦτο σπουδαιοτάτη. Ἐτέθησαν αἱ βάσεις διὰ τὴν πλήρη ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀρρώστων. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν. Προσηνχῆθημεν πολὺ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ, ἐκ τῆς ὁποίας τόσα καλὰ θὰ προέκυπτον διὰ τὴν πατρίδα μας, διὰ τοὺς ἀρρώστους μας». Ἐν Ὁλλανδία ἐπίσης ἀνέφερεν ὁ ἱατρός Elzinga ὅτι ἐξαπλοῦνται αἱ νέαι ἀπόψεις μεταξὺ τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου. Ὁ καθηγητῆς Grandjon ἐκ Μασσαλίας διηγήθη ὅτι πρὸ τριετίας 5 ἱατροὶ τῆς Μασσαλίας ἤρχισαν τὰς προσπάθειάς των, διὰ τὴν διάδοσιν τῶν νέων ἱατρικῶν ἀντιλήψεων. Σήμερον ὑπάρχει ἱατρικὴ ὁμάς, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον δὲ ὁ ἴδιος ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν συχνὰ εἰς τοὺς φοιτητάς. Ὁ καθη-

γητῆς Siebeck ἐν Γερμανίᾳ μετὰ πολλῶν συναδέλφων εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς δυτικῆς Γερμανίας ἐργάζεται ἀποτελεσματικῶς. Εἰς τὰς Πανεπιστημιακὰς αἰθούσας ἡ ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος παρασκευάζει τὴν νέαν ἱατρικὴν γενεάν διὰ τὴν ἀποστολήν της. Ἀνάλογα ἀποτελέσματα ἀνέφερον καὶ οἱ ἄλλοι ἱατροὶ ἐκ τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

*

Τὴν μεσημβρίαν τοῦ Σαββάτου 29 Αὐγούστου ἐγένετο ἡ τελευταία συνεδρίασις. Ἐξήχθησαν τὰ συμπεράσματα τῆς γενομένης καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα ἐργασίας ἐπὶ τοῦ θέματος: «ὁ ἀρρώστος καὶ τὸ περιβάλλον του» καὶ κατόπιν συνεζητήθησαν τὰ τῆς συναντήσεως τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Ὅλοι οἱ σύεδροι ἐξέφρασαν τὴν χαρὰν των διὰ τὴν γενομένην πρότασιν τῆς προσεχοῦς συναντήσεως ἐν Ἀθήναις καὶ ἀνέθεσαν εἰς τὴν διευθύνουσαν ἐπιτροπὴν τὴν ὀριστικὴν λήψιν ἀποφάσεως.

Ὁ ἱατρός Tournier ἠνυχαρίστησε τοὺς συνέδρους διὰ τὴν συμβολὴν των εἰς τὰς ἐφειτεινάς ἐργασίας, ὡς κατακλείδα δὲ παρουσίασε τὴν τελευταίαν του ἐργασίαν ἐπὶ τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν ὑγίαν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡ κατανόησις τῆς ἀποστολῆς του ὡς μέλους μιᾶς κοινότητος, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ καθεὶς ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ βοηθήσῃ τὸν διπλάνον του. Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν κοινότητα ἡ νόσος παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν τελείως διαφορετικὴν ἀπὸ τὴν παρατηρουμένην σήμερον εἰς τὴν ζωὴν μας.

Καὶ ἡ ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος διὰ τὸν ἱατρὸν καὶ διὰ τὸν ἀρρώστον ὀδηγεῖ εἰς τὴν κοινότητα αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ταυτοχρόνως εἰς τὸν Θεόν, ὡς τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς συνεννοήσεως καὶ τῆς συναντήσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τέλος τῆς ποθητῆς λυτρώσεως διὰ τὴν εἴσοδον εἰς μίαν νέαν ζωὴν. Ἡ δὲ ἀνακάλυψις τῆς προσωπικότητος κάθε ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἱατρικῆς τῆς προσωπικότητος ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν, παρ' ὅλων τῶν ἱατρῶν, καθίσταται ἐπιτακτικὴ καὶ ἀπαραίτητος εἰς τοὺς καιροὺς μας. Διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Δ. Ε. ΧΑΡΟΚΟΠΟΣ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΑΣ

Κατά τὸ ἀπελθὸν ἔτος ἐσημειώθησαν εὐνοϊκαὶ μεταβολαὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν μας μὲ συνέπειαν τὴν ἔντασιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ τὴν καλυτέρευσιν τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς ζωῆς.

Τὸ πρῶτον σημαντικὸν γεγονός ὑπῆρξεν ἡ ἀνοδος τοῦ ἐγγχωρίως παραγομένου ἔθνικοῦ εισοδήματος. Ἐκ τῶν διαθεσίμων μέχρι τῆς στιγμῆς στοιχείων ἡ συνολικὴ γεωργικὴ παραγωγὴ ἐμφανίζεται κατὰ τριάκοντα καὶ πλέον τοὺς ἑκατὸν ὑψηλότερα τοῦ 1952 καὶ κατὰ μεγαλύτερον ποσοστὸν ἀνωτέρα τῆς προπολεμικῆς. Ἡ Ἑλλάς διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν της δὲν θὰ εἰσαγάγῃ σίτον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατὰ τὸ τρέχον γεωργικὸν ἔτος. Κατὰ 14% ἠῤῥῆθη ἐπίσης ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ. Ἐτι σοβαρωτέρα αὔξεις ἐσημειώθη εἰς τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ Ἀλιβερίου. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐξετελέσθη ὡς γνωστὸν διὰ δωρεὰν κεφαλαίων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Τὸ ἀκριβὲς ὕψος τοῦ ἔθνικοῦ εισοδήματος τοῦ 1953 δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστόν. Ἐκ τῶν προχείρων ὁμως αὐτῶν στοιχείων δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ ὑπερβῇ τὸ εἰσόδημα τοῦ 1952 κατὰ 12 ἕως 14%. Παρομοίᾳ ἀνοδος ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀποτελεῖ σπάνιον φαινόμενον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἱστορίαν. Εἰς τὰς προηγουμένης χώρας ἡ ποσοστιαία αὔξεις, ὑπολογιζομένη εἰς μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, κυμαίνεται μεταξὺ 2 καὶ 4% κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως.

Ἐκ τοῦ ἐπὶ πλέον ὁμως παραχθέντος ἐγγχωρίως εισοδήματος σημαντικὸν τμῆμα θὰ διατεθῇ πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ περικοπέντος ποσοῦ ξένης βοήθειας καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ βελτίωσις τῶν ἀτομικῶν εισοδημάτων δὲν θὰ εἶναι οὐσιωδῶς αἰσθητή. Τὸ γεγονός ἐν τούτοις ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐπέτυχε νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ περικοπέν ποσὸν τῆς

βοήθειας ἀποτελεῖ ἐπιτυχίαν. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ εὐρισκόμεθα πρὸ σοβαρᾶς πτώσεως τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου.

Μερικοὶ ἀριθμοὶ δίδουν σαφεστέραν εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως: Τὸ ἐγγχωρίως παραχθὲν εἰσόδημα κατὰ τὸ 1951 ὑπελογίσθη εἰς 1.200 περίπου ἑκατομμύρια δολάρια, τὸ εἰσεῦσαν ἐκ βοήθειας εἰς 260 ἑκατομ. δολ. καὶ ἐκ πολεμικῶν ἀποζημιώσεων ἄλλα 30 ἑκατομ. δολάρια. Τὸ εἰσόδημα τοῦ 1952 ἀνῆλθεν εἰς 1.185 ἑκατομ. δολ. καὶ ἐκ τῶν δύο ξένων πηγῶν προσετέθησαν 127 μόνον ἑκατομ. δολάρια. Ὁ πληθυσμὸς ἐν τῷ μεταξὺ ἠῤῥῆθη κατὰ 100 καὶ πλέον χιλιάδας. Δέον ὁμως νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ εἰς καταναλωτικὰ ἀγαθὰ μείωσις εἶναι μικροτέρα τῆς ἐμφανιζομένης ἀφ' ἐνὸς διότι κατὰ μεγαλύτερον ποσοστὸν περιοκῆθη τὸ κονδύλιον τῆς βοήθειας διὰ τοῦ ὁποίου εἰσήγοντο ὑλικά ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ πτώσεως τῶν διεθνῶν τιμῶν καὶ ναύλων χάρις εἰς τὴν ὁποίαν μὲ τὸ αὐτὸ ποσὸν δολλαρίων εἰσήχθη μεγαλύτερος ὄγκος ἀγαθῶν.

Τὸ 1953 ἐκ τῶν δύο ξένων πηγῶν εἰσῆλθον περὶ τὰ 60 μόνον ἑκατομ. δολάρια, ἀλλὰ τὸ ἐγγχωρίως παραχθὲν εἰσόδημα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ φθάσῃ εἰς 1.400 ἑκατομ. δολ. Οὕτω τὸ συνολικὸν εἰσόδημα θὰ εἶναι μὲν μικρότερον τοῦ 1951 κατὰ 30 ἑκατ. δολάρια, ἀλλ' εἰς ποσότητα ἀγαθῶν μεγαλύτερον λόγῳ τῶν χαμηλοτέρων διεθνῶν τιμῶν καὶ διότι ἐκ τῆς βοήθειας τοῦ 1951 διετέθησαν 50 ἑκατ. δολάρια περισσότερα τοῦ 1953 πρὸς εἰσαγωγὴν ὑλικοῦ ἀνασυγκροτήσεως. Κατὰ χονδρικὸν τέλος ὑπολογισμὸν καὶ παρὰ τὴν νέαν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τὸ ἀνὰ κάτοικον εἰσόδημα τοῦ 1953 ἦτο ἀνώτερον τοῦ 1951 καὶ κατὰ 10% περίπου ὑψηλότερον τοῦ προπολεμικοῦ.

Ἄξια μνείας εἶναι ἐπίσης αἱ μεταβολαὶ αἱ ὁποῖαι ἐπῆλθον εἰς τὴν κατανομήν

τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ὑξήθη ἐν πρώτοις καὶ κατὰ ποσοστὸν ἀξιόλογον, τὸ εἰσόδημα τῶν ἀγροτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὰ 60 ἑκατοστὰ τοῦ πληθυσμοῦ. Εἶναι δὲ περισσότερον ἐνδιαφέρουσα ἢ βελτίωσις αὐτὴ ἂν ὑπομνησθῇ ἢ σημειωθεῖσα σημαντικὴ πτώσις τῶν ἀγροτικῶν εἰσοδημάτων κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περιόδον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τελευταῖα πρὸ τοῦ πολέμου ἔτη. Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρᾶν, χάρις εἰς τὸν ἐπικρατήσαντα συναγωνισμόν μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν εἰσαγωγικῶν ἐλέγχων, σημαντικῶς ἠλαττώθησαν τὰ ἐκ τῆς μεταπολεμικῆς ἀνωμαλίας δημιουργηθέντα ὑψηλὰ εἰσοδήματα τῶν ἐπιχειρηματικῶν τάξεων.

★

Εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς οἰκονομικῆς κινήσεως σοβαρῶς συνετέλεσε καὶ ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς τιμῆς τῶν ξένων συναλλαγμάτων. Ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ μέτρον αὐτὸ ἦτο ὀδυνηρὸν ἐφ' ὅσον ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐπρόκειτο περὶ νέας ὑποτιμήσεως τῆς δραχμῆς. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἐν τούτοις ἡ δραχμὴ εἶχε πρὸ πολλοῦ ὑποτιμηθῇ. Ὑπῆρξεν ἐπομένως ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναπόφευκτος. Ἄς ἐλπίζωμεν ὅτι οἱ ὑπευθύνως χειριζόμενοι τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν θὰ φροντίσουν νὰ διατηρήσουν τὸ νόμισμα σταθερὸν εἰς τὸ μέλλον διότι ἡ νομισματικὴ σταθερότης ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ βασικὰ μέσα εὐρύτερας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἀλλοίμονον ἔαν δημιουργηθῇ καὶ πάλιν ἡ ἀνάγκη νέας ὑποτιμήσεως τῆς δραχμῆς.

Διὰ τῆς ἀναπροσαρμογῆς ἡ οἰκονομία ἀπηλλάγη τῶν μεταπολεμικῶν ἐμπλοκῶν καὶ ἡ θέσις τῆς ἐμφανίζεται σήμερον σταθερωτέρα. Ἐπὶ πλέον ἐπετεύχθη αὐξήσις τῶν συναλλαγματικῶν εἰσοδημάτων. Διὰ τὸ τρέχον οἰκονομικὸν ἔτος προβλέπεται αὐξήσις τοῦ ἔξ ἔξαγωγῶν καὶ ἀδήλων πόρων εἰσρέοντος συναλλάγματος κατὰ 70 ἑκατ. δολλάρια. Περαιτέρω βελτίωσις εἶναι λίαν πιθανὴ διὰ τὰ προσεχῆ ἔτη. Οὕτω θὰ ἀντιμετωπισθῇ ἐν μεγάλῳ μέρει ἢ ἐκ τῆς περικοπῆς τῆς βοήθειας μείωσις δολλαρίων.

Δεύτερον μέτρον σημαντικῆς σημασίας ὑπῆρξεν ἡ κατάργησις τῶν εἰσαγωγικῶν

περιορισμῶν, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων αἱ τιμαὶ διετηροῦντο εἰς ἐπίπεδα ἀνώτερα τῶν ἀναποκρινομένων εἰς τὰς ἐπισημοὺς τιμὰς τῶν ξένων νομισμάτων. Ἦδη αἱ ἀνωμαλῖαι τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου ἐξέλιπον καὶ αἱ τιμαὶ διαμορφοῦνται βάσει ὑγιῶν ἀρχῶν συναγωνισμοῦ.

Ἡ ὑποτιμήσις τῆς δραχμῆς εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ὑψωσιν τῶν τιμῶν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἡ ἐξέλιξις δὲν ὑπῆρξεν ὅσον εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφαντάσθημεν δυσμενῆς. Ὁ τιμᾶριθμος κρῆστους ζωῆς ὑψώθη κατὰ 16,5% καὶ τελικῶς ἡ ἀνοδος ἐκ δευτερογενῶν ἐπιδράσεων, ἐκ νέας δηλαδὴ αὐξήσεως ἐργατικῶν καὶ ὑπαλληλικῶν ἀμοιβῶν, δὲν φαίνεται νὰ ὑπερβῇ τὰ 20 ἑκατοστὰ. Ἡ εὐνοικὴ αὐτῆ ἐξέλιξις εἶναι ἀποτελέσμα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν εἰσαγωγῶν, ἡ ὁποία πάλιν κατέστη δυνατὴ χάρις εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν συναλλαγματικῶν ἐσόδων, ἐν τελικῇ δηλαδὴ ἀναλύσει τὴν ἀναπροσαρμογὴν. Ἡ ἐλευθερία τῶν εἰσαγωγῶν ἠμπορεῖ νὰ συνεχισθῇ ἐὰν διατηρηθῇ οἰκονομικὴ ἰσορροπία. Εἰς τὴν ὁμῶς περιπτώσειν αὐτὴ διαταραχθῇ λόγῳ μὴ συνετῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς θὰ ἀναγκασθῶν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸ καθεστῶς τῶν περιορισμῶν πρὸς μεγίστην ζημίαν τῆς οἰκονομίας.

★

Μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τὰ δημόσια οἰκονομικὰ ἐνεφάνισαν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἐποχὴν. Αἱ εἰσπράξεις τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν ὑπελείφθησαν οὐσιωδῶς τῶν προβλέψεων αἱ δὲ δαπάναι ἦσαν κατώτερα τῶν ἐσόδων. Τὸ οὕτω δημιουργηθὲν πλεόνασμα, ἀγνώστου ἀκόμη ὕψους, διετέθη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν παραγωγικῶν ἔργων.

Γενικώτερον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος κρατικῶν ἐπενδύσεων διετέθησαν κατὰ τὸ δεύτερον ἔξάμηνον τοῦ 1953 ὑπὲρ τὰ 350 δισεκατομμύρια δραχμῶν, ἧτοι περισσότερα τῶν ἀναλωθέντων τὸ πρῶτον ἔξάμηνον τοῦ 1953 καὶ τὸ δεύτερον ἔξάμηνον τοῦ 1952. Μέγα μέρος τοῦ ποσοῦ τούτου ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὰ ἠλεκτροπαραγωγικὰ ἔργα τὰ ὁποία βασίμως ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἀποπερατωθῶν ἐντὸς τοῦ 1954. Οὕτω θὰ διπλασιασθῇ ἡ διαθέσιμος

σήμερον ἰσχὺς παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, πρᾶγμα λίαν σημαντικὸν διὰ τὴν μελλοντικὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἀξιόλογα ἐπίσης ποσὰ διετέθησαν δι' ὁδοποιίαν καὶ γεωργικὰ ἔργα. Τὰ ποσὰ ὅμως αὐτὰ εἶναι μικρά, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἀπαιτούμενα δι' εὐρύτεραν αὔξιν τῆς παραγωγῆς εἰς τὸ μέλλον. Αἱ ἐλπίδες ἀποκαταστάσεως αὐτοδυνάμου οἰκονομίας στήριζονται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ γνωστοῦ τετραετοῦς προγράμματος ἢ ὅποια θὰ ἀρχίσῃ ἐντὸς τοῦ 1954. Ἦδη τὰ ἀπαιτούμενα εἰς ξένα νομίσματα κεφάλαια ἐξησφαλίσθησαν. Ἀπομένει ἡ ἐξεύρεσις ἐξ ἔγχωριῶν πόρων τοῦ ἀναγκαιοῦντος ποσοῦ δραχμῶν, περὶ τὰ 3½ τρισεκατομμύρια, δι' ὀλόκληρον τὴν τετραετίαν.

Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ θὰ συντελέσῃ ἡ διατήρησις οἰκονομικῆς σταθερότητος καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς πίστεως. Ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς πλευρᾶς ἄξιον προσοχῆς γεγονός εἶναι ἡ σημειωθείσα τὸ λήξαν ἔτος αὔξιν τῶν ἰδιωτικῶν παρὰ Τραπεζαῖς καταθέσεων. Κατὰ τοὺς πρώτους δέκα μῆνας τοῦ 1953 αἱ ἰδιωτικαὶ καταθέσεις ἐμφανίζονται ἠξυημένα κατὰ 540 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Ἐντὸς τοῦ 1952 αἱ ἰδιωτικαὶ καταθέσεις εἶχον αὔξηθῆ κατὰ 78 δισεκατομμύρια, τὸ δὲ 1951 εἶχον μειωθῆ κατὰ 68 δισεκατομμύρια ἔναντι τοῦ Δεκεμβρίου 1950. Δεδομένου ὅτι εἰς τὰς ἀρχὰς παρελθόντος Ἰανουαρίου αἱ ἰδιωτικαὶ καταθέσεις ἀνήρχοντο εἰς 1.157 δισεκατομ. αὔξιν ἐντὸς δεκαμήνου κατὰ 540 δισεκατομ. δεικνύει ἀξιόλογον βελτίωσιν εἰς τὸν τομέα τῆς πίστεως.

★

Αἱ φιλόξενοι στήλαι τῶν «Ἀκτίνων» μᾶς ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ παρελθὸν νὰ τονίσωμεν ὅτι καὶ παρὰ τοὺς περιορισμένους φυσικοὺς πόρους αἱ οἰκονομικαὶ συνθήκαι τῆς χώρας ἠμποροῦν ἀσφαλῶς νὰ βελτιωθοῦν. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ λήξαντος ἔτους ἐπιβεβαιώνουν τὰς ὑφισταμένης δυνατότητας. Ἡ λύσις ὅμως τοῦ προβλήματος δὲν ἠμπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ παρὰ μόνον ἐὰν ἐπὶ σειρὰν ἔτων καταβληθοῦν ἔντονοι καὶ συστηματικαὶ προσπάθειαι. Οἱ παράγοντες ποὺ θὰ συμβάλουν περισσότερο εἰς τὸ νὰ φθάσωμεν τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν εἶναι: πολιτικὴ ὁμαλότης, ἰσοσκελισμένος προϋπολογισμὸς, νομισματικὴ σταθερότης καὶ διάθεσις ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερων κεφαλαίων εἰς κρατικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ἐπενδύσεις. Διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν κεφαλαίων αὐτῶν, τόσον τὸ κράτος ὅσον καὶ οἱ ἰδιῶται, δεόν νὰ ἀποφεύγουν πᾶσαν περιττὴν ἢ ὑπερόγκον δαπάνην. Διὰ συστηματικῆς ὀργανώσεως ἐπίσης εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφευχθῆ σπατάλη κεφαλαίων καὶ ἐργασίας ὥστε νὰ προχωρήσωμεν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν μείωσιν τοῦ ὑψηλοῦ παραγωγικοῦ κόστους πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἰκανότητος εἰς τὸν διεθνή στίβον. Ἐὰν πρὸς τὰς κατευθύνσεις αὐτὰς στραφοῦν ἐντονότεραι προσπάθειαι εἰς τὸ μέλλον, ἡ βελτίωσις δεόν νὰ θεωρῆται ἐξησφαλισμένη. Εἰς τὸ νέον ἔτος εἰσερχόμεθα πάντες με περισσότερας ἀπὸ ἄλλοτε ἐλπίδας δι' ἓνα καλύτερον μέλλον.

ΓΕΩΡΓ. ΔΙΑΜΑΝΤΙΚΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΓΟΝΕΩΝ

Είναι γνωστή ή από 15ετίας δράσις τοῦ σωματείου «Πανελληνίος Ἐνωσις Γονέων ἢ Χριστιανικὴ Ἀγωγή» καὶ ἀπὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πολυπλεύρου καὶ ὄντως πανελληνίου ἐργασίας ποῦ συντελεῖται ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ Ἐνωσιν. Τὸ κατωτέρω δημοσιεύμενον ἄρθρον τοῦ Προέδρου αὐτῆς ἀναπτύσσει τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἐν γένει προσπάθειαν τοῦ ἐν λόγῳ σωματείου καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θὰ διαβασθῆ μεῖς ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον.

Ἡ «Γ.Ε.Χ.Α.», αὐτὸς εἶναι ὁ κατὰ συντημῆσιν τίτλος τοῦ σωματείου τούτου, στηρίζει τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν δρασίαν αὐτῆς ἐπὶ δύο προτάσεων ἐν στενῇ μεταξὺ τῶν ἀλληλουχία εὐρισκομένων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιον καὶ τὴν γραμμὴν κατευθύνσεως δι' αὐτό.

Ἄρθρον πίστεως διὰ τὸ σωματεῖον ἀποτελεῖ ἡ πρώτη πρότασις: «Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι τὸ μοναδικὸν θεμέλιον διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας». Ἐντεῦθεν καὶ ὁ θεμελιώδης σκοπὸς τοῦ σωματείου εἶναι ἡ συμβολὴ εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸς διαμόρφωσιν τῆς ζωῆς τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, συμφωνῶν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Ἡ δευτέρα πρότασις εἶναι ἡ ἀκόλουθος: «Ἡ οἰκογένεια δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὸν πρῶτον, τὸν στοιχειώδη κοινωνικὸν πυρῆνα, ἀλλ' ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὀμαλῆς λειτουργίας τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Τοῦτέστιν ἡ κοινωνικὴ συγκρότησις δὲν δύναται νὰ νοηθῆ ἄλλως ἢ ὡς ἐν ὀργανικὸν σύνολον οἰκογενειῶν καὶ οὐχὶ μεμονωμένων καὶ ἀδεσμεύτων ἀτόμων.

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀνωτέρω δύο προτάσεων προκύπτει ἡ ἀκόλουθος τρίτη: «Τότε μόνον θ' ἀποκατασταθῆ ἡ κανονικὴ λειτουργία τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, ὅταν ἡ οἰκογένεια καταστῆ χριστιανικὴ καὶ λάβῃ τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν». Ἐντεῦθεν καὶ ὁ τομεὺς ὅπου ἐκδηλοῦνται ἡ δραστηριότης τοῦ σωματείου.

Ἡ ἀλληλουχία τῶν ἄνω προτάσεων εἶναι φανερά. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀκόμη, φαίνεται, καταστῆ φανερόν διὰ τὸν πολὺν κόσμον, εἶναι τὸ κύρος τῆς δευ-

τέρας προτάσεως. Ἐπὶ τῆς ἀρνήσεως ἀλλοστε τοῦ κύρους τῆς προτάσεως ταύτης ἐστηρίχθη τὸσον ἢ «φιλελευθέρα» ὅσον καὶ ἡ «ὀλοκληρωτικὴ» κοινωνιστικὴ σχολή, ἐκάστη βεβαίως ἀπὸ διαφορετικὸν σκοπιὰς, διὰ τὴν ἀναζητήσιν ἐνὸς σχήματος κοινωνικῆς συγκροτήσεως. Περὶ τῆς ὁρθότητος τῶν σχημάτων τούτων, δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ γίνῃ ἐν τῷ παρόντι συζήτησις.

Οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἡ παρ' ἀμφοτέρων τῶν συστημάτων παραγνώρισις τῆς σημασίας τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, δὲν ἀποτελεῖ δι' αὐτὰ ἓνα λίθον προσκόμματος.

Ἀσχέτως ὅμως ὅλων αὐτῶν, διὰ τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα ἢ οἰκογένεια, ἔστω καὶ σοβαρῶς ἀνάπηρος ἐν πολλοῖς, ἀποτελεῖ ἀκόμη ἓνα ἰσχυρὸν παράγοντα κοινωνικῆς δυνάμεως καὶ ἀρμονίας, ἐνῶ συγχρόνως ἀποτελεῖ τὸ φυτόριον ὅπου ἐκκολλάπτονται καὶ καλλιεργοῦνται αἱ πολλαπλαῖ τῆς φυλῆς ἀρεταί. Τοῦτο δὲ διότι ὁ θεσμὸς ἐξακολουθεῖ ἀκόμη, ἔστω καὶ κατὰ τρόπον πλημμελῆ καὶ ἀσυναισθητῶς, ν' ἀντλή δυνάμεις ἀπὸ τὸ χριστιανικὸν κεφάλαιον.

Αὐτὴν τὴν πραγματικότητα ἢ Γ.Ε.Χ.Α. προσπαθεῖ νὰ τονώσῃ καὶ νὰ σταθεροποιήσῃ.

Ἄλλ' ἐκ τῆς δευτέρας αὐτῆς ἀρχῆς προκύπτει καὶ ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς θέσεως τοῦ οἰκογενειάρχου ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ.

Ὁ οἰκογενειάρχης εἶναι μὲν ὁ κυριῶς ὑπεύθυνος διὰ τὴν ζωὴν τῆς οἰκογενείας του καὶ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτῆς, εἶναι ὅμως ὑπεύθυνος καὶ διὰ τὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας, ὅχι ὡς ἄτομον, ὡς ἄπλοῦς δηλαδὴ πολίτης, οὐδὲ μόνον ὡς ἐκπρόσωπος τῶν

συμφερόντων τῆς οικογενείας του, ἀλλ' ὡς ἄτομον τὸ ὅποιον ἰδιάζουσαν θρῆναι νὰ κατέχη ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ θεῖσιν λόγῳ τῆς ἰδιότητός του ταύτης.

Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι ἡ Γ.Ε.Χ.Α. ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν σχολῶν της, στρέφεται κυρίως πρὸς τὸν οικογενειάρχην, ὡς ἀρχηγὸν τῆς οικογενείας καὶ ὡς ὑπεύθυνον κοινωνικὸν παράγοντα. Προσπαθεῖ δὲ πρῶτον, νὰ δώσῃ εἰς τὸν οικογενειάρχην νὰ κατανοήσῃ τὰς εὐθύναις τὰς ὁποίας οὗτος φέρει, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οικογένειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατάστασιν.

Δεύτερον προσπαθεῖ νὰ βοηθήσῃ τὸν οικογενειάρχην νὰ μάθῃ τὸν τρόπον ἀντιμετώπισεως τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Τέλος δὲ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναπτύξῃ μίαν κοινωνικὴν δραστηριότητα, ὄχι ὡς μόνον ἀνεξάρτητος, ἀσύνδετος καὶ ἀκαθοδήγητος, ἀλλ' ὡς στοιχεῖον ἐνὸς οργανισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου κυρίως θ' ἀσκήσῃ τὴν ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἐπίδρασίν του.

★

Τούτων τεθέντων, εὐνόητον καθίσταται, ὅτι τὸ κύριον ἔργον τοῦ σωματείου διεξάγεται ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτοῦ. Κύριον δὲ μέλημα εἶναι ἡ καλλιέργεια τῶν συνεργατῶν ὑπὸ τὸ προεκτεθὲν πνεῦμα καὶ ἡ ἀσκήσις αὐτῶν εἰς μίαν συλλογικὴν ζωὴν καὶ προσπάθειαν.

Ἡ τοιαύτη δηλαδὴ προπαρασκευὴ τῶν οικογενειάρχων ἐπιτελεῖται κυρίως διὰ τῆς συνεχοῦς ἐπιμελημένης καὶ ἐπιμόνου θεωρητικῆς καλλιέργειας καὶ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς, εἰς τὴν ἀτομικὴν καὶ συλλογικὴν ζωὴν. Τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, ὡς πᾶς τις ἀντιλαμβάνεται παρὰ ἀσκήσις εἰς ἔμπρακτον Χριστιανισμόν.

★

Παράλληλως, πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν οικογενειάρχων εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἀναλόγου οικογενειακοῦ βίου, τὸ σωματεῖον ἐνδιαφέρεται ἀμέσως διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀγωγὴν τῆς νεότητος. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ἐκδηλώνεται ὑπὸ μορφήν ἠθικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἔργου τῶν κατηχητικῶν σχολείων, τῶν χριστιανικῶν μαθητικῶν ὁμάδων, τῶν

φοιτητῶν, τῆς ἐργαζομένης νεολαίας κλπ. Ἡ ἐνίσχυσις συνίσταται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κοινωνικοῦ φρονήματος, ἰδίᾳ τῶν γονέων τῶν νέων, οἱ ὅποιοι φοιτοῦν εἰς τὰς μνημονευθεῖσας ὁργανώσεις, περὶ τῆς σημασίας καὶ τῆς ἀξίας τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς. Αυτόνομος ἐντεῦθεν καθίσταται καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ σωματείου ὅπως κατανοηθῇ τόσον ἀπὸ μέρους τῶν οικογενειάρχων—δσον καὶ τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὰ ζητήματα τῆς ἀγωγῆς, ἡ ἀνάγκη ὅπως ἡ ὅλη ἐκπαιδεύσις ἀπὸ τῆς στοιχειώδους μέχρι τῆς ἀνωτάτης λάβῃ σαφῶς χριστιανικὸν προσανατολισμόν. Τέλος τὸ σωματεῖον διεξάγει συστηματικὸν ἀγῶνα διὰ τὴν προστασίαν τῆς οικογενείας, ἰδιαίτερος δὲ τῆς νεότητος, ἀπὸ τὰς πάσης μορφῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἀνηθικότητος.

Ἡ ὅλη αὕτη ἡ ἐργασία συντελεῖται κυρίως διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἰδεῶν. Μεγάλοι ἢ μικροί, καλῶς παρεσκευασμένοι συγγεντρώσεις οικογενειάρχων, μὲ καταλλήλους ὁμιλίας, ἀτομικαὶ ἢ κατὰ μικρὰς ὁμάδας ἐπαφαί μὲ ἄλλους οικογενειάρχας ἢ διαφόρους κοινωνικοὺς παράγοντας, ὁργανοῦνται συστηματικῶς ὑπὸ τοῦ σωματείου τούτου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καλλιεργῆται ἡ κοινωνικὴ συνείδησις ἐπὶ τῶν διαφόρων ζητημάτων, ὅποτε αὐτομάτως πᾶσα ἀγαθὴ προσπάθεια θὰ γίνεται εὐπρόσδεκτος καὶ θὰ τυγχάνῃ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, θὰ περιστέλλονται δὲ σχεδὸν αὐτομάτως αἱ ἐπιβλαβεῖς ἐκδηλώσεις. Τὴν τακτικὴν αὐτήν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων ἀκολουθεῖ τὸ σωματεῖον, διότι πιστεύει ὅτι τότε μόνον ἡ οἰαδήποτε προσπάθεια φέρει μόνιμα ἀποτελέσματα, ὅταν εἶναι ἀντιστοιχῶς καλλιεργημένη ἡ κοινωνικὴ συνείδησις. Ἐτυχῶς ἢ ἄπλη αὕτη ἀλήθεια παραβλέπεται κατὰ κανόνα, πολλοὶ δὲ ἀγῶνες μὲ ἀγαθοὺς σκοποὺς, ἀπέβησαν ἄκαρποι ἂν μὴ καὶ ἐπιβλαβεῖς, λόγῳ τῶν φανατισμῶν οἱ ὅποιοι γεννῶνται ἐκ τῆς ἐλλείψεως κατανοήσεως καὶ τῶν ἀναποφεύκτων συγκρούσεων.

★

Ἡ πρὸς τὰ ἔξω ὄθεν δρᾶσις τοῦ σωματείου συνίσταται κυρίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κοινωνικοῦ φρονήματος ἐπὶ τῆς

σημασίας και τῆς ἀξίας τῆς χριστιανικῆς ζωῆς και τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ και ἐπὶ τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως ὀρισμένων βασικῶν προβλημάτων τῆς ἀτομικῆς και κοινωνικῆς ζωῆς και ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἀγαθῆς ἢ κακῆς, ὀρισμένων ἐκδηλώσεων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Παραλλήλως τὸ σωματεῖον μετέχει ἐνεργῶς εἰς κάθε προσπάθειαν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κοινωνικῆς ἰσότητας διὰ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν σωματείων τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἐνωσιν «Ὁ Απόστολος Παῦλος».

Οὕτως ἡ Γ.Ε.Χ.Α. ἀνέλαβε τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ βάρους τῆς διεκπεραιώσεως τοῦ «Δέματος Ἐπαναπατρισμοῦ» τοῦ ὀργανωθέντος πρωτοβουλία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Συμμετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τοὺς ἐράνους διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν καταστραφειῶν ἐκκλησιῶν τῶν συμμοριοπλήκτων ἐπαρχιῶν. Συνειργάσθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν και διεξαγωγὴν τοῦ ἀγώνος διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀπαχθέντων ὑπὸ τῶν συμμοριτῶν παιδιῶν. Παρακολοῦθεῖ και συμμετέχει ὅπου παρίσταται ἀνάγκη εἰς τὸ ἔργον τῆς προνοίας τῶν «Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων». ἔχει ἀναλάβει τὴν ἐθὺνὴν τῆς λειτουργίας τῶν θερινῶν κατασκηνώσεων τῶν «Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων» ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐσχάτως δ' ἀκόμη διὰ τοῦ ἐν Πάτραις τιμήματός της και ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς «Χριστιανικῆς Ἐστίας» Πατρῶν παρέσχε σημαντικὴν βοήθειαν πάσης μορφῆς ὑλικῆς και ἡθικῆς εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς περιθάλψεως τῶν εἰς τὴν περιοχὴν Πατρῶν καταφυγόντων ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων σεισμοπλήκτων κατοίκων.

★

Ἡ τοιαύτη δρᾶσις τοῦ σωματείου εἰς ἐκδηλώσεις κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης πλὴν τῆς σημασίας της καθ' ἑαυτήν, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς δημιουργίας νέων ὑγιεινῶν ἀντιλήψεων και τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν κοινωνικῶν δεσμών, ἔχει διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τοῦ σωματείου ὄλως ἰδιάζουσαν σημασίαν. Διότι:

1. Διατηρεῖται τὸ σωματεῖον εἰς συνε-

χῆ ἐπαφῆν μετὰ τὴν πραγματικότητα. Δύναται δηλαδὴ νὰ διατηρηθῆται ἐνήμερον τῆς ἐξελίξεως τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων και τῶν ἐξ αὐτῶν δημιουργουμένων ἀντιλήψεων, ἰδίᾳ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ζωὴν τῆς οἰκογενείας και τὴν ὑπόστασιν τοῦ θεσμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ρυθμίζεται ἀναλόγως και ἡ καθοδήγησις και ὁ κατατοπισμὸς τῶν συνεργατῶν. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ρυθμίζεται ἀναλόγως και ἡ πρὸς τὰ ἔξω δρᾶσις τοῦ σωματείου πρὸς καθοδήγησιν τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων οἰκογενειάρχων.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν και οἱ σκοποὶ τοῦ πρώτου συνεδρίου τοῦ σωματείου περὶ τοῦ ὁποίου αἱ «Ἀκτίνες» ἐδημοσίευσαν σχετικὸν σχόλιον, (τεῦχος Ἰουλίου 1953).

2. Διὰ τῆς πρὸς τὰ ἔξω δρᾶσεως και τῆς ἐξ αὐτῆς ἐνημερώσεως, τόσον ἡ διοίκησις τοῦ σωματείου, ὅσον και οἱ συνεργάται, ἀποκοτῶν εὐρύτεραν και βαθύτεραν κοινωνικὴν πείραν. Ἐξασκοῦνται εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν και τὸν χειρισμὸν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἐκ τῆς τοιαύτης δρᾶσεως προκύπτουν. Δίδεται κατὰ συνέπειαν εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία ν' ἀναπτύξουν ἰκανότητα, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων και οἱ ἴδιοι ἀμφέβαλλον, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀντιλαμβάνονται πόσον ἐπιβλαβεῖς εἰς τὰς μετὰ τὸν ἀνθρωπῶν σχέσεις εἶναι ὀρισμένοι τρόποι χειρισμοῦ συνήθεις εἰς τὸν πολὺν κόσμον.

3. Δίδεται εἰς τὴν κοινωνίαν ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστῶνται τοὺς καρποὺς τῆς χριστιανικῆς καλλιέργειας, ἰδίᾳ εἰς ζητήματα συμπεριφορᾶς.

Ἡ σοβαρότης και ἡ κοινωνικὴ χρησιμότης τῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν, ἀλλὰ και ἡ σοβαρότης και ἡ ἐπιμέλεια εἰς τὴν προπαρασκευὴν και τὴν ἐφαρμογὴν, ἰδίᾳ δὲ ἡ σύνεσις και ἡ σεμνότης τῶν ἐκδηλώσεων τῶν συνεργατῶν, τὸ πνεῦμα τῆς ἐνότητος τὸ ὁποῖον διέπει τὰς ἐκδηλώσεις αὐτάς, ἀποτελοῦν παραδείγματα συμπεριφορᾶς, τὰ ὁποῖα ἀφίνουν βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἀποτελεῖ δὲ τὸν καλύτερον τρόπον ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν ἀντιλήψεων τῆς κοινωνίας, τόσον ὡς πρὸς τὴν κατεῦθυνσιν τὴν ὁποῖαν ὀφείλει νὰ λάβῃ ἢ τὰσις διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς δραστηριότητος πρὸς τὴν ὀ-

ποϊαν ὠθεῖ ἡ συγκέντρωσις τῆς πείρας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἱκανοτήτων τῶν ὀρίμων ἀνθρώπων, μὴ ἱκανοποιουμένων ἐκ μόνων τῶν ἐπαγγελματικῶν ἀπασχολήσεων, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀντιλήψεις περὶ τῆς σημασίας καὶ τῆς ἀξίας ὀρισμένων θεμάτων, ἐξ ὧν ἄλλα ὑπὲρ τὸ δέον ἀπασχολοῦν τὴν κοινὴν γνώμην, ἄλλα δὲ πολυτιμότερα, ἀγνοεῖ παντελῶς αὕτη.

4. Δίδεται ἡ εὐκαιρία εἰς τοὺς ὑπευθύνους τοῦ σωματείου νὰ σχηματίσουν ἀσφαλεστέραν κρίσιν τόσον περὶ τῶν ἱκανοτήτων τῶν συνεργατῶν καὶ περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῶν ἐφαρμοζομένων μεθόδων, ὅσον καὶ περὶ τῆς δεξικότητος τῆς κοινωνίας εἰς τὴν ἀφομοίωσιν ὀρισμένων ἀντιλήψεων.

★

Ἐπάρχουν βεβαίως ἀκόμη τομεῖς κοινωνικῆς δράσεως τοὺς ὁποίους τὸ σωματεῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ θίξῃ. Εἶτε διότι ἡ κοινωνία δὲν εἶναι ἀκόμη ὀριμος εἶτε διότι αὐτὸ τοῦτο τὸ σωματεῖον δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα καὶ τὴν δύναμιν νὰ χειρισθῇ ὀρισμένα κοινωνικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ὅλως ἰδιαιτέρως ἀφοροῦν εἰς τὸν θεσμὸν τῆς οἰκογενείας.

Ἐν εἰ τῶν πολλῶν καὶ σοβαρῶν ζητημάτων εἶναι τὸ θέμα τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας. Πολὺ μικρὰ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ σωματείου εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ζητήματος τούτου. Ἄλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸ θέμα δυνάμενον ν' ἀντιμετωπισθῇ μὲ μερικὸς ἀφορισμοὺς ἢ μερικὰς εὐχὰς ἢ ἐκδηλώσεις συμπαθείας. Φυσικὰ καὶ αὐτὰ προάγουν τὸ ζήτημα καὶ ἐπὶ τέλους ἡ ἐκδήλωσις συμπαθείας καὶ σεβασμοῦ εἶναι προτιμότερα ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν καὶ τὸν χλευασμὸν. Ἄλλ' ἡ ὑπόθεσις χωρὶς νὰ παύῃ νὰ ἐνδιαφέρῃ ἀμέσως τὸ σωματεῖον τοῦ ὁποίου ἄλλωστε πολλὰ τῶν μελῶν εἶναι πολύτεκνοι, δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον ν' ἀντιμετωπισθῇ ἀπὸ τὸ σωματεῖον μὲ ἐνδιαφέρον ἀνάλογον πρὸς τὴν σοβαρότητά του. Μὲ τοῦτο βεβαίως δὲν ἔπεται ὅτι τὸ σωματεῖον ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν τύχην τῶν πολυτέκνων ἢ δὲν ἐκδηλώνει τὸ ἐνδιαφέρον του δι' αὐτούς, ὅπου καὶ ὅποτε δίδεται ἡ κατάλληλος εὐκαιρία καὶ παρουσιάζονται αἱ σχετικαὶ δυνατότητες.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν τοῦ σωματείου ἀποστολὴν εἶναι νὰ βοηθήσῃ τοὺς οἰκογενειάρχας συνεργάτας του πρὸς τὰς ἐξῆς κατευθύνσεις:

1. Νὰ διαμορφώσουν ἀτομικὸν καὶ οἰκογενειακὸν βίον συμφώνως πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀντιλήψεις. Διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς οἰκογενείας.

Εἶναι δὲ προφανές ὅτι ἡ ἐμφάνισις ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν ἐπιτυχημένων, αἱ ὁποῖαι παρ' ὅλας τὰς ἀντιξοότητες τῆς καθημερινῆς ζωῆς διατηροῦν τὴν ἐνότητά των, τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἐλπίδα καὶ ὡς ἐκ τούτου διατηροῦν τὸ θάρρος, τὴν ζωτικότητα, τὴν δημιουργικότητα καὶ τὴν χαράν, ἀποτελοῦν διὰ τὴν κοινωνίαν ὄχι μόνον ὑποδείγματα πρὸς μίμησιν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἐξυγιαντικὴν, ἱκανὴν νὰ ζωογονήσῃ τὸ ὑπόλοιπον κοινωνικὸν σῶμα.

2. Νὰ συνηθίσουν εἰς τὴν ἐλευθέρως πειθαρχημένην ὁμαδικὴν προσπάθειαν. Νὰ συνηθίσουν δηλαδὴ νὰ συνεργάζωνται μὲ προθυμίαν, χωρὶς ἐκδηλώσεις ἐγωϊσμοῦ, ἀλλὰ μὲ πλήρη ἀλληλοκατανόησιν, οἰκειοθελῶς. Χωρὶς ν' ἀναμένουν ἀμέσῳ τι ἢ ἀπώτερον ὕλικόν ὄφελος καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἐπ' αὐτῶν ἀσκησιν βίας καὶ χωρὶς φανατισμὸν. Μὲ μοναδικὴν δύναμιν τὴν μεταξὺ των ἀγάπην, τὴν πίστιν εἰς τὸν ἀγῶνα των, καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κοινωνίας. Ἐπιστάμενοι διὰ τοῦτο ὄχι μόνον θυσίας προσωπικῆς φιλοτιμίας ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνέσεις καὶ εἰς χρόνον καὶ εἰς ὕλικα ἀγαθὰ. Ν' ἀποτελῇ δὲ τοῦτο δι' αὐτούς, πηγὴν ἰδιαιτέρας χαρᾶς καὶ τόνωσης εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Δὲν χρειάζεται βεβαίως νὰ ἐξηγηθῇ πόσον εὐεργετικὴ εἶναι ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοιαύτης μορφῆς προσπαθειῶν καὶ ἡ ὑπαρξις μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν τοιοῦτων ἀτόμων, τῶν ὁποίων ἕκαστον, εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν, τὸν ἀγῶνα τῆς βιοπάλης, ἀποτελεῖ ἕνα παράγοντα καλῆς πίστεως, καλῆς συνεννοήσεως καὶ συνεργασίας, μίαν ἀξιόλογον δηλαδὴ δύναμιν κοινωνικῆς συνοχῆς.

★

Δὲν εἶναι εὐχερές, οὔτε ἀμέσου ἀποδόσεως τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ σωματείου. Εἰ-

ναι μία συνεχής προσπάθεια, τῆς ὁποίας τ' ἀποτελέσματα δὲν εἶναι ἐντυπωσιακά. Ἄλλ' εἶναι ἀποτελέσματα σταθερά.

Αἱ δύο χιλιάδες τῶν στενῶν συνεργατῶν, ἕξ ὧν οἱ ἡμίσεις περίπου ἐν Ἀθήναις καὶ αἱ ὑπὲρ τὰς δέκα πέντε χιλιάδας τοῦ εὐρύτερου κύκλου τῶν παρακολουθούτων τὰς ἐργασίας τοῦ σωματείου καὶ ἀμέσως ἐπηρεαζομένων ἀπὸ τὴν καταβαλλομένην προσπάθειαν, δὲν ἀποτελοῦν βεβαίως ἀριθμητικῶς εἰμὴ ἓνα ἐλάχιστον ποσοστὸν, σχεδὸν ἀμελητέον, τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων οἰκογενειαρχῶν.

Ἄλλ' ὑπάρχει κάτι ποὺ διακρίνει τοὺς μὲν ἀπὸ τοὺς δέ. Καὶ τοῦτο εἶναι ὁ βαθμὸς τῆς πίστεως καὶ ἡ ζωτικότης. Δὲν ἔφθασε βεβαίως ἀκόμη τὸ σωματεῖον εἰς τὴν κορυφήν. Ἐφθασεν ὁμως εἰς τὴν ἀρ-

χήν. Ἡ δύναμις του καὶ ἡ δυναμικότης του, τοῦ ἐπιτρέπουν πλέον νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κοινωνικὴν του δρασίαν. Ὅχι εἰς ἄλλους τομεῖς. Εἰς τὸ αὐτὸ ἀκόμη πεδῖον. Νὰ ἐργασθῆ μεταξὺ τοῦ κόσμου, τοῦ τόσον σωμαθιοῦς κόσμου, τῶν Ἑλλήνων οἰκογενειαρχῶν, διὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ χάρις καὶ εἰς τὴν πολύτιμον συμπαράστασιν τῆς Ἐνώσεως τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος», νὰ εὕρουν τὸν προορισμὸν των. Ν' ἀρχίσουν τὴν προσπάθειαν τῆς ἐξυγιάνσεως καὶ τοῦ ἐξωραϊσμοῦ τῆς ζωῆς τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

ΛΘΩΣ ΔΑΛΛΑΣ

Πρόεδρος τῆς Παν. Ἐνώσεως Γονέων
«Ἡ Χριστιανικὴ Ἀγωγή»

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ

Φέτος ξανά
δὲν εἶχαμε—δὲν εἶδαμε
τὸν ἄσπρο κρίνο τοῦ Μαρτιοῦ
ἢ τὸ λευκὸ φῶς τοῦ χιονιοῦ τοῦ Δεκεμβρίου

Ἦταν
θολὰ τὰ μάτια μας
ἢ ἀνάσα μας πνιχτὴ
βουβὰ τὰ χεῖλη μας
καί—πὺδ πολὺ—
ἄδεια ἡ καρδιά μας καὶ
σβυστὴ ἡ ἀγάπη μας.

Μά, μ' ὅλα αὐτά,
ἦρθες καὶ φέτος.
Πάλι μὲ τὴν λευκότητα τοῦ Κρίνου ἢ τοῦ
Χιονιοῦ,

Βρέφος πάλι Νιογέννητο
καὶ δίχως πάλιν ἡλικία.
Μ' ἀκέρια τὴ ζωὴ,
χωρὶς παραμικρὴν ἀφαίρεσι,
μπροστά Σου
καὶ μπροστά μας.

Καὶ μὲ τ' Ἀστέρι,
τὸ ἴδιο πάλι Ἀστέρι,
τὸ Μεγάλο, τὸ Μοναδικό, τὸ Ἴδιο.

Μ' ὅλα τὰ ἴδια.

Μόνο ποὺ φέτος
πρῶτη φορὰ
εἶδα ποὺ στάλαξεν
ἓνα Σου Δάκρυ
ζεστό κι' ἀχνό.
Ἦταν γιὰ ὅλους μας,
ἦταν γιὰ μένα...

Μὴ φύγῃς φέτος, Μικρὲ Κύριε,
πρῶτη φορὰ ποὺ Σ' εἶδα μὲ τὸ Δάκρυ.
Νὰ μείνῃς μέσα μας
νὰ μεγαλώσῃς,
νὰ μεγαλώσουμε κι' ἐμεῖς
—νὰ γίνουμε ἐνὸς ἔτους,
πολλῶν ἐτῶν—
«εἰς ἄνδρα τέλειον».

Σ. ΒΟΡΙΝΟΣ

Η ΑΝΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κατὰ τὸ πρόσφατο παρελθόν, τόσο στὴν Γερμανία, ὅσο καὶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες ἀπολυταρχικῆς χώρας, οἱ ἀξίες κατέστησαν ἀμφίβολες, ἐπειδὴ εἶχαν χρησιμοποιηθῆ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἐπιδιώξεων τῶν ἰσχυρῶν ἐκείνων, πού εἶχαν καταλάβει τὴν ἐξουσία, καὶ τοῦ Κράτους-Μολώχ. Ἡ συνέπεια αὐτοῦ, ἰδίως γιὰ τὸν νέο Γερμανὸ ἄνθρωπο, ὑπῆρξε ὅτι μὲ δυσκολία ἤμποροῦσε νὰ εὕρῃ μιὰ καινούργια προοπτικὴ γιὰ περιεχόμενα πού ν' ἀξίζῃ νὰ τὰ ζήσῃ κανεὶς. Ἐλείπαν τὰ ζωντανὰ πνευματικὰ πρότυπα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὸ γερμανικὸ πνεῦμα, ἐγκαταλείποντας τὰ ἐγκόσμια, εἶχε ἀποτραβηχθῆ στὰ ἐσώτερα καὶ ἐκεῖ εἶχε περιορίσει τὴν δράσι του μὲ καλλιεργημένη μουσικὴ, μὲ μυστικὴ ποίησι καὶ πνευματικὴ θρησκευτικὴ ζωὴ. Οἱ καλὲς αὐτὲς τάσεις πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς ἁμαρτωλῆς κυριαρχίας τοῦ δαιμονικοῦ ὕλισμοῦ δὲν ὑπῆρξαν περιορισμένες. Παρὰ ταῦτα, ὅμως δὲν κατάρθωσαν νὰ γίνον ἀισθητῆς καὶ στὴν περιοχὴ δράσεως τοῦ ὕλικου (τοῦ πραγματικοῦ) κόσμου. Ἡ ἰδιότης αὐτῆ, τοῦ νὰ κατακυριεύσῃ κανεὶς τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, ὀρμώμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμα, λείπει ἀνέκαθεν ἀπὸ τὸν γερμανὸ καὶ αὐτὴ ἢ ἔλλειψις εἶχε διευκολύνει τὴν ἄνοδο τῆς κυριαρχίας τῆς δυνάμεως, ὅπως τὴν ζήσαμε ὅλοι.

Οἱ εἰκόνες καὶ οἱ ἀξίες, πού εἶχαν χρησιμεύσει ὡς πρότυπα σὲ παλαιότερες γενεὲς εἶχαν τεθῆ σὲ ἀχρηστία καὶ ἔπρεπε νὰ μείνουν γιὰ κάμποσο καιρὸ ἀχρησιμοποίητες γιὰ νὰ μποροῦσαν καὶ πάλι νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίαν.

Τὸ ξαφνικὸ τέλος ψεύτικων ἰδεολογιῶν, ἐν τῷ μεταξὺ, ἀτληλευθέρωσε μιὰ νέα ζωὴ, πού μόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ δημιουργηθῆ.

Ἀπὸ τότε ἡ νεολαία αἰσθάνεται ἓνα πολὺ ἰσχυρὸ πόθο νὰ φθάσῃ σὲ σημαντικὰ πνευματικὰ ἐπιτεύγματα, καίτοι συχνὰ συνυπάρχει καὶ κάποια ἀτολμία νὰ ὁμολο-

γήσῃ τὸν πόθον αὐτὸ ἢ νὰ ὁμολογήσῃ πνευματικῆς πεποιθήσεις. Καὶ τοῦτο διότι ἡ νεολαία εἶναι ἐπιφυλακτικὴ καὶ δὲν ἐμπιστεύεται ἐκείνους πού πλάθουν μόνον μεγάλα λόγια.

Ἡμπορεῖ κανεὶς ἀδίστακτα νὰ διαπιστώσῃ μιὰ τάσι νὰ συλλάβουν σὲ νέες μορφῆς τὶς αἰώνιες παλῆς ἀξίες. Στὸν αἰῶνα αὐτὸν τῶν πολλῶν ἰδεῶν καὶ τῶν διατυπωμένων ὀρισμῶν, ὑπάρχει κάποιος δισταγμὸς πρὸ τῶν πεπαλαιωμένων ἰδεῶν. Γι' αὐτὸ συναντοῦμε ἓνα ζωηρὸ πόθο, καὶ μιὰν ἀπαίτησι γιὰ ἄμεση δημιουργικὴ πνευματικὴ ζωὴ.

Ἄδικως ὑψώνεται ἡ κατηγορία πὼς ἡ νεολαία (καὶ ἐγὼ μιᾶ φυσικὰ κυρίως γιὰ τὴν γερμανικὴ νεολαία) εἶναι τάχα μὴ θρησκευτικὴ καὶ μὴ πνευματικὴ. Ἡ μᾶζα τῶν καθημερινῶς βιαστικῶν ἀνθρώπων δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξεγελάσῃ.

Μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία, ὅσο ἴσως σπανίως δίδεται σὲ παρατηρητῆ, νὰ ἔλθω σ' ἐπαφὴ μὲ πλατεῖα στρώματα ὄλων τῶν τμημάτων τοῦ πληθυσμοῦ, διὰ μέσου τῶν διαλέξεων πού ἔκανα ἀνά τὴν χώραν. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, συνεπῶς, νὰ διατυπώσω κάποιαν κρίσι. Δὲν ὑπερβάλλω λέγοντας πὼς ἀρκετὰ κλεισμένα στὸν ἑαυτὸ τους μέχρι τότε πνεύματα, συγκινούμενα ἀπὸ τὰ λόγια μου, μοῦ ἠνοιγόnton καὶ μοῦ ἀπεκαλύπτοντο.

Φοβισμένα καὶ ντροπαλά, διότι δὲν εἶχαν ἀκόμα τραφῆ ἀπὸ πολλὰ ζωντανὰ πρότυπα, ἀποκαλύπτονταν συχνὰ ἓνας θερμὸς πόθος πρὸς πνευματικὸ καὶ θεῖο περιεχόμενον, στὴν ὑπαρξί τοῦ ὁποίου, ὡς νομοθετοῦντος παράγοντος, πιστεύει τὸ ἄτομον ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδίας του.

Ὁ νέος μταίνει σήμερον μὲ δύναμι καὶ πεποίθησι σὲ ὅλα τὰ ἐγκόσμια πράγματα, προικισμένος μὲ ἓνα ἀδιάφυστο πόθο γιὰ γνησιότητα καὶ ἀγνότητα. Χρειαζέται ἀπαραίτητα τοὺς στύλους ἐκείνους ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ στηριχθῆ, ἀλλὰ σπάνια οἱ στυλοὶ αὐτοὶ βρίσκονται στὴ θέσι τους.

“Ὀλη ἡ «ἀνθρωπιστικὴ» γνώσις πού ἐγο-
ήτευε τοὺς πατέρες μας, ὅλες οἱ ἐκκλησι-
αστικὲς «παραστάσεις» ὅπως καὶ ὅλοι οἱ
ἐπιστημονικοὶ ὀρισμοὶ δὲν καταφέρνουν
παρὰ ἐλάχιστους μόνο νὰ ὀδηγήσουν στὶς
ἀληθινὲς πηγὲς τῆς ζωῆς. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ
λείπει ἡ ἐνότης μιᾶς ἀρμονικῶς ὠλοκληρωμέ-
νης θεωρήσεως τοῦ κόσμου. Ὁ νέος κα-
τακλύζεται στὸ σχολεῖο ἀπὸ τὶς πῦθ ἄλλο-
πρόσαλλες θεωρήσεις τοῦ κόσμου πού ἡ
Δύσις δὲν ἠμπόρεσε ἀκόμη νὰ ἐνοποιήσῃ
σὲ ἓνα ὠλοκληρωμένο σύνολο. Πῶς θὰ δη-
μιουργηθῇ, λοιπόν, ἀπὸ αὐτὰ ἓνας πνευ-
ματικὸς Οὐνιβερσαλισμὸς, ὅπως εἶναι σή-
μερα τὸ χρέος τοῦ εὐρωπαϊοῦ νὰ δημιουρ-
γήσῃ; Καὶ ἐδῶ δὲν ἔχομε παρὰ τὸ πρότυ-
πο τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνος, πού θὰ ἠμποροῦσε
ν’ ἀποτελέσῃ πάλι γιὰ μᾶς ἓνα ἐξαιρετικὸ
πρότυπο. Δὲν ἐννοῦμε, φυσικὰ, τὸν ὡς σή-
μερα καθιερωμένο τρόπο τῆς φιλολογικῆς
μορφῆς τῆς παραδόσεως στὰ «ἀνθρωπιστι-
κὰ» γράμματα, ἀλλὰ τὴν ζωντανὴ εἰκόνα
τοῦ ἀνθρώπου πού τακτοποίησε τὶς διάφο-
ρες ἐπιδράσεις πού αἰσθάνεται νὰ ἐξα-
σκοῦνται ἐπάνω του, κατάφερε γὰρ τὶς ἀφο-
μοιώσῃ καὶ τὶς μετεχειρίσθῃ καὶ νὰ δημι-
ουργήσῃ ἓνα ἀρμονικὸ σύνολο.

Ἡ ἐνότης πνεύματος, ψυχῆς καὶ σώμα-
τος, ὅπως τὴν ζοῦσε ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας, δὲν
πραγματοποιήθηκε ποτὲ πιά ἀπὸ τότε. Στέ-
κει μπροστά μας, σὰν σκοπὸς τῆς ἀνθρώ-
πινης ἐξελιξέως μας. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅμως,
μὲ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Χριστοῦ, προικισθή-
καμε μὲ ἀνώτερες πηγὲς, πού δὲν ἐγνώριζε
ὁ Ἕλληνας. Ἔτσι, δι’ αὐτῆς τῆς νέας ἐμ-
φανίσεως κατέστη δυνατὴ μιὰ ἄμεση, προ-
σωπικὴ προσέγγισις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς
τὸν πλάστη του.

Καὶ τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ
σὰν ἓνα μεγάλο σημεῖο ἐκκινήσεως, πού
συνήνητσα στοὺς νέους μὲ πνευματικὲς ἐ-
φέσεις, ὅτι δηλαδὴ δὲν νοεῖται πλέον ὁ κό-
σμος τῶν θείων καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν
νὰ εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὴν γήϊνη φύσιν,
ἀλλὰ ὁ κόσμος αὐτὸς θὰ γίνεταὶ ταυτόχρο-
να ψηλαφητὸς μέσα στὴν φύσι.

Ἀπὸ τὸ δυνατό ξεκίνημα τοῦ σωματι-
κοῦ παράγοντος πού ἤρχισε μὲ τὴν Ἀνα-
γέννησι, καὶ πού σήμερα ἔχει φθάσει στὸ
ψηλότερό του σημεῖο, δημιουργεῖται στοὺς

ἑυπνίους νέους ἓνας ἀδιάφυστος πόθος
πρὸς μίαν θεῖαν διακυβέρνησι. Ἐκεῖνο πού
οἱ ποιητὲς μας, ὅπως ὁ Goethe, ὁ Hölder-
lin, ὁ Schelling, ὁ Novalis καὶ ὁ von
Baader εἶχαν ἐνατενίσει, θὰ ἐτοιμασθῇ
στὶς ἡμέρες μας.

Μόνον κάτω ἀπὸ αὐτὰ τὰ σημεῖα θὰ ἴ-
ταν δυνατόν νὰ συναντηθοῦν καὶ νὰ συνε-
νωθοῦν οἱ εὐρωπαῖοι. Σ’ αὐτὰ τὰ πλαίσια,
τίποτε πιά δὲν θὰ ὑπῆρχε, πού νὰ ἠμποροῦ-
σε νὰ τοὺς χωρίσῃ. Τώρα δὲν θὰ χρειάζεται
παρὰ αὐτὴ ἡ συνένωσις νὰ προσεχθῇ καὶ
νὰ ἀγαπηθῇ.

Σὲ μιὰ ἐπαρχία στὴν καρδιὰ τῆς Εὐρώ-
πης, στὸ Παλατινάτο, βρήκα περισσότε-
ρους ἀπὸ κάθε ἄλλο τόπο τέτοιους ἀνθρώ-
πους, πού ἔχουν μέσα τους τὸν σπόρο τοῦ
μελλοντικοῦ νέου ἀνθρώπου. Εἶναι σὰν νὰ ἐ-
πέζησε στὴν ἥρεμη αὐτὴ τοποθεσία πού βρι-
σκεται ἀνάμεσα στὴν χώρα τῶν Γευτό-
νων καὶ τῶν Γάλλων, μιὰ σπῖθα ἀπὸ τὴν
παλιὰ Ἑλλάδα, ὅπως τὴν ὠραματίσθη ὁ
Hölderlin, καὶ νὰ συνέχισε τὴν ζωὴ της
σ’ αὐτοὺς τοὺς κατοίκους μιᾶς οἰονεῖ κλα-
σικῆς χώρας. Συχνά, ὅταν ἤμουν στὴν
Ἑλλάδα, ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ
τὸ Παλατινάτο ἐπανήρχετο στὸν λογισμό
μου, καὶ ἐπίσης ὅταν βρισκόμουν στὸ Πα-
λατινάτο, ἄθελά μου ὁ νοῦς μου πῆγαινε
στὸν ἀρχαῖο, ἀλλὰ καὶ στὸν σύγχρονο Ἕλ-
ληνα. Μιὰ χαρούμενη ἡρεμία χαρακτηρί-
ζει καὶ συνδέει τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους
πού συνοδεύεται μὲ βαθειὰ καὶ σοβαρὴ
θρησκευτικὴ ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀναγνώ-
ρισι καὶ ἐκτίμησι τοῦ θεοῦ στοιχείου στὴν
δμορφία τῆς φύσεως. Ἡ δμορφία τοῦ Πα-
λατινάτου καὶ ἡ ἀρμονία τῶν πολυποικίλων
τοπειῶν του ἀντικατοπτρίζεται στὴν μορφὴ
τῶν κατοίκων του. Συνενώνεται ἐδῶ μὲ ἀρ-
μονικὸν τρόπο ἡ νότια μὲ τὴν βόρεια ἰδιο-
συγκρασία. Ἔτσι θὰ ἠμπορέσῃ ἴσως ὁ με-
λλοντικὸς κάτοικος τοῦ Παλατινάτου νὰ γί-
νῃ, μέσα στὴν γεωγραφικὴ-γεωπολιτικὴ
του θέσι, ὁ ἐνωτικὸς κρίκος γιὰ τὴν συνέ-
νωσι τῆς Χριστιανικῆς Δύσεως.

Εἶδα νὰ ἀναφαίνωνται οἱ πόθοι αὐτοὶ
γιὰ τὴν συνένωσι τῶν κοινῶν δυνάμεων,
σὲ πολλοὺς νέους σ’ ὅλην τὴν Εὐρώπη.
Τοῦτο θὰ εἶναι τὸ ἐντελὸς νέο γεγονός,
ὅτι ἀκριβῶς ἡ νεολαία ὄλων τῶν χωρῶν

θὰ συνενωθῆ κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ σημάδι καὶ θὰ μεταφέρῃ κατόπιν στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῶν ἡμερῶν μας μὲ δραστήριο τρόπο ὅσα ἐγνώρισε καὶ ἔζησε. Τότε δὲν θὰ εἶναι πιά μακρὰ ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖο θὰ πεταχθοῦν στὴν θάλασσα σὰν ἀχρηστα σκουπίδια ὅλοι οἱ ψεύτικοι καὶ στενοκέφαλοι σωβιτισμοὶ καὶ οἱ διεκδικήσεις τῆς ἐξουσίας ἀπὸ μεμονωμένες οικονομικὲς ομάδες, γιὰ νὰ βοηθηθῆ ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἐπανεύρῃ τὴν πραγματικὴ τῆς ἐλευθερία.

Ὅπως τὸ γερμανικὸ πνεῦμα ὑπῆρξε ἐκεῖνο πὸν ὕψωσε τὴν ἀρχαιότητα σὲ νέο φῶς καὶ τὴν κατέστησε πρότυπο γιὰ νέες μορφές, ἔτσι ἴσως δὲν εἶναι σύμπτωσης πὸς οἱ δύο χῶρες μας εἶναι προωρισμένες εἰδι-

κὰ νὰ βοηθῶνται μεταξύ τους πνευματικά. Μιὰ ἐπαφὴ τῶν νέων ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἠμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ μιὰ νέα συνεννόησι τῶν λαῶν σὰν βάσι μιᾶς καινούργιας ἐποχῆς. Ἀλλὰ ἡ συνεννόησις αὐτὴ θὰ ἔχῃ μιὰν ἀξία μόνον ὅταν ἡ νεολαία αὐτὴ, πὸν πορεύεται μὲ ἀνοικτὴ καρδιά πρὸς τὴν συνεννόησι, καὶ ὅταν ἀκόμη βρίσκειται τοποθετημένη στὴν ἀστική τάξι, ἠμπορέσῃ νὰ μεταφέρῃ τὰ συναισθηματὰ τῆς στὸ ἀνοικτὸ πεδίο τῆς σημερινῆς ζωῆς, γιὰ νὰ τὴν μορφοποιήσῃ δημιουργικὰ ἀπὸ τὸ καινούργιο πνεῦμα.

Dr Karl Eller

ΕΦΥΓΕ ΚΙ' ΑΛΛΗ ΜΙΑ ΜΕΡΑ

"Εφυγε κι' ἄλλη μιὰ μέρα—γιατί!
 Εἶχ' ἔρθει μὲ τ' ἄσπρα, γοργή, τὴν αὐγή,
 Στὰ χέρια τῆς ἔμοιαζε τόσα πολλὰ
 Καινούργια κι' ὠραῖα γιὰ μᾶς νὰ κρατᾶ.
 "Εφυγ' ἀργὰ κι' εἶχε βῆμα βαρὺ,
 Ἡ κάθε τῆς λάμψη εἶχε χαθεῖ,
 Ἡ χάρη τῆς κιόλας εἶχε θαμπώσει,
 Σελίδα ἢ τόμος πὸν εἶχε τελειώσει.

"Ω, γοργόρα φεύγουν οἱ μέρες—γιατί!
 Κι' ἀφίνουν ξοπίσω τους γκριζὰ γραμμὴ,
 Μιὰ στάχτη μονάχα πὸν ὁ ἀγέρας σκορπᾶ,
 Μιὰ θύμηση ἀκόμα γιὰ τὴ λησμονιά.—
 Τὰ χίλια Σου χρόνια, Θεέ μου, στιγμὴ!
 Κι' ἄς ἦταν νὰ ζῶ στὴ στιγμὴ Σου αὐτῆ,
 Μιὰ μέρα δικιά Σου, ὦ πῶς λαχταρῶ,
 Πὸν μένει καὶ λάμπει χωρὶς τελειωμό.

ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΙΤΑ

ΑΙ ΒΑΣΙΛΙΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΛΕΡΟΥ

Αί Βασιλικαί Τεχνικαί Σχολαί Λέρου είναι ένα από τὰ πῶς λαμπρὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βασιλέως Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, γιὰ τὰ ὁποῖα ἡμπορεῖ νὰ ὑπερηφανεύεται καὶ τὸ ἴδιωμα μὰ καὶ ἡ χώρα μας. Στὶς Σχολὰς αὐτὰς, πέρα ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴν κατάρτισι, πὺν παρέχεται ἐντελῶς δωρεάν σὲ ἑκατοντάδες παιδιῶν κάθε χρόνον, ἀσκεῖται ἕνα ἔργο ἀγωγῆς—ὑπὸ τὴν εὐρύτερῃ τῆς ἔννοια—πὺν πρέπει ν' ἀποτελέσῃ ὑπόδειγμα καὶ σὲ ἄλλα ἀνάλογα ἰδρύματα στὴν Ἑλλάδα καὶ σὲ ἄλλες χώρες.

Γιὰ τὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα καὶ γιὰ τὸ πολὺπτυχο ἔργο τοῦ ἔχουν γραφῆ πολλὰ κατὰ καιροὺς καὶ στὸ περιοδικὸ αὐτὸ (1) καὶ σὲ ἄλλες περιοδικὰ καὶ ἡμερησίως ἐκδόσεις στὴν Ἑλλάδα, στὸν ἔξω Ἑλληνισμὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ.

Τὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα ἰδρύθη τὴν 14ην Φεβρουαρίου 1947 ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Παύλου, τότε Διαδόχου, εἶναι δὲ ἰδιωτικὸς ὀργανισμὸς πὺν ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἐξύψωσι τοῦ ἠθικοῦ, τοῦ βιοτικοῦ, τοῦ κοινωνικοῦ καὶ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ σκοποὶ αὐτοὶ κατανέμονται στοὺς διαφόρους τομεῖς δράσεως τοῦ Ἰδρύματος, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἑξῆς: Γεωργικὸς, Δασικὸς, Μορφωτικὸς, Καλλιτεχνικὸς, Τουριστικὸς, Βασιλικαὶ Τεχνικαὶ Σχολαὶ Λέρου, ἄλλα τεχνικαὶ σχολαί, Ἀπόφοιτοι Σχολῶν, Ἐθνικὴ Ἐστία Διδασκάλων, Ἐθνικὸν Ἐκπαιδευτήριον Ἀναβρυτῶν, Ἀγροτολέσχει, Ἐθελοντῶν Κοινοφελῶν Ἔργων, Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων κ. ἄ. (2).

Ἐνας ἀπὸ τοὺς σοβαρωτέρους τομεῖς δράσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος εἶναι ὁ τεχνικὸς, στὸν ὁποῖον ὑπάγονται αἱ πρακτικαὶ τεχνικαὶ σχολαὶ πὺν ἴδουσι σὲ διάφορας περιφέρειαι τῆς Χώρας, κυριώτερες τῶν ὁποίων εἶναι αἱ Τεχνικαὶ Σχολαὶ Λέρου. Ἀκριβῶς δέ, σὰν εἰσαγωγὴ στὸ κύριον θέμα τοῦ ἀρθρου αὐτοῦ, προτάσσεται μιὰ σύντομη ἔκθεσι γιὰ τὴν δρᾶσι

τοῦ Ἰδρύματος στὸν τομεᾶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως ἐν γένει, γεωργικῆς καὶ τεχνικῆς.

★

Τὸ θέμα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως καὶ τῆς δυνατότητος τοῦ ὀρθοῦ προσανατολισμοῦ τῶν νέων πὺν ρίχνονται στὴν βιοπάλη ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς καὶ πρακτικῆς ἀντιμετωπίσεως, ἰδίως στὰ τελευταῖα χρόνια, τόσο στὸ ἐξωτερικὸ ὅσο καὶ στὴν Ἑλλάδα (3). Τὴν ἀνάγκη καλύψεως τοῦ κενοῦ πὺν παρουσιάσῃ στὴν χώρα μας ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσι προσπάθησε νὰ καλύψῃ τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα, ἰδίως γιὰ τὰ ἄπορα παιδιὰ, μὲ τὴν ἴδουσι πολλῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, τεχνικῶν ἢ γεωργικῶν.

Πρακτικὰ γεωργικὰ σχολεῖα, ὅπου διδάσκειται κατ' ἔκτασι καλλιέργεια, δειροκαλλιέργεια, μελισσοκομία, πτηνοτροφία, κτηνοτροφία κλπ. λειτουργοῦν ἤδη ὀκτὼ σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα, ἦτοι στὸ Βέλλο Κορινθίας, Χίου, Καλαμώνα Ρόδου, Πύργον Βασιλίσσης, Λέρον, Κῶ, Ἀλεξανδρούπολιν καὶ Μονὴν Ἀγάθωνος. Συνεστήθησαν ἐπίσης καὶ λειτουργοῦν Σχολεῖα Μηχανικῆς Καλλιεργείας στὴν Λάρισα, Πύργον Βασιλίσσης, Πλατὺ Μακεδονίας, Ἀλεξανδρούπολιν, Κῶ καὶ Λέρον.

Ἰδιαιτέρη ὁμως ἐπίδοσι παρουσιάζουν αἱ Πρακτικαὶ Τεχνικαὶ Σχολαὶ τοῦ Ἰδρύματος, πὺν ἀνέρχονται σὲ 61 σ' ὀλόκληρη τὴν χώρα. Οἱ Σχολὰς αὐτὰς εἶναι ἐγκατεστημέναι στὶς ἑξῆς περιοχάς: Ἀμαρουσίον, Πύργον Βασιλίσσης, Κέρκυραν, Καστοριάν, Ἰωάννινα, Ἀλεξανδρούπολιν, Μονὴν Ἀγάθωνος, Νεάπολιν Κρήτης, Καλαμιάκαν καὶ Καρπενήσιον (στὶς περιοχὰς αὐτὰς λειτουργοῦν Σχολεῖα Οἰκοδόμου καὶ Σουλουργῶν), Ναύπακτον καὶ Λάρισαν (ὅπου λειτουργοῦν Σχολεῖα Σουλουργῶν), Κῶ (ὅπου λειτουργοῦν Σχολεῖα ἐννέα εἰδικότητων) καὶ Λέρον (ὅπου λειτουργοῦν Σχολεῖα 23 εἰδικότητων τεχνικῆς καὶ ἑξὶ γεωργικῆς ἐκπαίδευσως).

Τέλος λειτουργοῦν τρεῖς Οἰκογενειαὶ Σχολαὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, εἰς Νεάπολιν Κρήτης, εἰς Κατερίνην καὶ εἰς Λέρον, ὅπου

(3) Βλ. κυρίως Ἀρ. Α. Ἀσπιώτη: «Ὁ Ἐπαγγελματικὸς Προσανατολισμὸς», 1951, εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς «Ψυχολογία καὶ Ζωή», ὅπου καὶ πλουσιωτάτη βιβλιογραφία.

(1) Βλ. προχείρως τόμους «Ἀκτιῶν» 1949, σελ. 349, 1950, σελ. 520 καὶ 566, 1951, σελ. 280 καὶ 471 καὶ ἰδίως ἄρθρον ὑπὸ Δ. Α. Χριστοφίδη εἰς τὸν τόμον 1953, σελ. 5-13 ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Ἐπιτροπὴ Δήμων καὶ Κοινοτήτων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος».

(2) Διὰ περισσοτέρας πληροφορίας ἐπὶ τῶν διαφόρων τομέων δράσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, βλ. εὐσύνοπτον ἔκδοσιν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἐθνικὸν Ἰδρυμα—Ἀθῆναι».

παρέχεται στα κορίτσια γενική οικοκυρική εκπαίδευσις, γνώσεις υγιεινής, ραπτικής, οικοσίου πτηνοτροφίας, βρεφοκομίας κ. ά.

Σ' όλες αυτές τις επαγγελματικές σχολές φοιτούν παιδιά έντελώς δωρεάν γιά ένα χρόνο συνήθως, άν όμως στό τέλος του χρόνου παρουσιάζουν κενά στην εκπαίδευσί των, τότε μένον μέχρσι ότου τελειοποιηθούν. Παράλληλα τά τυχόν άγράμματα παιδιά παρακολουθούν μαθήματα Δημοτικού Σχολείου, τά άλλα συμπληρώνουν την δημοτική εκπαίδευσί των και άκόμα τούς παρέχονται γενικές γνώσεις με ειδικά έπιμορφωτικά μαθήματα.

Οί μαθητάί των διαφόρων σχολών λαμβάνονται άπ' όλες τις περιφέρειες τής 'Ελλάδος, του 'Εξω και του 'Αλυτρώτου 'Ελληνισμού, ή έπιλογή των δέ γίνεται με προσοχή αναλόγως των παρουσιαζομένων κενών και με τή συνεργασία των τοπικών άρχών. Μέχρι πέρυσι άπεφοίτησαν άπό τις διάφορες γεωργικές, τεχνικές και οικοκυρικές σχολές του 'Εθνικού 'Ιδρύματος 9.000 περίπου μαθητάί, φοιτούν δέ σέ κάθε περίοδο περίπου 4.000 μαθητάί.

Στις επαγγελματικές σχολές του 'Εθνικού 'Ιδρύματος, όπως θά δούμε παρακάτω ειδικά γιά τις Σχολές Λέρου, καταβάλλεται μία ιδιαίτερα έπαινετή και έπιτυχής προσπάθεια έφαρμογής ενός προγράμματος άγωγής βασισμένου στις 'Ελληνοχριστιανικές άρχές, όχι μονάχα στό γνωσιολογικό πεδίο μά ός τις τελευταίες λεπτομέρειες τής καθημερινής ζωής. Κι' αυτή είναι ή χαρακτηριστική ιδιορρυθμία των.

★

Αί Βασιλικά Τεχνικά Σχολαί Λέρου άρχισαν την λειτουργία των τήν 3ην Μαρτίου 1949, τήν εποχή πού ή 'Ελλάς διεξήγεν ένα σκληρό άγώνα κατά του συμμοριτισμού. 'Αφορμή στην ίδρυσι των Σχολών αυτών έδωσεν ή άνάγκη έθνικής και επαγγελματικής άποκατάστασως 1500 περίπου 'Ελληνοπαίδων, ηλικίας 16-20 έτών, πού συνελήφθησαν με τό όπλο ανά χείρας πολεμώντας κατά τής πατρίδος των. Είτε ήσαν συνειδητά όργανα στό χέρια του έχθρου, είτε παρασυρθέντα, είτε και διαίως στρατολογηθέντα, τά παιδιά αυτά τά περιέμενε τότε τό Στρατοδικείο και, ίσως, τό έκτελεστικό άπόσπασμα.

Τότε ό βασιλεύς Παύλος συνέλαβε τό σχέδιο νά δημοσιογηθή ένα ίδρυμα όπου τά παιδιά αυτά θάβρισκαν τόν άνθρωπισμό των, τήν έθνική των συνειδησι και θά μάθαιναν μία τέχνη πού θά τούς επέτρεπε νά κερδίσουν τίμα τή ζωή των. 'Αξίζει όμως νά παραθέσουμε άποσπάσματα άπό μία χαρακτηριστική όμιλία του Βασιλέως στόν 'Άγιον Φραγκίσκον των 'Ηνωμένων Πολιτειών τής 'Αμερικής, στις 12 Νοεμβρίου 1953, στό γεύμα πού παρέσθεσε πρὸς τιμήν των Βασιλέων τό Συμβούλιον Παγκοσμίων 'Υποθέσεων τής Βορείου Καρολίνας. Στην όμιλία του αυτή ό Βασιλεύς, άφοῦ διακήρυξε τήν ύπεροχή των πνευματικών αξιών

έναντι τής ύλιστικῆς κοσμοθεωρίας, ύπεστήριξε πὸς οί δυνάμεις καταπολεμήσεως του σκοτεινού όλισμοῦ δέν είναι ή ύλική βία ή ό δόλος, μά ή πίστις, ή πρᾶσις, ό άνθρωπισμός και ή ύπομονή, με δυο λόγια ή 'Αγάπη. Σάν άπόδειξι δέ τής όρθότητος τής άρχῆς αυτής, στην όποια οί Βασιλείς πιστεύουν βαθειά, ό Βασιλεύς έφερε τό παράδειγμα και τό κπειράμα τής Λέρου.

«... Μεταξύ των στασιαστών—επει στην όμιλία του αυτή ό Βασιλεύς—ήπηρεξαν παραπλανηθέντες νέοι, μη συμπληρώσαντες τό 20όν έτος, οί όποιοί είχαν διοχετεύσει τήν εφηβικήν των δραστηριότητα εις μέσα βίας. Πολλοί εκατοντάδες εξ αυτών συνελήφθησαν αιχμάλωτοι έν μάχη και άνέμενον νά δικασθούν υπό στρατοδικειον, επί εσχάτη προδοσία. 'Εάν εφηρμόζετο τό γράμμα του νόμου, ή τιμωρία των θά ήτο εξαιρετικῶς αυστηρά. Εις τήν ηλικίαν των και με τήν παραπλημένην ψυχολογικήν των κατάστασιν ή μνησικακία των έναντίον τής πατρίδος των θά παρέμενε μόνιμος και όχι μόνον θά είχαν οὔτοι άπολοσθή διά παντός διά τήν 'Ελλάδα, αλλά και θά άπετέλουν έπίσης μελλοντικήν άπειλην διά τήν χώραν. 'Απεφασίσαμεν έπομένως νά χρησιμοποιήσωμεν άλλας μεθόδους διά νά τούς προσελκύσωμεν και πάλιν. Μετέβημεν εις τά στρατόπεδα τής φυλακισέως των και όμιλήσαμεν πρὸς αὐτούς. Τους έκαλέσαμε νά έλθουν πλησίον μας και νά διαδαχθούν ένα έπάγγελμα. Μερικοί εξ αυτών εδέχθησαν άμέσως. 'Ολίγοι τινές ήσαν διατακτικοί, άλλ' έντός βραχείας διαστήματος όλοι προσήλθον. 'Εκωνόνισαμεν με τās στρατιωτικās άεχάς νά τούς παραδώσουν και οὔτοι προσήλθον υπό φρουράν εις τά γραφεία, τά όποια είχαν όρισθή διά νά τούς δέχωνται. 'Όταν μάς παρεδόθησαν, οί φρουροί των άπειμακρύνθησαν, εις ένδειξιν ότι του λοιπού έπρόκειτο νά τούς μεταχειρισθώμεν ως έλευθέρους άνθρώπους. 'Όταν τό πρώτον ήλθον πρὸς ήμās, τά παιδιά αυτά, των όποιων τά πάθη είχαν άναφλεγή άπό τήν κομμουνιστικήν προπαγάνδαν και των όποιων τά πλέον πρωτόγονα ένστικτα είχαν άφυτισθή με τās βιαιάς πράξεις, τās όποιās είχαν διαπράξει υπό κομμουνιστικήν παρόρμησιν, έφαινοντο άηλιτισμένα, δύσπιστα ή τρομοκρατημένα. Τά ελέμματα των ήσαν ελέμματα κνηγνημένων ζώων, ή εμφάνισις των δέν όμοιάζε με εμφάνισιν άνθρωπίνων έντων. Και πολλοί σκεπτικισται μάς έπτον, ότι αυτό ήτο πολύ επικίνδυνον έγχείρημα. 'Ημείς

ὅμως ἐπεμείναμεν. Χίλιοι πεντακόσιοι ἐκ τῶν νεαρῶν αὐτῶν ἀηλιτισμένων μεταφέρθησαν εἰς Λέρον, μίαν ὥραιαν νῆσον τοῦ Αἰγαίου πελάγους με ἰδεῶδες κλίμα. Ἐκεῖ εἶχον ἐγκατασταθῆ ἑπαγγελματικά σχολεῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἐδιδάχθησαν περὶ τὰ τεσσαράκοντα χωριστὰ ἐπαγγέλματα, τὰ ὁποῖα θὰ τὰ ἐβοήθουν νὰ κερδίσουν τὴν ζωὴν των ὡς χρήσιμα μέλη τῆς Κοινότητος των. Οὐδέποτε ἐτέθησαν ὀπισθεν συρματοπλεγμάτων οὔτε ἐποποθετήθησαν φρουροὶ εἰς τὴν νῆσον. Δὲν εὐρίσκοντο εἰς φυλακὴν, ἀλλ' ἐντὸς σχολείου. Ἐπὶ πλέον ἐπληροφόρηθησαν ὅτι δὲν ἐτηροῦντο ἔγγραφα διὰ τὰς πράξεις των τοῦ παρελθόντος. Τὸ παρελθόν των δὲν μᾶς ἐνδιέφερε. Θὰ ἐκρατοῦμεν ὅμως ἀρχεῖον τῆς προόδου των καὶ τῆς διαγωγῆς των ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν εἰσῆλθον εἰς τὸ σχολεῖον...».

Τὸ «πείραμα» αὐτὸ τῆς Λέρου εἶχε θαυμασίαν ἐπιτυχίαν καὶ σὲ ἓνα χρόνον εἶχε μετατραπῆ στὴ «νίκη» τῆς Λέρου. Μέσα στὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα τὰ ἐξαθλιωμένα αὐτὰ παιδιὰ, τὰ ἀγοιμένα, τὰ φοβισμένα, τὰ βρώμικα, «μὲ τὰ κόκκινα μάτια καὶ τὴ μαύνη ψυχὴ», βρῆκαν τὸν ἑαυτόν των. Στὶς Σχολές ἐπλήθησαν, ἐντόθησαν, βρῆκαν ζεστασιά καὶ σεβασμὸν, ἔμαθαν νὰ σέβωνται τὸν ἑαυτό των καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀπέκτησαν ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό των καὶ στὸ μέλλον. Δὲν τοὺς ἔγινε κανενὸς εἶδους «διαφώτισι» οὔτε καὶ προπαγάνδα μὲ τὴ συνηθισμένη ἔννοια τοῦ ὄρου. Τοὺς μίλησαν μὲ ἀπλότητα καὶ κυρίως μὲ ἀγάπη καὶ στοργή. Ἡ ἀποτοξίνωσις των ἀπὸ τῆς ἀντεθνικῆς καὶ ὀλιστικῆς θεωρίας πού τοὺς δηλητηρίαζαν ἔγινε ἀθόρυμα, ἀδίστα, μὲ τὴ συνεπῆ χριστιανικὴ ζωὴ καὶ τὸ ζωντανὸ παράδειγμα.

Ὁ Βασιλεὺς παρακολούθησε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ μὲ ἰδιαίτερη στοργὴ τὸ ἔργο τῶν Βασιλικῶν Τεχνικῶν Σχολῶν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1949, ἓνα μόλις μῆνα μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας των, ἐπεσκέφθη τὴν Βασιλίαν τὶς Σχολές, στίς 20 Μαΐου δὲ τοῦ ἰδίου ἔτους, σὲ μιὰ δημοσιογραφικὴ συγκέντρωσι, πού ὠργάνωσε τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα στὸν Ὀμίλον Ἀντιπαραίσεως Ἀθηνῶν, ὁ Βασιλεὺς ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησιν του, μιλώντας πρὸς τοὺς δημοσιογράφους, γιὰ τὸ μέχρι τότε ἐπιτελεσθὲν ἔργον καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι μέχρι τέλους θὰ εἶχαμε καλὰ ἀποτελέσματα.

Οἱ βασιλικές ἐλπίδες ἀπεδείχθησαν πέρα ὡς πέρα βάσιμες. Νὰ πῶς ὁ ἴδιος ὁ Βασιλεὺς ἐξέθεσε μὲ λίγα λόγια τὶς ἐντυπώσεις τοῦ ἰδίου καὶ τῆς Βασιλίσης ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψιν στὴ Λέρον καὶ ἀπὸ τὸ ἔργο τῶν Σχολῶν γενικά, στὴν ἴδια ὁμιλίαν του στὸν Ἅγιον Φραγκίσκον:

«... Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν καὶ ὑπερηφάνειαν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ σύζυγός μου

καὶ ἐγὼ ἐπεσκέφθημεν τὴν Λέρον καὶ τὰ παιδιὰ μᾶς ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων των, ἐπευφημοῦντα καὶ ζητωκραυγάζοντα μὲ ἓνα ἐντελὸς αὐθόρμητον καὶ ἐγκάρδιον ἐνθουσιασμόν. Μετὰ ἐνός ἔτους ἐκπαίδευσιν οἱ νέοι αὐτοὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ χωρία των, ὅπου κατέστησαν χρήσιμα καὶ προοδευτικὰ μέλη τῆς κοινότητος. Εἰς τὴν κομβιοδόχην τοῦ ἐπενδύτου των φέροντο τὸ σῆμα τῶν Σχολῶν τῆς Λέρου μὲ ὑπερηφάνειαν, ἡ δὲ Ἑλλάς δὲν ἔχει σήμερον πολίτας περισσότερον πατριώτας ἀπὸ τοὺς πρώην ἀηλιτισμένους καὶ ἐπικινδύνους αὐτοὺς κομμουνιστάς. Εἰς πολλὰ χωρία οἱ κάτοικοι προσβάλλουν τὰ παιδιὰ τῆς Λέρου ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους νεαροὺς τῆς κοινότητος...».

Μετὰ ἀπὸ τὸν πρῶτον αὐτὸ χρόνον τῆς λειτουργίας των οἱ Σχολές τῆς Λέρου, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ «πειράματος», χρησιμοποιήθησαν καὶ χρησιμοποιοῦνται σάν Τεχνικὰ Σχολεῖα. Κατὰ τὴν περίοδον 1950-51 στίς Βασιλικές Τεχνικές Σχολές φοίτησαν παιδιὰ συμμοριοπλήκτων περιοχῶν, ἀπὸ τὴν ἐπομένην περίοδον δὲ φοιτοῦν παιδιὰ ἀπὸ διάφορες περιοχῆς τῆς χώρας καί—τὰ τελευταῖα χρόνια—καὶ Ἑλληνόπουλα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κύπρον. Σὲ κάθε περίοδον φοιτοῦν περίπου 1200 παιδιὰ, γιὰ ἓνα χρόνον. Γιὰ τὴν καλὴ καὶ ἀποδοτικὴ ὁμως λειτουργία τῶν ἐργαστηρίων τὰ παιδιὰ ἀνανεώνονται κάθε ἕξ ἡμέρας, ὥστε νὰ ῥοιόκωνται πάντα στίς Σχολές σχετικὰ ἔμπειροί μαθητευόμενοι, πού νὰ βοηθοῦν τοὺς νεοεισερχομένους.

Ἡ ἴδια μέθοδος πού ἐφηρημόσθη στὴν πρώτη περίοδον τῆς ἱστορίας τῶν Σχολῶν, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος, ἐφαρμόζεται καὶ τώρα, μὲ ἄριστα ἀποτελέσματα. Καὶ εἶναι φυσικόν, μὴ καὶ ἡ μέθοδος ἐδοκιμάσθη καὶ ἐπέτυχε στὴν πρῶτον δύσκολη δυνατὴ περίπτωσι, σὲ παιδιὰ δηλαδὴ πού, μὲ τὸ ὅλον ἀνά χειρας, πολεμοῦσαν κατὰ τῆς πατρίδος των. Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα, καὶ μαζί μὲ αὐτὸ οἱ Βασιλεὺς καὶ ὀλόκληρον τὸ ἔθνος, εἶναι ὑπερήφανοι γιὰ τὸ πείραμα καὶ τὴν νίκη τῆς Λέρου. Νὰ μὲ λίγα ἀπλᾶ λόγια πῶς ἐκθέτει τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας του σ' ὅλα τὰ πρακτικὰ τὸν σχολεῖα:

«Τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα ἀποβλέπει νὰ δώσῃ εἰς τὰ παιδιὰ ἔθνικὴ ἀγωγή, νὰ τὰ καταστήσῃ καλοὺς Χριστιανούς, καλοὺς πολίτας, καλοὺς χωρικοὺς καί, τέλος, καλοὺς γεωργοὺς ἢ τεχνίτας. Πρὸς τοῦτο μεταχειρίζεται τὸ παράδειγμα, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν δημοσυγνή καὶ ἐργασίαν, ἀποφεύγει ὅσο εἶναι δυνατόν τὴν θεωρίαν καὶ προτιμᾷ τὴν πράξιν καὶ τὸ πείραμα. Ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν τεχνικῶν, πάντοτε ἓνας δάσκαλος μὲ ψυχὴν, ἓνας ἱερεὺς μὲ πίστιν καὶ ἓνας γυμναστής μὲ χαρᾶν εἶναι συνεργάται του. Τὰ προσόντα τῶν εἰδι-

κῶν τεχνιτῶν δὲν εἶναι μόνο ἡ γνώσις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰκανότης μεταδόσεως τῶν γνώσεων μὲ στοργή καὶ ὑπομονή» (4).

Αἱ Βασιλικαὶ Τεχνικαὶ Σχολαὶ Λέρου διοικοῦνται ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν Ἴδρυμα, μέσῳ τοῦ παραρτήματος τοῦ Ἰδρύματος στὴ Λέρο, πὸ τὸ ἀπαρτίζον ἐπίλεκτοι πολῖται τοῦ νηιοῦ μὲ πρόεδρο τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Λέρου καὶ Καλύμνου. Γενικὸς διευθυντὴς, διοριζόμενος ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα, διευθύνει τὶς Σχολές. Αὐτὲς περιλαμβάνουν, ὡσὺς ἐλέχθη, 23 Σχολεῖα τεχνικῶν ειδικοτήτων καὶ ἕξι γεωργικῆς ἐκπαίδευσως (κί' ἀκόμη μία Ναυτικὴ Σχολὴ πὸ λειτουργεῖ σὺν παραρτήμα τῶν Σχολῶν ἐπὶ τοῦ ἰδιοκτητοῦ πλοίου τῶν Σχολῶν «Μαχητής»). Ἐπίσης περιλαμβάνουν καὶ τὴν Βασιλικὴν Τεχνικὴν Οἰκοκυρικὴν Σχολὴν Λέρου, πὸ ἰδρύθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1953 καὶ λειτουργεῖ σὲ χωριστὸ κτίριον. Στὶς Σχολές καταρτίζονται τὰ παιδιὰ στὶς παρακάτω πρακτικὰς τέχνας: **Α' Τεχνικὰ ἐπαγγέλματα:** Κτίστου, σοβατίζῃ, ὑδροχρωματιστοῦ, ἐλαιοχρωματιστοῦ, ξυλουργοῦ, σιδηρουργοῦ, φανοποιῦ, ράπτου, ὑποδηματοποιῦ, βαρελοποιῦ, σαγματοποιῦ, κορυέως, κασιτερωτοῦ, ὀδοναυτοῦ, ὀδονοκολλητοῦ, ναυπηγοξυλουργοῦ, ἀρτοποιοῦ, ἡλεκτροτεχνίτου, ραδιοτεχνίτου, τορναδόρου, ἐφαρμοστοῦ, μηχανικοῦ ἐσωτερικῆς καύσεως, τυπογράφου. **Β' Γεωργικὰ ἐπαγγέλματα:** Δενδροκόμου (ἐμβολιαστοῦ, κλαδευτοῦ κλπ.), πτηνοτρόφου, μελισσοκόμου, λαχανοκηπουροῦ, κτηνοτρόφου, τυροκόμου. Τέλος, ὡσὺς ἀνεφέρθη, καταρτίζονται στὴν ναυτικὴ τέχνη μαθηταὶ τῶν Σχολῶν ἐπὶ τοῦ πλοίου «Μαχητής».

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῶν Βασιλικῶν Τεχνικῶν Σχολῶν ἀποδεικνύεται ὄχι τόσο ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα πὸ ἐπικρατεῖ σ' αὐτὲς, μὰ κυρίως ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴ καὶ γενικώτερη ἀπόδοσι τῶν ἀποφοίτων σὰ χωριά τῶν. Οἱ Σχολές διατηροῦν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς πὸ πολλοὺς ἀποφοίτους τῶν, πὸ δὲν χάνουν εὐκαιρία νὰ ἀπευθυνθοῦν μὲ ἐπιστολὲς στὸ Ἐθνικὸ Ἴδρυμα ἢ στὴν διευθύνει τῶν Σχολῶν γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τῶν καὶ γιὰ νὰ διηγηθοῦν τὶς ἐπιτυχίες τῶν στὴν ἐπαγγελματικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ. Στὸς ἀποφοίτους τὸ Ἐθνικὸ Ἴδρυμα χαρίζει τὰ ἐργαλεῖα πὸ χρειάζονται γιὰ ἐξάσκησι τοῦ ἐπαγγέλματός τῶν καί, κατὰ τὸ δυνατόν, μερικὰ γιὰ νὰ τοὺς ἐξεύρη ἐργασία. Βασικὴ ἀρχὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος εἶναι οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Σχολῶν τοῦ νὰ γυρίουν ὑστερα στὰ χωριά τῶν, ὅπου νὰ συντελέσουν στὴν ἐπαγγελματικὴ καὶ γενικώτερη πρόδοσ τῶν. Δὲν ἐνθαρρύνει τὴν συγκέντρωσι τῶν ἀποφοίτων τοῦ στὰ μεγάλα ἄστικὰ κέντρα, ὅπου, καὶ ὅταν ἀκόμα ἀποκατασταθοῦν ἐπαγγελματικὰ, δὲν θὰ μπορέσουν νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν πείρα τῶν καὶ τὶς γνώσεις τῶν γιὰ τὴν πρόδοσ τῆς ὑπαίθρου, πὸ

ἔχει τόση ἀνάγκη. Ἡ προϋπόθεσι αὐτὴ τίθεται καὶ πρὸ τῆς ἐγγραφῆς τῶν, μὲ τὴ συμπλήρωσι τοῦ «Δελτίου Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ» ὑπὸ τῶν ὑποψηφίων, διακηρύσσεται δὲ καὶ στὸ τέλος τῆς φοιτήσεως σὲ μὴ πανηγυρικὴ ὑπόσχεσι πὸ δίδει ὁ ἀπόφοιτος, τῆς ὁποίας ἀξίζει νὰ παραθέσουμε τὸ κείμενο:

Ἐπόσχεσις ἀποφοιτῶντων μαθητῶν

Β. Τ. Σ. Λέρου

«Ἐπόσχεμα

Μπροστὰ στὸ Θεὸ πὸ μὲ βλέπει, εἰς τὸν Βασιλέα καὶ εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἴδρυμα πὸ στοργικὰ μὲ παρακολουθοῦν:

— Πὼς θ' ἀγαπήσω μ' ὄλη μου τὴν ψυχὴ τὸ χωριὸ μου.

— Πὼς θὰ χρησιμοποιήσω τὴν τέχνη καὶ ὄλα ὅσα μὲ δίδαξαν στὶς Βασιλικὰς Τεχνικὰς Σχολές, γιὰ νὰ τὸ κάμω πὸ ὄμορφο καὶ πὸ προκομμένο.

— Πὼς θὰ δουλεύω πάντα μὲ τιμότητα καὶ κέρει σὺν καλὸς τεχνίτης, σὺν καλὸς Ἕλληνας καὶ καλὸς Χριστιανός. Ἐτοί μόνον θὰ κατορθώσω νὰ γίνω τὸ καμάρι τοῦ χωριοῦ μου, τοῦ Ἰδρύματος, τοῦ Βασιλεῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος».

Τὸ Ἐθνικὸ Ἴδρυμα παρακολουθεῖ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράσι τῶν ἀποφοίτων τοῦ μέσῳ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ ἄλλων πληροφροῦν. Ὅλες οἱ πληροφορίες συμπάτουν πὼς οἱ ἀπόφοιτοι ἐπιτυγχάνουν τόσο στὸ ἐπάγγελμα τῶν ὅσο καὶ στὴ ζωὴ γενικώτερα. Τὶς πὸ πολλὰ φορὲς οἱ ἀπόφοιτοι αὐτοὶ γίνονται τὰ κέντρα ἐθνικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς δράσεως στὰ χωριά τῶν.

Μιά ὥραια ἐκδήλωσι φιλαλληλίας καὶ ἀλληλεγγύης, πὸ μᾶς ἔδωσαν μαθηταὶ καὶ ἀπόφοιτοι τῶν Πρακτικῶν Σχολῶν τοῦ Ἰδρύματος, εἶναι τελευταία ἡ ἔθελοντικὴ προσφορὰ 671 μαθητῶν καὶ ἀποφοίτων, οἰκοδόμων καὶ ξυλουργῶν, στὸ ἔργο τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν σεισμοπαθῶν ἀδελφῶν μας τῶν Ἰονίων νήσων. Οἱ τεχνίται αὐτοὶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ 230 εἶναι τῶν Σχολῶν Λέρου (140 ἀπόφοιτοι καὶ 90 μαθηταὶ), ἐργάστηκαν μὲ ζῆλο καὶ μὲ ἀπόδοσι θαυμαστὴ στὴν Ἰθάκη, τὴν Ζάκυνθο καὶ τὸ Ἄργυστόλιον, ἀπὸ τὶς 15 Αὐγούστου ὡς τὶς 25 Ὀκτωβρίου 1953, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ στεγάσουν 20.000 κατοίκους, δηλαδὴ τὸ ἕνα πέμπτον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν τριῶν νήσων (5). Γιὰ

(5) Οἱ 671 ἔθελονταὶ τῆς Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, πὸ ἐργάστηκαν στὰ νησιά, πρόσφεραν συνολικὰ 41.262 ὀκτώωρα ἡμερομίσθια. Στὸς δύο μῆνες πὸ ἐργάστηκαν ἔθελοντικὰ οἱ τεχνίτες αὐτοὶ κατεσκεύασαν 1985 ζῦλινα παραπήγματα μέσου ἐμβαδοῦ 35 τετραγωνικῶν μέτρων ἕκαστον, πέντε ἐκκλησίες, 10 σχολεῖα, 42 ὑδατοδεξαμενές, 50 πατητήρια σταφυλῶν, ὀκτὼ κτίρια κοινῆς ὠφελείας, δύο νοσοκομεία, δύο παραπήγματα γιὰ τὴ στέγασιν τῶν Ἰατρῶν τοῦ Π.Ι.Κ.Π.Α., τὸ κτίριον τῆς Νο-

(4) Βλ. ἐκδοσιν Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, ἐνθ' ἄνωτ. ὑπόσημ. 2, σελ. 10.

τις υπηρεσίες των αυτών ή Πολιτεία τους απέ-
 νειμε τιμητικά άναμνηστικά μετάλλια.

★

Μία έπίσκεψις στις Βασιλικές Τεχνικές Σχο-
 λές τής Λέρου δίνει στον έπισκέπτη μία εικό-
 να του έπιτελούμενου έργου πού καμιά περι-
 γραφή, καμιά άψυχη στατιστική δέν ήμπορεί
 νά προσφέρει. Γι' αυτό, όσα κι' άν διαβάση κα-
 νένας για τίς Σχολές, όσα κι' άν άκούση, είναι
 άδύνατον νά συλλάβη τό τί είναι οι Σχολές
 αυτές και τί γίνεται σ' αυτές.

Η πρώτη έντύπωση για τόν έπισκέπτη δη-
 μοιουργείται όταν άκόμα βρίσκεται στο πλοίο
 και παραπλείει τόν βαθύ κόλπο του Λακκιού,
 πού οι Ίταλοι τόν είχαν μετατρέψει σε όχυρό-
 τατο Ναύσταθμο και Άερολιμένα. Δεξιά, σε
 μεγάλη παραλιακή έκταση, βλέπει ό έπισκέπτης
 τά τεράστια συγκροτήματα κτιρίων όπου είν-
 αι έγκατεστημένες οι Σχολές. Οι έγκατα-
 στάσεις αυτές, όπως και τά άλλα κτιρία
 κτίρια του λιμένος και του νησιού όλοκληρών,
 είχαν έρεισθώ από τούς άμειλίχτους βομβαρ-
 δισμούς του πολέμου, ιδίως του Σεπτεμβρίου
 και του Οκτωβρίου του 1943, όταν ή Λέρος
 είχε γίνει τό θέατρο καταστρεπτικών πολεμικών
 έπιχειρήσεων. Τά ίχνη τών καταστροφών αυτών
 είναι φανερά άκόμα σ' όλόκληρο τό νησί, ιδιαι-
 τερα δέ στο λιμάνι. Τά κτίρια όμως πού στεγά-
 ζονται οι Σχολές κι' όλόκληρη ή πρό αυτών προ-
 κυμαία, χάρις στην εργασία τών πρώτων μαθη-
 τών, άποκατεστάθισαν πλήρως και παρουσιάζ-
 ουν, μαζί με τά νέα κτίρια πού έκτίσθησαν,
 μία όμη χαρούμενης και δημιουργικής πολιτείας.
 Γιατί τά συγκροτήματα τών Σχολών, σε
 έκταση και σε παλμό ζωής, είναι μία όλόκληρη
 μικρή πόλι.

Άπό τό λιμάνι του Λακκιού πάει κανένας
 στις Σχολές με μία διαδρομή 10 λεπτών με
 τό αυτοκίνητο. Τά συγκροτήματα τών Σχο-
 λών άρχίζουν από την ώραία τοποθεσία Λέπι-
 दा, στο βάθος του κόλπου, όπου ήσαν οι έγ-
 καταστάσεις του Ίταλικού Ναυσταθμού, ως τά
 κτίρια του παλαιού Άερολιμένος, προς τό μέ-
 σο του κόλπου, άπέναντι στο σημερινό λιμενο-
 βραχίονα. Τά δύο μεγάλα συγκροτήματα, πού
 απέχουν τό ένα από τό άλλο ένα χιλιόμετρο
 περίπου, χωρίζουν τίς Σχολές σε δύο Διαμε-
 ρίσματα, τόν «Άγιον Γεώργιον» και την «Παι-
 δούπολιν». Στο πρώτο, πού είναι έγκατεστημέ-

νο στα κτίρια του παλαιού αερολιμένος, είναι
 τά βαρεία εργαστήρια, δηλαδή κυρίως τά μη-
 χανουργικά, ναυπηγοεπιμορφικά, σιδηρουργι-
 κά κλπ. Στην «Παιδούπολιν» είναι τά κτίρια
 τής διευθύνσεως και τών γραφείων, τά σπítια
 τών ύπαλλήλων, ή Έκκλησία, ώρισμένα έργα-
 στήρια και οι γεωφυσικές, κηπουρικές, κτηνο-
 τροφικές κλπ. έγκαταστάσεις. Άπό τά 1150
 παιδιά πού φοιτούν στις Σχολές τά μισά πε-
 ρίπου μένουν και εκπαιδεύονται στο ένα Διαμε-
 ρισμα και τά άλλα μισά στο άλλο. Τά δύο
 Διαμερίσματα τά ένώνει ένας ώραίος παραλια-
 κός δρόμος.

Μπαίνοντας από την μεγάλη κεντρική είσο-
 δο τής «Παιδούπόλεως» αντίκρύζει κανένας δι-
 άφορα μεμονωμένα κτίρια, όπου μένει τό προ-
 σωπικό, τό νοσοκομείο, την εκκλησία, τό κτί-
 ριο του θεάτρου και άλλα μεγάλη κτίρια όπου
 είναι τά διάφορα εργαστήρια, οι κοιτώνες κι'
 οι τραπεζαρίες τών μαθητών, τό δημοτικόν
 σχολειόν, οι φούνοι κλπ.

Στόν «Άγιον Γεώργιον» είναι μία σειρά με-
 γάλα κτίρια όπου είναι έγκατεστημένοι οι κοι-
 τώνες τών μαθητών, σε άλλα δέ τά διάφορα
 εργαστήρια βαρειάς τέχνης, ή ναυπηγοεπιμορ-
 γική έσχάρα κ. ά.

Στά εργαστήρια ραπτικής και ύποδηματο-
 ποιίας οι μαθητά εργάζονται και για τίς ά-
 νάγκες τών Σχολών, φτιάνοντας ρούχα και
 παπούτσια ή κάνοντας επιδιορθώσεις. Οι μα-
 θητευόμενοι κτίσται, έξ άλλου, κάνουν όλες
 τίς άπαιτούμενες οικοδομικές εργασίες και οι
 ξυλουργοί όλες τίς ξυλουργικές και τίς επι-
 πλώσεις. Στίς δύο Σχολές κουργούν οι μαθη-
 ται έξυπηρετούν τίς ανάγκες τών συμμαθητών
 των και του προσωπικού. Οι μηχανικοί, ύδραυ-
 λικοί, έλαιοχρωματιστά, ήλεκτροτεχνίται κλπ.
 κάνουν όλες τίς εργασίες τών ειδικότητων των,
 οδηγούν τίς θεννιμάκτους τών Σχολών, συν-
 τηρούν και επιδιορθώνουν τίς βλάβες τών δια-
 φόρων έγκαταστάσεων κλπ. Άπό τό πλουσι-
 ώτατο χοροστάσιον και τό ποιμνιοστάσιον τών
 Σχολών, καθώς και από τούς κήπους, τόν ορ-
 νιθώνα, τό κονικλοτροφειον, τίς μελισσοκομι-
 κές εγκαταστάσεις, τό τυροκομείο κλπ. καλύ-
 πεται μέρος τών καθημερινών αναγκών σε
 διατροφή. Τά άρτοποιεία καλύπτουν όλες τίς
 ανάγκες άρτοποιίας. Τό τυπογραφείο καλύπτει
 όλες τίς έκδοτικές ανάγκες και κάνει ώραίες
 έκδόσεις χάριν τής εκπαίδευσως στις διάφο-
 ρες Σχολές. Επίσης εκτυπώνει και τό μηνι-
 αίο περιοδικό πού εκδίδουν οι Σχολές, ύπό τόν
 τίτλον «Λέρος», και πού τό πρώτο του τεύχος
 κυκλοφόρησε τόν Νοέμβριον του 1953. Άκό-
 μα οι Σχολές διαθέτουν γήπεδα ποδοσφαίρου
 και άλλων σπόρ, αθουσες ψυχαγωγίας με δι-
 άφορα παιχνίδια, άγνωστήρια, βιβλιοθήκες,
 καντίνα κ. ά. Στή μεγάλη αίθουσα του θεά-
 τρου γίνονται θεατρικές παραστάσεις από τούς
 ίδιους τούς μαθητάς, έθνικες και ψυχαγωγικές
 γιορτές, δεξιώσεις, όμιλίες κλπ.

Τάραχει επίσης στα συγκροτήματα τών

μαρχίας Ζακύνθου και άλλα. Άκόμη οι έθε-
 λοντάι αυτοί έκαναν διάφορες βοηθητικές οικο-
 δομικές και ξυλουργικές εργασίες, όλες τίς
 αναγκαίες επιπλώσεις κλπ. και δούλεψαν ά-
 κόμα, έλλείψει έπαρκών εργατικών χειρών, και
 σε εργασίες φορτώσεων, έκφορτώσεων και με-
 ταφοράς ύλικών. Τέλος ό «Μαχητής», τό πλοίο
 του Έθνικού Ίδρυμού, δήησθε 2.724 μίλλια
 επί 22 μέρες μεταφέροντας συνεργεία, άσθε-
 νείς, τρόφιμα και μηχανήματα για τό έργο τής
 άποκαταστάσεως τών σεισμοπήκτων νήσων.

Σχολῶν νοσοκομείον 35 κλινῶν μὲ ἓνα γιατρό, τρεῖς νοσοκόμους, πλήρες ὀδοντιατρεῖον μὲ μόνιμο ὀδοντογιατρό, καὶ ἀπομονωτήριο γιὰ τὴν περίπτωσι λοιμωδῶν νοσημάτων. Ἐπίσης λειτουργεῖ πλήρες δημοτικὸν σχολεῖον γιὰ παιδιὰ πού δὲν ἔχουν συμπληρώσει τὴ δημοτικὴ ἐκπαίδευσιν, μὲ δύο δημοδιδασκάλους. Στὶς Σχολές λειτουργεῖ καὶ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς, πού μεταδίδει μορφωτικὸ, πληροφοροακτὸ καὶ ψυχαγωγικὸ πρόγραμμα (6).

Στὶς Σχολές ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ κανονικὰ μία ὠραία ἐκκλησία, ὁ Ἅγιος Γεώργιος, πού εἶναι παλαιὸ Ἰταλικὸ ὑπόστεγο αὐτοκινήτων, πού ἀπὸ τὶς πρώτες μέρες μετέτρεψαν εἰς μαθητὰ σὲ ναό. Ἐπάρχει μόνιμος ἱερεὺς γιὰ τὶς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ προσωπικοῦ, πού μένει στὶς Σχολές καὶ πού μεριμνᾷ καὶ γιὰ τὴν χριστιανικὴ καὶ ἠθικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν καὶ τὶς ἄλλες πνευματικὰς τῶν ἀνάγκας. Στὶς Σχολές λειτουργοῦν, γιὰ ὅσα παιδιὰ θέλουν, Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ γίνονται ἐπιμορφωτικὰ μαθήματα, ὡς ἱστορία, ἀγωγή τοῦ πολίτου, κοινωνικὴ ἀγωγή, ὑγιεινὴ κλπ. Λειτουργοῦν ἐπίσης, γιὰ ὄσους μαθητὰς θέλουν, προσκοπικὰς ομάδες ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν ἐιδικῶν στελεχῶν, ἢ συμμετοχὴ δὲ τῶν παιδιῶν στὰ σπῶρ καὶ τὰ ἄλλα παιγνίδια καὶ τὴν ψυχαγωγίαν, στὶς ὁρὲς ἀναπαύσεως, εἶναι ἀπόλυτα ἐλεύθερη.

Στὶς Σχολές ἐφαρμόζεται ἓνα ἀποκεντρωτικὸ σύστημα στὴ διοίκησιν, χωρὶς νὰ χαλαρώνεται ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς, πού διατηρεῖται μὲ τὴν κλιμακωτὴ ἀναγωγή στὸν Γενικὸ Διευθυντὴ, πού ἔχει τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν. Κάτω ἀπὸ τὸν Γενικὸ Διευθυντὴ θροσκονοῦν δύο Ἐπόπται, πού ἐποπτεύουν στὰ δύο Διαμερίσματα, τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ τὴν Παιδοῦπολιν. Ἐπὶ τοὺς Ἐπόπτας θροσκονοῦν τέσσαρες τμηματάρχαι ἢ ἐπιτηρητὰ, ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων τμημάτων. Κάθε τμήμα περιλαμβάνει πέντε ομάδες μαθητῶν, τῶν ὁποίων προΐστανται ὁμαδάρχαι. Οἱ τελευταῖοι ἐκλέγονται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς μεταξὺ τῶν. Οἱ ὁμαδάρχαι αὐτοί, πλαισιοῦνται ἀπὸ συμβούλια ἀπὸ αἰρετοὺς ἐπίσης μαθητὰς, συμβούλια τιμῆς καὶ πειθαρχίας, ὅπως λέγονται, πού ἀποτελοῦν τὴν σχολικὴν αὐτοδιοίκησιν, σύμφωνα μὲ τὰ νεώτερα παιδαγωγικὰ συστήματα, ἐπιβάλλοντας καὶ μικρὰς ποινὰς. Τέτοια συμβούλια ἀπὸ μαθητὰς, πού ἐκλέγουν οἱ ἴδιοι, λειτουργοῦν καὶ στοὺς ἀνώτερους σχηματισμοὺς, δηλαδὴ στὰ τμήματα καὶ τὰ διαμερίσματα, ὥστε ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν μαθητῶν νὰ γίνετα ὄργανο στὰ χεῖρα τῆς Διευθύνσεως, μὲ τὴν ὁποία συνε-

γάζεται στενὰ. Τὸ σύστημα αὐτὸ, προάγοντας τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὸ αἶσθημα εὐθύνης καὶ τιμῆς τῶν μαθητῶν, ἀποδίδει θαυμάσια ἀποτελέσματα.

Ἐκεῖνο ὅμως πού κυρίως κάνει ἐντύπωσιν στὸν ἐπισκέπτη τῶν Σχολῶν εἶναι ἡ διάχυτη καλωσύνη, τὰ γελαστὰ πρόσωπα, ἡ ἀγάπη στὴ δουλειὰ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς συνεργασίας. Μιὰ πολὺωρη βόλτα στὶς ἐγκαταστάσεις καὶ στὰ ἐργαστήρια δίδει στὸν ἐπισκέπτη τὸ συναίσθημα ὅτι θροσκονοῦται σὲ μιὰ ἀληθινὴ κυνέλη ἐργασίας καὶ συνεργασίας, ὅπου χωρὶς πολλὰ λόγια καὶ χωρὶς ρεκλάμη, ἐφαρμόζονται καὶ δοκιμάζονται στὴν πράξιν οἱ ἀρχὲς μιᾶς ἀγωγῆς βασισμένης στὴν ἀγάπην καὶ τὴν καλωσύνην. Τὰ παιδιὰ, μὲ τὶς μπλοῦζες τῆς δουλειᾶς, σταματοῦν πρὸς στιγμὴν τὴν ἐργασία των γιὰ νὰ χαιρετίσουν τὸν ἐπισκέπτη καὶ τὸν συνοδὸ του. ν' ἀκούσουν ἓνα αὐθόρμητο λόγο στοργῆς καὶ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὸν ἱερέα ἢ τὸν διευθυντὴ. Οἱ χαρούμενες ρυθμικὰς κραυγὰς, πού κάθε Σχολὴ ἔχει ὡς ἴσὺν διακοτικὸ τῆς, δημιουργοῦν μιὰ εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα. Ἡ συνεργασία ἀνάμεσα στοὺς εἰδικούς τεχνίτας ἐκπαιδευτὰς καὶ τὰ παιδιὰ, καθὼς καὶ ἀνάμεσα στοὺς παλαιούς καὶ νέους μαθητὰς, εἶναι ἀδιατάρακτη.

Ἐκεῖνο ὅμως πού διαπιστώνει κανένας καὶ ἀπὸ τὴν πρὸ ἐπιπόλαιη ἐπίσκεψιν στὶς Σχολές εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς πού νιώθουν τὰ παιδιὰ στὸν Βασιλέα καὶ τὴν Βασίλισσαν, πού δὲν χάνουν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκέπτονται τὶς Σχολές καὶ νὰ παρακολουθοῦν μὲ στοργὴν καὶ ἐνδιαφέρον τὴν λειτουργίαν των. Στὶς Σχολές διηγοῦνται πῶς οἱ Βασιλεῖς συγκροτοῦν ἀπίστευτες λεπτομέρειες γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ἐκστότερον ἀνάγκης τῶν Σχολῶν, πού καταπλήσσουν προσωπικὸ καὶ μαθητὰς σὲ κάθε νέα των ἐπίσκεψιν. Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς εἶναι ἡ δικαία ἠθικὴ ἐπιβράβεισις τῆς ὠραίας πρωτοβουλίας των νὰ ἰδρῦσουν τὶς Σχολές αὐτές, νὰ ἐμφυσήσουν σ' αὐτὰς τὸ ἀνώτερον αὐτὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τὸ ἄρωμα τῆς καλωσύνης καὶ νὰ παρακολουθοῦν μὲ τόσο ἐνδιαφέρον καὶ στοργὴν τὴν λειτουργίαν των.

Τμήμα τῶν Βασιλικῶν Τεχνικῶν Σχολῶν Λέρου εἶναι, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, καὶ ἡ **Βασιλικὴ Οἰκοκυρικὴ Σχολή**, πού λειτουργεῖ σὲ ἰδιαιτέρα κτίρια κοντὰ τὸ λιμάνι τοῦ Λακκιοῦ. Ἐπάρχει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῶν Σχολῶν μὰ ἔχει μίαν ἰδιαιτέραν διευθύντρια, κάτω ἀπὸ αὐτὴν ἐπιτηρητρία καὶ ὑπ' αὐτὴν δύο τμηματάρχες. Καθὲν ἀπὸ τὰ δύο τμήματα ἔχει ἐπὶ τὰς ομάδας κοριτσιῶν, πού ἐκλέγουν τὴν ὁμαδάρχη των ἀνάμεσά των. Ἰσχύει καὶ στὴν Σχολὴ αὐτὴ, ὅπως καὶ στὶς Σχολές τῶν ἀγοριῶν, ἡ σχολικὴ αὐτοδιοίκησις, μὲ ἄριστα ἐπίσης ἀποτελέσματα.

Ἡ οἰκοκυρικὴ Σχολὴ ἤρξισε νὰ λειτουργῇ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1953, ἡ φοίτησις δὲ εἶναι καὶ στὴν Σχολὴ αὐτὴ μονοετῆς. Γίνονται δε-

(6) Ὁ ραδιοσταθμὸς αὐτός, ἐξυπηρετούμενος ἀποκεντρικὰ, ἀπὸ ἀπόφωτος προγράμματα καὶ τεχνικῶς, ἀπὸ μαθητὰς τῆς Σχολῆς, μεταδίδει καθημερινῶς προγράμματα ἀπὸ 10-11 π.μ. καὶ 7.30-9 μ.μ. σὲ μῆκα βραχέων κυμάτων 47,80 καὶ μεσαίων 1480 μέτρων.

κά κορίτσια 16-18 ἐτῶν, φοιτοῦν δὲ σήμερον 200 κορίτσια ἀπὸ διάφορες περιφέρειες τῆς χώρας. Μικρὸ ποσοστὸ ἀπὸ τὰ κορίτσια εἶναι τρφίμα τῶν Ἐναμορφωτικῶν Καταστημάτων, πού στέλονται ἐκεῖ γιὰ οἰκοκυρία καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδει. Ἡ Σχολὴ στεγάζεται σὲ παλαιὰ ἰταλικά κτίρια, πού ἐχρησιμοποιοῦντο γιὰ στρατιωτικούς σκοπούς, καὶ πού ἦσαν σὲ ἀθλία κατάστασι προτοῦ ἐπισκευασθοῦν γιὰ νὰ στεγάσουν τὴν Σχολή.

Τὰ κορίτσια διδάσκονται στὴν Σχολὴ χειροτεχνία, διακοσμητικὴ, κεντητικὴ, ραπτικὴ, κοπτικὴ, ὑφαντουργία καὶ ταπητοργία. Κατὰ τὴ φοίτησίν των στὴν Σχολή, γιὰ ἓνα τρίμηνο, εἰδικεύονται σὲ μίαν ἀπὸ τὶς τέχνες αὐτές, τῆς ἐκλογῆς των. Ἀκόμα τὰ κορίτσια διδάσκονται οἰκιακὴ οἰκονομία, ὑγιεινὴ, νοσηλευτικὴ, βρεφοκομία, πρῶτες βοήθειες, καλὴ συμπεριφορὰ, μαγειρικὴ, ζαχαροπλαστικὴ κ. ἄ. Ἐπάρχει ἀκόμα Σχολὴ Ἀναλφαβήτων, γιὰ τὶς μαθήτριες πού δὲν ξέρου γράμματα, πρόκειται δὲ νὰ λειτουργήσῃ καὶ δημοτικὸ σχολεῖο, γιὰ τὴν τυχόν συμπληρωσὴ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσέως των. Ἀκόμα στὴ Σχολὴ γίνονται ἐπιμορφωτικὰ μαθήματα, ὅπως καὶ στὶς ἄλλες Σχολές, γίνονται σπόρ (βόλεϋ, πῆγκ-πῆγκ), ὑπάρχει τμήμα χορωδίας, διδάσκονται ἑλληνικοὶ χοροὶ, ὑπάρχουσι ομάδες ὁδηγῶν, γιὰ ὅσα κορίτσια θέλουσι, αἰθουσὴ ψυχαγωγίας κλπ. Στὴν Σχολὴ λειτουργεῖ ἐκκλησία, τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, γίνεται καθηγητικὸ μάθημα ἀπὸ τὸν ἱερέα προϊστάμενο τῆς θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας τῶν Τεχνικῶν Σχολῶν, καταβάλλεται δὲ δόλοτα ἐξ-χωριστὴ μέρημα γιὰ τὴν ἔθνικη, χριστιανικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀγωγή τῶν κοριτσιῶν.

Ὅπως καὶ στὶς ἄλλες Σχολές, ἔτσι καὶ στὴν οἰκοκυρικὴ ἐπιμορφωτικὴ μὴ ἀνάστηρη πνοὴ ἀγάπης, καλωσύνης καὶ συνεργασίας. Στὶς εὐρύχωρες αἰθουσες τῆς Σχολῆς, στοὺς κοιτῶνες, στὶς τραπεζαρίες, στὶς αἰθουσες ψυχαγωγίας, στὶς αἰθουσες τῶν ἐργαστηρίων καὶ τῆς διδασκαλίας, ὅπου εἶναι φανερὴ ἡ σφραγίδα τῆς γυναικείας καλαισθησίας καὶ τῆς τάξεως, ἀντιλαμβάνεται κανένας τὸ ἀδιόρατο πνεῦμα τοῦ καλοῦ, πού παρέχει ὄχι μονάχα γνώσεις καὶ δεξιότητες, μὰ κυρίως τροφοδοτεῖ τὴν ψυχὴ.

★

Δὲν ἐξαντλεῖται βέβαια τελείως μὲ τὰ ἀνωτέρω τὸ μεγάλο θέμα «Βασιλικάι Τεχνικάι Σχολαί Λέρου». Γιατὶ μὴ διήμερη ἐπίσκεψις καὶ ἓνα ὀλιγοσέλιδο ἄρθρον δὲν ἠμποροῦν νὰ δώσουν σ' ὅλη τὴν ἔκτασίν του τὸ συντελούμενο ἔργο. Πιστεύουμε ὅμως νὰ ἀναφέραμε τὶς κυριώτερες γραμμὰς τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐργασίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος καὶ νὰ δώσουμε τὴν εὐκαιρία στὸν ἀναγνώστη νὰ βγάλῃ μόνος του τὰ συμπεράσματά του. Γιατὶ εἶναι φανερό πού στηρίζεται τὸ μεγάλο αὐτὸ οἰκοδόμημα γιὰ ν' ἀντέχη στὶς τεράστιες δυσχέρειες πού ἀντιμετώπισε καὶ ν' ἀποδίδῃ τόσο πλούσιους καρπούς. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἐστηρίχθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν στὶς πνευματικὰς δυνάμεις καὶ

στὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Οὔτε τὰ περιορισμένα ἄλλωστε, ὑλικά μέσα, οὔτε οἱ ἐρειπωμένες ἐγκαταστάσεις τῆς Λέρου, θὰ ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ θεμελιωθῶν ἓνα τέτοιο ἔργο, ἀν ἔλειπαν τὰ γερὰ ἤθικα καὶ πνευματικὰ θεμέλια πού ἐνεφύσησε ὁ Βασιλεὺς καὶ πού ἔθεσε σὲ ἐνέργεια τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα. Τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Ἰδρύματος, ἀν ἠμποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε μυστικὸ, εἶναι ἡ Ἁγάπη.

«Διὰ νὰ ὑπάρξῃ πραγματικὴ δημιουργία πρέπει τὸ κίνητρον καὶ ὁ κυρίαρχος τῆς σκέψεώς μας νὰ εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ ἀληθὴ καὶ μεγάλη ἀγάπη, ἡ γονιμοποιούσα τὰ πάντα...».

Αὐτὰ διακήρυξε γιὰ ἓνα ἄλλο τομέα τῆς δράσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος ὁ Βασιλεὺς Παῦλος, θέτοντας ἔτσι τὴν καταστατικὴ ἀρχὴ τῆς δράσεως τοῦ Ἰδρύματος μὴ καὶ τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν γιὰ κάθε δημιουργία, σὲ ὅποιονδήποτε τομέα. Δὲν παραγνωρίζουμε τὴν ἀνάγκη τῶν ὑλικῶν μέσων καὶ τῆς τεχνικῆς, χωρὶς ὅμως τὴν πνευματικὴν δύναμιν τῆς Ἁγάπης, χωρὶς τὴ φλόγα καὶ τὴν ἔξαρσιν τῶν χαρούμενων, τῶν ζωντανῶν ἀνθρώπων τῆς Πίστεως, τὰ πάντα θὰ σ. ῥίζωνται ἐπὶ τῆς ἁμμου(7).

Ἄν ὅλα τὰ Ἰδρύματα, ὅλοι οἱ κρατικοὶ καὶ οἱ ἰδιωτικοὶ ὀργανισμοί, ἀν ὅλοι μας, πιστέψουμε βαθειὰ στὴ ζωοποιὸν δύναμιν τῆς Ἁγάπης, καλύτερες μέρες θ' ἀνατείλουν γιὰ τὸν καθένα μας, γιὰ τὴν κοινωνία, γιὰ τὸ ἔθνος, γιὰ τὸν κόσμον ὁλόκληρον. Πολλὲς φορές θρηνήσαμε γιὰ τὰ ὑλικά καὶ ἠθικά ἐρείπια πού μᾶς ἐπεσώρευσε ἡ ἀρνῆσις καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὶς πνευματικὰς ἀξίες, ὁ παραμερισμὸς τῆς Ἁγάπης. Ὅσοι ὅμως πίστεψαν στὶς ἀξίες αὐτές, ὅσοι ἔθεσαν τὴν Ἁγάπην ὁδηγήτρα καὶ θεμέλιον, ποτὲ δὲν μετενόησαν. «Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει...».

Δ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

(7) Διὰ τὴν ἀγάπην ὡς θεμέλιον κάθε ἔργου καὶ κάθε μεγάλης δημιουργίας, βλ. «Ἀκτίνες» τόμον 1942, σελ. 1-4, ἄρθρον «Ἡ φωνή», τόμον 1949, σελ. 151-153, Π. Μελίτη: «Γιὰ μίαν Καινούργια Ἑλλάδα», σελ. 164-165, Μαρ. Γερουλιάνου: «Τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα ὡς βιολογικὸν γεγονός», σελ. 257-261, Ἱερωνύμου Ι. Κοτσῶνη: «Ἐπιστράτευσις Ἁγάπης», τόμον 1953, σελ. 116-121 Κ. Ι. Κωνσταντοπούλου: «Τὸ μεγάλο ἔργο τῶν καιρῶν μας». Πρὸβλ. ἐπίσης προμνησθέν ἄρθρον ὑπὸ Δ. Α. Χριστοφίδη εἰς «Ἀκτίνες» 1953, ἰδίως σελ. 12-13. Βλ. ἐπίσης «Εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Ἁγάπης», ἐκδ. 1949, ἰδίως σελ. 64-68, 124-128 καὶ 304-316 καὶ Ἄρ. Α. Ἀσπιώτη: «Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ», τῆς σειρᾶς τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς ἐκδ. 1952, σελ. 90-93.

ΑΠΟ ΤΑΣ ΜΟΡΦΑΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ Ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ (1749 — 1809)

Δ'.

ΑΙ ΠΙΚΡΙΑΙ ΤΟΥ

Ὁ Νικόδημος ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ἔξαιρετικὴ ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία, σοφός, ἐνάρετος, πολυγραφώτατος, ἀκαταπόνητος πνευματικὸς ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας, μὲ φλογερὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑγιούς χριστιανικῆς ζωῆς μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Ἀκριβῶς ὅμως διὰ τὴν ὑπεροχὴν του αὐτὴν προεκάλεσε, ὅπως ἄλλως τε ἦτο ἐπόμενον, τὸν φθόνον, τὴν ἀντιπάθειαν καὶ τὴν μοχθηρὰν ἀντίδρασιν μικρῶν ἀνθρώπων. Ἦτο δὲ αὐτὴ ἡ ἀντίδρασις καὶ ἡ συκοφαντικὴ ἐναντίον του ἐκστρατεία τοσοῦτω μᾶλλον ἀηδής, καθ' ὅσον ἐγίνετο ἐν ὀνόματι τάχα τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς περιφρούρησιν τῆς Ἐκκλησίας!

Πάντοτε ἄλλωστε ὑπάρχουν εἰς τὴν κοινωνίαν μικροὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἢμποροῦν νὰ κατέχουν μάλιστα καὶ μεγάλα ἀξιώματα καὶ οἱ ὅποιοι πολεμοῦν τοὺς ἀληθινὰ μεγάλους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι συμβαίνει πάλιν νὰ μὴ κατέχουν πάντοτε ἀξιώματα ἀνάλογα πρὸς τὴν ἀξίαν των. Ὁ Νικόδημος δὲν κατεῖχε κανένα ἀξίωμα, μολονότι ἐδικαιοῦτο καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνέλθῃ χάρις εἰς τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν του εἰς τὰ ὑπάτα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Ἐπροτίμησε διὰ λόγους ταπεινοφροσύνης νὰ παραμείνῃ ἀπλοῦς μοναχός, διὰ νὰ ἐπιδοθῆ ἔτσι ἀπερίσπαστος εἰς τὸ μέγα συγγραφικὸν καὶ διαφωτιστικὸν ἔργον του καὶ ἀναδειχθῆ χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώξῃ ἀπαράμιλλος διδάσκαλος ὄλων, ἔργω καὶ λόγῳ. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ὑπεροχὴ του καὶ ἡ συνεχὴς προσπάθεια διὰ τὴν ἐξύψωσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὄλων καὶ εἰδικότερον τῶν μοναχῶν, διὰ τὴν καθοδήγησιν αὐτῶν εἰς

τὴν εὐλαβὴ παρ' αὐτῶν τήρησιν τῶν ζωόνων παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικότερον τῶν παραδόσεων τῆς γνησίας μοναστικῆς ζωῆς, προεκάλεσε τὸν φθόνον καὶ τὴν ἐξέγερσιν μερικῶν.

Αἱ ἀφορμαὶ ὑπῆρξαν πολλαί. Ὁ Κομητᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν του ἀναφέρει συνοπτικῶς αὐτὰς γράφων τὰ ἑξῆς: «Κατὰ τὸ 1780 συνέβησαν ταραχαὶ παρὰ τοῖς μοναχοῖς τοῦ Ἀγ. Ὄρους τοῦ Ἀθωνοῦ» ὅτι τινὲς αὐτῶν ἤθελον νὰ μὴ τίθενται κόλληβα καὶ τελεῖται μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων τὴν Κυριακὴν, ἀλλὰ μόνον τὸ Σάββατον, ὅθεν ἐλέγοντο καὶ Κολλυβάδες. Ἐπρόσθετον δὲ οὗτοι ὅτι δεφείλουσιν νὰ λειτουργῶσιν οἱ ἱερεῖς μόνον πρὶν ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος, τὰς δὲ προηγιασμένους τῆς τεσσαρακοστῆς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ νὰ ἐκφωνῶσιν ὄλας τὰς μυστικὰς προσευχὰς τῆς λειτουργίας εἰς ἐπήκοον πάντων. Τὸ δὲ μυστήριον ποιοῦσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν παρευρισκομένων κατὰ τὴν λειτουργίαν ἐκείνην, οἵτινες ὄφειλον ἀνεξαιρέτως νὰ μεταλαμβάνουσιν»⁽¹⁾.

Ἔτσι λοιπὸν ἡ τέλεισις μνημοσύνων μόνον κατὰ τὸ Σάββατον, ἡ τέλεισις τῆς θείας λειτουργίας ἑνωρὶς τὴν πρωΐαν, ἡ τέλεισις τῆς λειτουργίας τῶν προηγιασμένων μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ εἰς ἐπήκοον ὄλων ἀπαγγελία τῶν εὐχῶν αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο μυστικῶς, ἡ τέλεισις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας ἐνώπιον ὄλων καὶ ἡ συνεχὴς θεία Κοινωνία τῶν πιστῶν, ἡ ἐπαναφορὰ δηλαδὴ εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν συνήθειαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁ-

(1) Στεφ. Κομητᾶ: Ἐπίτομος Ἐκκλῆσ. Ἱστορία, σελ. 239.

ποίαν ἠγωνίζετο ὁ Νικόδημος καὶ οἱ περὶ αὐτόν, προεκάλεσαν τὴν μὴνιν μερικῶν ἐναντίον αὐτοῦ. Ὁ Νικόδημος βαθύς γνώστης τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἤθελε τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀρχαίων παραδόσεων.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὰς προσπάθειάς καὶ τοὺς διαφωτιστικούς ἀγῶνας του οὐδέποτε ὑπῆρξε φανατικός καὶ πολὺ ὀλιγώτερον, ἐμπαθής, ἀλλὰ μόνον διδακτικός, οἰκοδομητικός, γλυκὺς δὲ μετροπαθής καὶ μεγαλόκαρδος ἀπέναντι τῶν πολεμούντων καὶ διαβαλλόντων αὐτόν. Ἐκεῖνο μὲν «ἐκ φθόνου καὶ ὄλως ψευδῶς» ὅπως γράφει ὁ Σμυρνάκης, κατηγορήσαν τὸν Νικόδημον «ἐπὶ πολλοῖς θρησκευτικοῖς ζητήμασι»⁽²⁾, αὐτὸς δὲ μὲ συγκατάβασιν καὶ καλωσύνην ἀπῆντα πρὸς αὐτοὺς ποθῶν τὸν διαφωτισμὸν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Σφοδρότερον ἐπετέθησαν ἐναντίον του ἔξ αἰτίας τῶν μνημοσύνων, τὰ ὅποια ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, ὁ Νικόδημος καὶ ἄλλοι λόγιοι μοναχοὶ καὶ διδάσκαλοι ὁμόφρονές των, ἔλεγον ὅτι καλὸν εἶναι νὰ τελοῦνται συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχαιότατην παράδοσιν κατὰ τὸ Σάββατον. «Οὐ μόνον —γράφει ὁ Νικόδημος— ἡ Ἐκκλησία τὴν καθολικὴν μνεῖαν τῶν ψυχῶν αἰεὶ ἐν Σαββάτῳ ποιεῖ καὶ οὐδέποτε ἐν Κυριακῇ ὡς φαίνεται ἐκ τε τοῦ Ἱεροῦ Τριωδίου καὶ ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Πεντηκοσταρίου, ἀλλὰ ἐν παντὶ Σαββάτῳ ἐκάστης ἑβδομάδος τοῦτο τὸ ἴδιον ποιεῖ, μνημονεύουσα δηλαδὴ τῶν κεκοιμημένων, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς Ἱερᾶς βίβλου τῆς παρακλητικῆς»⁽³⁾.

Ἀναφέρει δὲ καὶ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία καθιέρωσε τὴν ἡμέραν αὐτὴν εἰς τέλεισιν τῶν μνημοσύνων καὶ παραθέτει σχετικὰς περικοπὰς ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων μάλιστα δὲ τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Σημειωτέον ὅτι καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἐτελοῦντο ἀνέκαθεν κατὰ τὸ Σάββατον τὰ μνημόσυνα καὶ μόνον κατὰ τὸ 1754 οἱ μοναχοὶ τῆς σκήτης Ἁγίας Ἄννης με-

τέφεραν τὰ μνημόσυνα εἰς τὴν Κυριακὴν. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ μὴ βραδύνουν κατὰ τὸ Σάββατον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν 12.000 ὀνομάτων, τὰ ὅποια ἦσαν ὑποχρεωμένοι ἐπὶ παρουσίᾳ ὄλων τῶν μοναχῶν τῆς σκήτης τῶν νὰ μνημονεύουν. Ἡθελον κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν νὰ εὐρίσκωνται ἑνωρὶς εἰς τὰς Καρυάς, ὅπου ἐγένετο ἀγορά, διὰ νὰ πωλοῦν τὰ ἐργόχειρά των, σταυρούς, κομβολόγια καὶ ἄλλα.

Καὶ ὅπως γράφει Σέργιος ὁ Μακραῖος «ἐντεῦθεν ἀρξάμενον τὸ ζήτημα ἐκοινοῦτο ἐν παντὶ ἡσυχαστηρίῳ, καὶ κατεθροῖε πάντων τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει τὰς ἀκοάς καὶ διῆστη ἀπ' ἀλλήλων καὶ διεχώριζεν ὥστε τοὺς μὲν (Σημ. τοὺς ὑπεραμνημονεύους δηλ. τῆς ἀρχαίας παραδόσεως) Σαββατίνους καὶ Κολλυβιστὰς ὀνομάζεσθαι... Διαβολῶν ὑπεφύοντο ἄκανθαι, καὶ φορὰ τις ζιζανίων παρέβαλλε καὶ ἐσμός ἦν κακῶν»⁽⁴⁾.

Εἰς κατευνασμὸν τῆς ταραχῆς αὐτῆς καὶ πρὸς συμβιβασμὸν τῶν δισταμένων, ὁ πατριάρχης Κων/πόλεως Θεοδόσιος, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1772 ἐκοινοποίησε συνοδικὴν ἀπόφασιν ὀρίζουσαν: «Οἱ μὲν ἐν Σάββασι τελοῦντες τὰ μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων καλῶς ποιοῦσιν, οἱ δ' ἐν Κυριακαῖς οὐχ' ὑπόκεινται κρίματι». Οἱ πρῶτοι μόνον πιστοὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν. Οἱ δεῦτεροι προσαρμόζονται εἰς συνήθειαν διαδεδομένην ἀνὰ τὸν ὑπόλοιπον ὀρθόδοξον κόσμον. Ἀλλὰ παρὰ τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν αἱ ἔριδες δὲν κατέπαυσαν, ὁ δὲ πατριάρχης Θεοδόσιος ἔκαμε νέαν ἔκκλησιν πρὸς εἰρήνευσιν. Τὸ 1776 ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος ἐξέδωκεν ἄλλην ἐγκύκλιον, διὰ τῆς ὁποίας διώριζεν «τελεῖσθαι καὶ ἐν Σαββάτῳ καὶ ἐν Κυριακῇ καὶ ἐν ὄλαις ταῖς ἡμέραις τῆς ἑβδομάδος τὰ μερικὰ τῶν ὀρθοδόξων μνημόσυνα».

Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ τοῦ πατριάρχου ἐχαρακτηρίσθη ὡς νίκη τῶν νεωτεριζόντων, οἱ ὅποιοι καὶ ἀποθρασυνθέντες ἐξηγέρθησαν ἐντονότερον κατὰ τῶν κρατούντων τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν. «Ἐπιάσθησαν εἰς χεῖ-

(2) Γερ. Σμυρνάκης: Τὸ Ἅγ. Ὅρος, σελ. 167.

(3) Νικοδήμου Ἁγιορείτου: Ὁμολογία Πίστης, σελ. 12.

(4) Σεργ. Μακραίου: Ἐκκλ. Ἱστορία παρὰ Κ. Ν. Σάβα, Μεσσαϊωνικὴ Βιβλιοθήκη, σελ. 290.

ρας» γράφει ὁ Κομητὰς «οἱ ἀντιδοξοῦντες καὶ οἱ ὑπερισχύσαντες ἐβύθιζον τοὺς νικωμένους μοναχοὺς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξώριζον τῶν μονῶν»⁽⁵⁾.

Μὲ πόνον ψυχῆς ἔβλεπεν ὁ Νικόδημος τὴν ἀναταραχὴν αὐτὴν. Ἐλυπήθη, ὅπως γράφει ὁ βιογράφος τοῦ Εὐθύμιος, «διὰ τὸ ἔβλεπεν ὅτι ἐδῶ οἱ πρόκριτοι πατέρες τοῦ Ὁρους δὲν ἔχουν καμμίαν προσοχὴν οὔτε εἰς τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων Πατέρων, οὔτε εἰς τὰ τυπικὰ ὅπου βλέπουν καθ' ἡμέραν». Ὁ ἴδιος ὁ Νικόδημος, εὐγενῆς πράγματι καρδιά, κῆρυξ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ πρῶτος κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς ἔγραφεν ὅτι πρὸς τοὺς παραβαίνοντας τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τελούντας τὰ μνημόσυνα ἐν Κυριακῇ «οὐ διαφερόμεθα, οὐ φιλονικοῦμεν, οὐδὲ δύσφημα ὀνόματα προσάπτομεν εἰς αὐτούς· οὔτε ἀγαπῶμεν νὰ προξενῶμεν περὶ τούτου συγχύσεις, καὶ σκάνδαλα καὶ ταραχάς. Μισοῦμεν γὰρ καὶ ἀποστρεφόμεθα τὰ τοιαῦτα»⁽⁶⁾.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ αἱ ἐναντίον τοῦ κατηγορίας εἶχον πληθυνθῆ, καὶ ἐπειδὴ μάλιστα «μερικοὶ κακότεροιοι καὶ δόλιοι» μοναχοὶ ἤνοιξαν ἐπιστολὴν τοῦ πεμφθεῖσαν εἰς Κων/πολιν πρὸς τὸν πνευματικὸν καὶ ἐνόθευσαν διὰ πλαστογραφημένης προσθήκης ὥστε νὰ μεταπλάσουν εἰς αἰρετικὰς τὰς γνώμας του καὶ ἐκυκλοφόρησαν αὐτὴν εἰς πλῆθος ἀντιγράφων πρὸς ὅλας σχεδὸν τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἠναγκάσθη νὰ συντάξῃ τὴν «Ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του» καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν δικαίωσίν του ἀπὸ τῆν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Τὴν 13ην λοιπὸν Ἰουνίου τοῦ 1807 παρέστη ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἀνέγνωσε καὶ ἀνέπτυξε ἐμπεριστατωμένην ἀπολογίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπέδειξεν ἐντελῶς μωρὰ καὶ ἀβάσιμα ὅσα οἱ συκοφανταὶ ἐναντίον του εἶχον ἐκστομίσει.

Εἰς τὴν ἀρχὴν δὲ τῆς ἀπολογίας του γράφει: «Δεινὸν πρᾶγμα εἶναι ὁ φθόνος, ἀγαπητοί, καὶ ἀνήσυχον, πάντοτε κινούμενον, καὶ οὐδέποτε παῦρον ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῇ τὸ φυσικὸν τοῦ ἰδίωμα· τούτο δὲ εἶναι, τὸ νὰ προσάπτῃ μῶμον τοῖς ἀμωμήτοις, νὰ κατη-

γορῇ τοὺς ἀκατηγορήτους, καὶ αὐτοὺς τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ ὀρθοδοξοτάτους, νὰ δι-αβάλλῃ ὡς κακοδόξους καὶ δυσσεβεῖς. Εἰς βεβαίωσιν τούτου, ἀρκετὰ εἶναι τὰ παραδείγματα τῶν μεγάλων Διδασκάλων καὶ Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου, Χρυσοστόμου, καὶ τῶν λοιπῶν, οἵτινες εὐσεβέστατοι καὶ ὀρθοδοξοτάτοι ὄντες, ὡς δυσσεβεῖς καὶ κακῶδοξοὶ διεβάλλοντο ὑπὸ τῶν ἐναντιῶν.

Ἄνισος δὲ οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλικούτοι τῆς Ἐκκλησίας ἁγιοί, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὰς διαβολὰς, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μεινῶμεν τούτων ἀνώτεροι ἡμεῖς, οἱ μὴδὲ τῶν ἐκείνων ποδῶν ὄντες ἄξιοι; Οὐδὲν οὖν καινὸν εἰ καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τινῶν ἀδελφῶν φθόνῳ καὶ πεισμονῇ ἢ καὶ μίσει κινουμένων, κατηγορούμεθα καὶ δυσφήμις καὶ κακοδόξοις ὀνόμασι διαβαλλόμεθα» (σελ. 3-4).

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἐκθέτει ὅσα ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία περὶ μνημόσυνων ἐφρόνει καὶ ἔπραττε, ἔρχεται εἰς τὴν ἀναίρεσιν ἄλλων συκοφαντιῶν, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν ὄχι μόνον τὴν κακότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγραμματοσύνην ἐκείνων, πού τὰς εἶχαν ἐπινοήσει. Τὸν κατηγορήσαν ἐπὶ παραδείγματι ὅτι ἐδυσφήμιε τὸν Κύριον, ἐπειδὴ ἔγραψεν εἰς τὰ «Πνευματικὰ Γυμνάσματα», ὅτι «ὁ Κύριος ἦμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἐπέρασε με ἀργίαν τῶν χειρῶν καὶ ἀμέλειαν, ἀλλὰ ἐδούλευε καὶ ἔκαμνε τὴν τέχνην τὴν καλουμένην τεκτονικὴν, ἤγουν ἦτον μαραγκὸς καὶ ντουλγέρης, καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ πελεκᾷ ξύλα, καὶ νὰ κατασκευάζῃ πόρτας, παράθυρα, καὶ ἄλλα ὁμοῖα ξυλουργικά, ἕως εἰς τοὺς τριάκοντα χρόνους τῆς ἡλικίας του»⁽⁷⁾.

Ὁ Νικόδημος ἀπολογούμενος λέγει, ὅτι τὰ ὅσα εἶχε γράψῃ «δὲν τὰ εἶπε ἀπὸ ἐλόγου του», ἀλλὰ τὰ ἐπῆρεν ἀπὸ τοὺς ἱεροῦς Εὐαγγελιστάς, οἱ ὁποῖοι δὲν ὀνομάζουν ἀπλῶς τὸν Κύριον υἱὸν τοῦ τέκτονος, ἀλλὰ τέκτονα διὰ νὰ δηλώσουν οὕτω ὅτι εἰργάζετο τὴν τέχνην αὐτὴν. Ἐπὶ πλέον «πάντες οἱ θεῖοι πατέρες κοινῶς συμφωνοῦσιν εἰς τοῦτο». Δράττεται δὲ τῆς εὐκαιρίας ὁ Νικόδημος νὰ καταδικάσῃ τὴν μωρὰν ἀν-

(5) Ἐνθ. ἀν. σελ. 239.

(6) Ὁμολογία πίστεως σελ. 45.

(7) Μελέτη ΚΓ', σελ. 239.

τίλημιν πολλῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι εἰς δι-
καιολογίαν τῆς ἀργίας των ἐδίδασκον ὅτι
εἶναι ἀτιμία καὶ ἐξευτελισμὸς διὰ τὸν μο-
ναχὸν ἢ ἐργασία. «Ὁ σκοπὸς τοῦ Κυρίου
—λέγει—ἦτο καὶ νὰ μαθητεύσῃ τοὺς ἀν-
θρώπους μὲ τὸ παραδειγμὰ του νὰ δουλεύ-
ουν μὲ τὰ χέρια των καὶ ἐκ τῶν χειρῶν των
νὰ ἐβγάνουν τὴν ἐδικήν τους κυβέρνησιν
καὶ ζωοτροφίαν, καὶ πρὸς τούτοις, ἵνα ἐ-
λεῶσι καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας ἀδελφούς
των» (8).

Ἄλλην συκοφαντίαν, τὴν ὁποίαν ἐξε-
τόξευσαν κατ' αὐτοῦ οἱ κατήγοροί του ἦτο
ὅτι ἐφρόνει τάχα ὁ Νικόδημος «πὺς τὸ
μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἦτοι τὸ
ἄχραντον Σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ τὸ τίμι-
ον αὐτοῦ Αἷμα εἶναι παθητὸν καὶ φθα-
ρτὸν καὶ πὺς δὲν εἶναι ὅλον τὸ σῶμα τοῦ
Κυρίου εἰς κάθε μέρος τοῦ ἁγιασθέντος
Ἄρτου, οὔτε ὅλον τὸ Αἷμα εἰς ὅλα τὰ μέ-
ρη τοῦ ἁγιασθέντος οἴνου» (9). Τὴν κατη-
γορίαν αὐτὴν θεωρεῖ μωρὰν καὶ βλάσφη-
μον ὁ Νικόδημος καὶ καταγελάστους ἐκεί-
νους ποὺ τὴν διετύπωσαν. Διότι ἐν τῇ ἐπι-
θυμίᾳ των—λέγει—νὰ τὸν διαβάλουν, δὲν
ἐφρόντισαν νὰ ἀναγνώσουν τί ἐπὶ τοῦ ση-
μείου αὐτοῦ ἔγραφεν εἰς τὸν «Ἀόρατον
πόλεμον». Ἐάν, ἐνδιαφερόμενοι ἐπὶ τέλους,
ἔστω καὶ ὀλίγον, διὰ τὴν ὑπόληψίν των,
θὰ ἐμελέτων τὰ βιβλία του, δὲν θὰ κα-
τέπιπτον εἰς τοιαύτας ἐξευτελιστικὰς δι'
αὐτοὺς ἐπινοήσεις.

«Πιστεύομεν ἀδιστακτῶς τῇ καρδίᾳ—
ἀπολογεῖται ὁ Νικόδημος—ὁμολογοῦμεν δὲ
τῷ στόματι εἰς σωτηρίαν καὶ τῇ χειρὶ γρά-
φομεν εἰς πληροφρίαν, ὅτι τὸ πανάχραν-
τον Σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ ζωηρὸν αὐ-
τοῦ Αἷμα, πρῶτον μὲν εἶναι πραγματικόν·
δεύτερον δὲ εἶναι πνευματικόν. Εἶναι пра-
γματικόν, διὰ τί ὁ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν ἐπὶ
τῆς Ἁγίας Τραπέζης προκείμενος Ἄρ-
τος, εἶναι αὐτὸ ἀληθῶς τὸ Σῶμα τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἄλλο καὶ
ἄλλο· ὁμοίως καὶ ὁ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν ἐν
τῷ ποτηρίῳ εὐρισκόμενος οἶνος, αὐτὸ ἐ-
στιν ἀληθῶς τὸ ζωηρὸν Αἷμα τοῦ Κυρίου,
καὶ οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο. Ὁ Ἁγιασμένος

Ἄρτος, εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ
πραγματικῶς συληφθὲν ἐκ Πνεύματος
Ἁγίου· τὸ πραγματικῶς γεννηθὲν ἐκ τῆς
Παρθένου· τὸ πραγματικῶς βαπτισθὲν· τὸ
πραγματικῶς παθόν· τὸ πραγματικῶς
σταυρωθὲν· τὸ πραγματικῶς ταφέν· τὸ
πραγματικῶς ἀναστάν· τὸ πραγματικῶς ἀ-
ναληφθὲν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· τὸ πραγμα-
τικῶς καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς·
καὶ τὸ πραγματικῶς μέλλον ἐρχεσθαι κρί-
ναι ζῶντας καὶ νεκρούς... (σελ. 78). Τὸ
Σῶμα τὸ ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ, ὅλον ἐν ὄλῳ
ἐστὶ τῷ ἄρτῳ, καὶ ὅλον ἐν παντὶ μέρει τοῦ
ἄρτου· ὁμοίως καὶ τὸ Αἷμα, ὅλον ἐστὶν ἐν
ὄλῳ τῷ οἴνῳ, καὶ ὅλον ἐν παντὶ μέρει τοῦ
οἴνου» (σελ. 81).

Ἀκόμη τὸν κατηγορήσαν ὅτι τάχα ἔφε-
ρεν εἰς τὸ καλυμαῦχίον του ἄρτοφόριον
μετὰ ἁγίου Ἄρτου καὶ ἐκοινώνει ἀπὸ αὐ-
τὸν εἴτε καθ' ὄδον περιπατῶν εἴτε ὅπου
ἐκάθητο. Δι' αὐτὴν τὴν κατηγορίαν, λέγει
ὁ Νικόδημος, ἐγέλασα, «μᾶλλον δὲ καὶ κα-
τεγέλασα τῆς ἐκείνων μισαδελφείας». Κα-
νεὶς λόγος, λέγει, δὲν τὸν ἠνάγκαζε νὰ φέ-
ρῃ μαζί του τὸν ἅγιον Ἄρτον, διότι ἁ-
πλοῦστατα, ἐφ' ὅσον εὐρίσκετο πάντοτε ἐν
μέσῳ ἐκκλησιῶν αἱ ὁποῖαι καθημερινῶς
ἐλειτούργουν, εἶχε τὴν ἐλευθερίαν νὰ κοι-
νωῇ ὁπόταν ἤθελε. Καὶ λοιπὸν «τίς ἢ
χρεῖα τοῦ νὰ βαστάζωμεν ἅγιον ἄρτοφό-
ριον;»

Ἐν συνεχείᾳ δὲ καταγγέλλει εἰς τὴν ἱε-
ρὰν Κοινότητα τὴν πλαστογραφίαν, ποὺ
ἔκαμαν εἰς ἐπιστολήν του οἱ συκοφάνται,
διὰ νὰ τὸν παρουσιάσουν ὡς διδάσκοντα
ὅτι τὰ μυστήρια εἶναι φθαρτὰ. Ἀποκαλύ-
πτει ἀκριβῶς ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ ἐγράφη,
διὰ νὰ προλάβῃ τοιαύτην κακοδοξίαν, τὴν
ὁποίαν κάποιος ἐκ τῶν μοναχῶν ἠτοιμάζε-
το νὰ ἐκδώσῃ εἰς πόνημά του. «Ἡμεῖς
—λέγει—ἀκούσαντες πρότερον ὅτι ἕνας ἐ-
τοιμάζεται νὰ ἐκδώσῃ ἕνα του πόνημα πε-
ρὶ τούτου διαλαμβάνον ἐγράψαμεν εἰς ἕ-
να ὑποκείμενον διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν
ἐκδοσιν... Οἱ δὲ καλοὶ ἀδελφοὶ πιάσαντες
τὸ γράμμα ἡμῶν ἄνοιξαν αὐτό. Ἄνοιξαν-
τες δὲ αὐτὸ καὶ ἀναγνώσαντες, ἐνόθευσαν».

Ἄλλὰ ἡ νοθεῖα ἦτο τόσον πρόδηλος καὶ
τόσον ἀντίθετος πρὸς ὅσα ἐκεῖνος ἔγρα-
φεν εἰς τὴν ἐπιστολήν του, ὥστε εὐκολώ-

(8) Ὁμολογία πίστεως, σελ. 64.

(9) Ἐνθ. ἀν. σελ. 77.

τατα ἠμποροῦσε οἰοσδήποτε νὰ τὴν διακρίνη, τοσούτω μᾶλλον καθόσον καὶ συντακτικῶς δὲν προσηρμόζετο πρὸς τὴν σειρὰν τῶν γραφομένων. Ἀλλὰ προσθέτει, «χριστιανῶν ἄρα ἴδια ταῦτα;... Εἶθε μὴ αὐτοῖς λογισθῆσαν ταῦτα παρὰ τῷ Θεῷ» μᾶλλον δὲ εἶθε δόξη αὐτοῖς ὁ Κύριος φωτισμὸν καὶ σύνεσιν, ἵνα παύσουν τοῦ λοιποῦ τῶν τοιούτων καὶ ἵνα διορθωθοῦν».

Ἦτο τὸσον προφανὴς καὶ ἀκτινοβόλος ἡ ἀθωότης, ἡ ὀρθοδοξία καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ Νικόδημου, ὥστε ἅπαντες οἱ προιστάμενοι τῶν εἴκοσι ἱερῶν Μοναστηρίων τοῦ ἁγίου Ὄρους συνέταξαν καὶ ἐξῆλυσαν πολυσέλιδον ἐγκύκλιον γράμμα πρὸς ἅπαντας τοὺς πατέρας καὶ ἀδελφούς «τοὺς ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει ἐνασκουμένους, ἐν τε τοῖς ἱεροῖς Μοναστηρίοις, ἐν ταῖς Σκῆταις καὶ ἐν τοῖς κελλίοις», διὰ τοῦ ὁποίου διακηρύττουν μὲ τὰς ζωηροτέρας ἐκφράσεις τὴν ἀθωότητα τοῦ Νικόδημου καὶ καταδικάζουν μὲ ἀγανάκτησιν τοὺς συκοφάντας του. Αὐτοὺς μάλιστα τοὺς ὀνομάζουν «κακοτρόπους καὶ σχολιούς», εἰς πράξεις παρανομιῶν περιπεσόντας καὶ ὑπευθύνους—γράφουν—«τῇ καταδίκῃ τῶν τυμβωρύχων καὶ ταῖς ἀραιῖς καὶ κατάραις τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καταδικάζομεν».

Ἐγκωμιάζοντες δὲ τὸν Νικόδημον γράφουν: «Ἡμεῖς ἅπαντες ὁμοφώνως κηρύττομεν αὐτὸν καὶ ὁμολογοῦμεν εὐσεβέστατον, καὶ ὀρθοδοξότατον, καὶ τῶν δογμάτων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τρόφιμον, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν καὶ κοινωφελῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀποδεικνύεται, μέσα εἰς τὰ ὅποια οὐδὲν φρόνημα αἰρετικὸν περιέχεται. Καὶ καθὼς ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ὀρθόδοξον, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἅπαντες νὰ τὸν γνωρίζητε ὡς τοιοῦτον ὄντα τῇ ἀληθείᾳ».

Ἡ πανηγυρικὴ αὐτὴ διακηρύξις τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἱκανοποίησε τὸ μέγα πλῆθος τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ πάντας ὅσους εἶχαν γνωρίσει τὸν Νικόδημον, εἴτε προσωπικῶς εἴτε ἐκ τῶν ἔργων του. Ἀπεστόμωσε δὲ τοὺς μικροὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶχον χαλκεύσει τὰς μυρᾶς αὐτὰς συκοφαντίας καὶ εἶχαν προκαλέσει ὄχι μικρὰν ἀναταραχὴν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ὁ δὲ Νικόδημος μακρόθυμος καὶ μεγαλόκαρδος, τὴν διόρθωσιν τῶν ἐχθρῶν του ἐπιθυμῶν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης μεταξύ ὄλων, ἀπηύθυνεν εἰς τὸ τέλος τῆς Ἀπολογίας του ἔκκλησιν πρὸς ὄλους καὶ ἐτόνισε ὅτι πρέπει νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Διότι χωρὶς αὐτὴν ματαία ἢ κατοικήσις των εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνά, μάταιοι εἶναι καὶ ὄλοι οἱ ἀσκητικοὶ των ἀγῶνες καὶ οἱ κόποι καὶ οἱ ἰδρώτες. «Καὶ μαρτύριον αἰσθητὸν, ἐὰν ὑπομείνητε διὰ τὸν Χριστὸν—γράφει—ἐχετε δὲ μῖσος καὶ δὲν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀδελφούς σας, μάταιοι εἶναι τὸ τοιοῦτον μαρτύριόν σας. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι λόγος ἐδικός μας, ἀλλὰ τοῦ χρυσοῦ τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶσσαν Ἰωάννου. Οὕτω γὰρ ἐκεῖνος φησὶν: Ἀγάπης οὐδὲν οὔτε μείζον οὔτε ἴσον ἐστὶν οὐδὲ αὐτὸ τὸ μαρτύριον... Ἀφίνοντες λοιπὸν, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, εἰς ἓνα μέρος τὸ μῖσος καὶ τὸν φθόνον καὶ τὰς κατὰ τῶν ἀδελφῶν δυσφημίας, ἅς ἀναλάβωμεν τὸ σημεῖον καὶ γνώρισμα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν, καὶ συμψυχίαν ἐναγκαλισώμεθα, καὶ οὕτως ἅς προσφέρωμεν τὰς εὐχὰς μας τῷ εἰρηνάρχῃ Θεῷ».

Εἶθε οἱ λόγοι τοῦ διαπρεποῦς αὐτοῦ καὶ ἁγίου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρὸς νὰ εὐρίσκουν πάντοτε ἀπήχησιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ τὸσον μεταξύ τῶν ποιμαινομένων, ὅσον καὶ μεταξύ τῶν ποιμένων.

I. Θ. ΚΟΛΙΤΣΑΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τὰ ἔργα τοῦ Νικόδημου, τὰ ὅποια ἔχουν ἤδη ἀναγραφῆ εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» 1953 σελ. 511 καὶ ἔξ.

Ὀνούφριου Ἰβηρίτου: Βίος ἐν συνόψει τοῦ Νικόδημου Ἀγιορείτου. Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἸΔ' ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, Θεοφυλάκτου—Νικόδημου σελ. 1α'. Ἐνετία 1819.

Α. Π. Βρεττοῦ: Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Μέρος Α', Ἀθήναι 1854.

Γ. Ι. Ζαβίρα: Ν. Ἑλλάς, Ἀθήναι 1872.

Κων. Σάθα: Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τόμος 8ος, Ἀθήναι 1868.

Σεργ. Μακρραίου: Ὑπόμνημα Ἐκ-

«κλησιαστικής Ἱστορίας. Παρὰ Κ. Σάθα «Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη» τόμος Γ'.

Κων. Σάθα: Νεοελληνική Φιλολογία, Ἀθήναι 1868.

Γ. Βερίτη: Τὸ ἀναμορφωτικὸ κίνημα τῶν Κολλυβάδων, «Ἀκτίνες» 1943.

Φιλαρέτου Βαφείδου: Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τόμος Γ', τεύχος Β', Ἀλεξάνδρεια 1928.

«Γρηγόριος Παλαμάς» 1920, 1921.

Σπύρ. Λάμπρου: Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμος 10ος, ἔτος 1913.

Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, πρ. Λεοντοπούλεως: Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, «Μακεδονικά» τόμος Α', 1920.

Ἐμμ. Καρπαθίου, νῦν Μητροπολίτου Κῶ: Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, «Ἐκκλησία» 1935.

Π. Ζερλέντη: Σχολὴ Μονῆς Ἀγ. Γεωργίου Νάξου. «Παρνασσός», τόμος 10ος.

Κοσμ. Βλάχου: Ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, Βόλος 1903.

Στεφ. Κομητᾶ: Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

Γερασ. Σμυρνάκη: Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Ἀθήναι 1903.

Μ. Γεδεών: Κανονικαὶ Διατάξεις, τόμος Β'.

Γεωρ. Μ. Μελισσηνοῦ: Ἡ Νάξος, Νάξος 1947.

V. Grumel: Nicodème l' Agiorite. Dictionnaire de Theologie Catholique, tom. XI.

M. Viller: Nicodème l' Agiorite dans la Revue d' ascétique et de mystique t. v. (1924).

Echos d' Orient t. II 1899.

Louis Petit, Macaire de Corinthe: Dictionnaire de Theologie Catholique t. IX.

Louis Petit: Bibliographie des acloouthies greques p. XXIX-XXXIV.

Legrant: Petit-Pernot Bibliographie Hellénique du XVIIe siècle.

The Christian East 1952.

ΘΕΛΩ ΜΙΑ ΚΑΡΔΙΑ

*«Χαίρειν μετὰ χαϊρόντων
καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων»
(Ρωμ. ιγ' 15).*

Ζητάω σὲ Σένα, Κύριε,
νά μου χαρίσης μιὰ καρδιά...

Ζητάω νάχω μιὰ καρδιά,
νά δύναται νὰ κλείνει,
ὅλους τοὺς πόνοους
τοὺς ἀνθρώπινους
κι' ὅλα τὰ βόγγητα τῆς Γῆς...

Νὰ στέκει ὀρθή,
πλάι στοῦ μικροῦ,
στ' ἀνήμερου μικροῦ παιδιοῦ τὸ κλάμα...
Στοῦ γέρου τῆς γωνιάς
ποῦ, νύχτα-μέρα
βλέπω μόνο,
τὸν κρύφιο πόνο...
Στοῦ νιοῦ τὸ παραστράτημα...

Νᾶναι σιμὰ στὸ μοιρολόγι,
στῆς μάνας τὸ παράπονο
στὴν πίκρα
τοῦ πατέρα.

Ζητάω, νάχω μιὰ καρδιά
νά δύναται νὰ κλείνει
τὴν εὐτυχία...
Τὴν εὐτυχία ὅλου τοῦ κόσμου
κι' ὅλης τῆς Γῆς...

Σὲ γάμου πανηγύρι
πρώτη νὰ σέρνει τὸ χορὸ
καὶ νὰ χτυπάει
τὰ φλάουτα καὶ τὰ κλαρίνα
μέσα στὴν πόλη
μέσ' στὸ χωριό...

Ζητάω νὰ μένει ἀμόλευτη
στοῦ γείτονα τὸ βίος,
στοῦ νιοῦ
τὶς πρώτες δάφνες.

Νὰ ζῆ τῆς μάνας, τ' ἀπαλό,
τ' ἄθωο καμάρωμα
νά ζῆ τὸ δάκρυ,
μιάς χαρᾶς,
τῆς φαμελιάς...

Ζητάω σὲ σένα, Κύριε,
νά μου χαρίσης μιὰ καρδιά...

Θέλω νὰ μένει
σιμὰ στὸν πόνο,
πλάι στὴ χαρὰ...

ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Εὐχαρίστως παραχωρῶ σήμερα τὴν στήλη αὐτὴ σὲ ἕναν ἄλλο. Ὁ ἐπιστολογράφος μου, μοῦ γράφει γιὰ μιὰ ἀπλῆ, χρήσιμη ἱστορία:

★

Κυριακάτικο πρωῒν. Περπατούσαμε μὲ τὴν γυναῖκα μου σὲ ἕνα δρόμο τοῦ Ψυχικοῦ. Πηγαίναμε νὰ «ἐκπληρώσωμε μιὰ κοινωνικὴ ὑποχρέωσι», μὲ τὴν ὄρεξι πὺ παίρνεις ἕνα ἀνούσιο χάπι. Γύρω μας, ἡ μοντέρνα «κηπούπολις» ἔμοιαζε μὲ νεκροταφεῖο. Κλειδαμπαρωμένες οἱ βίλες καὶ νέκρα στοὺς κατάφυτους δρόμους, σὰν νὰ εἶχαν μαρμαρώσει ὅλα.

Εἴμαστε κι' οἱ δύο μας στὸν «κακό μας ἄγγελο», γεμᾶτοι τζαναμπετιά. Εἶχαμε ταλαιπωρηθῆ στὴν «κούρα» τῶν λεωφορείων, κατεβήκαμε σὲ λανθασμένη στάσι κι' ἔπρεπε νὰ περπατήσωμε διπλὸ δρόμο, ἐνῶ τὰ καινούργια μου παπούτσια μὲ στένευαν ἀνυπόφορα.

Καταριώμουνα τὸν παπουτοῦ μου (ποῦ μὲ εἶχε βεβαιώσει «μεθ' ὄρκου» ὅτι τὰ παπούτσια μου «μοῦ ἐρχόντουσαν μιὰ χαρά») ὅταν ἔμαθα τοὺς λόγους γιὰ τὴν κακοκείριά τῆς γυναίκας μου. Εἶχε κι' αὐτὴ τὶς πίκρες τῆς. Νά, ἐμπῆκε στὴν νέα «σαιζὸν» μὲ τὰ περσινὰ τῆς φορέματα (χάρις στὴν καθυστέρησι τῆς δικῆς μου οικονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως).

Τῆς ἐδήλωσα, παρ' ὅλους τοὺς πόνους μου στὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν μου, ὅτι ἐγὼ «ἐθαύμαζα τὰ θερινὰ τῆς φορέματα πὺ τῆς ἐπήγαιναν θανασία». Μοῦ ἐδήλωσε ὅτι καὶ αὐτῆς τῆς ἄρσαν ἀλλὰ «δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὴν ξαναδοῦν οἱ γνωστοί μας, μὲ τὰ ἴδια, χωρὶς μιὰ μεταποίησι τοῦλάχιστον». «Τὸ γεγονός θὰ γύριζε στὰ στόματα ὄλων τῶν γνωστῶν καὶ μὲ σχόλια εἰς βάρος μου».

Μέσα σὲ δύο ὀδονηρὰ βήματά μου, τῆς ὑπενθύμισα ὅτι ἐγὼ, χρόνια τώρα, δὲν εἶχα κάνει «ἀλλαγὴ» στὰ κοστούμια μου,

—Ἴσα κι' ὁμοια; Μὰ ἐσὺ δὲν εἶσαι γυ-

ναῖκα!

Ἔνα κῦμα ἀγανακτήσεως μοῦ ἀνέβηκε στὸν λαιμὸ.

Τὸ ζήτημα ἄρχισε νὰ μὲ ἀπασχολῆ καὶ θεωρητικά:

—Καὶ κάθε πότε θὰ πρέπει, σύμφωνα μὲ τὰς κοινωνικὰς ἐπιταγὰς νὰ γίνεται αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ;

—Κάθε χρόνο!

Βυθίστηκα σὲ ἕνα πέλαγος ἀπογνώσεως. Ἄρχιζα νὰ βλέπω ἀριθμούς, ἑκατοστάρικα, διακοσάρια, πεντακοσάρια σὰν νὰ ἔπεφταν ἀπὸ μιὰ κληρωτίδα...

—Μὰ ἐμεῖς βρὲ παιδί μου ἔχομε σχέσεις μὲ μορφωμένους, μὲ πολιτισμένους ἀνθρώπους καὶ νὰ ἰσχύη καὶ σ' αὐτοὺς αὐτὴ ἡ τρέλλα: ἀλλαγὴ γιὰ τὴν ἀλλαγὴ!...

Θυμῆθηκα μὲ εὐγνωμοσύνη στὴν ἐθνικὴ μας παράδοσι τὶς Ἑλληνικὲς λαϊκὲς ἐνδυμασίες πὺ εἶχα δῆ στὸ λεύκωμα τῆς Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη. Γινόντουσαν μιὰ καὶ καλὴ—μέχρι θανάτου—καὶ τὶς κληρονομοῦσε κι' ὄλας ἡ ἐπομένη γενηά! Τὸ θέμα ὅμως εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ βαθειὰ μελέτη. Ὅχι ὅμως (ἔλεος!), ὄχι ἐκεῖνη τὴν ὥρα!

Σωπάσαμε λοιπὸν καὶ βαδίζαμε (ἐγὼ κούτσα-κούτσα) κατσούφηδες, κάνοντας ἐπίκλησι στὸν πολιτισμὸ μας γιὰ νὰ μὴ ξεσπάσωμε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο.

★

Ἡ ἐπίσκεψίς μας ἔληξε. Ἐκάσαμε δέκα λεπτά σὲ ἕνα κροῦ περιβάλλον. Ἐπρόσεξαν ἐκεῖ ὅτι τὸ φόρεμα τῆς γυναίκας μου δὲν ἦταν στὴν Ντιὸρ 1953, ἀλλὰ τὸ ἔκαμαν χάρις στὸ αἰσθητὸ μειονεκτικότητος πὺ τὴν ὄθησεν νὰ ἀπολογῆται ἀπερίσκεπτα—χωρὶς νὰ τὸ ζητήσῃ κανεῖς—ὅτι ἀροώστησε τάχα ἡ μοδίστρα τῆς κλπ. κλπ. (Ἐγὼ νομίζω ἀδύνατο νὰ θυμῶνται καὶ τὸ χροῖμα ἀκόμη τῶν περσινῶν τῆς φορέματων ἀλλὰ ἡ γυναῖκα μου μὲ ἐβεβαίωσε ἔπειτα ὅτι «πλανῶμαι καὶ ὅτι οἱ κυρίες σημειώνουν ἀκόμη καὶ τὴν θέσι, τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος τῶν κουμπιῶν». Γένοιτο!).

«Όταν ἀκριβῶς τὰ πόδια μου ξεχνοῦσαν τὸ μαρτύριό τους, τότε σηκωθήκαμε γιὰ ν' ἀρχίσῃ πάλι τὸ περπάτημα καὶ βγήκαμε ἔξω, ἀκόμη περισσότερο τζαναμπειτιασμένοι κι' ἀπὸ τὴν ὥρα πού ἤλθαμε.

Ἐποδίσαμε σὲ ἓνα καφεενεδάκι (ἔρημο καὶ αὐτό), κάτω ἀπὸ μιὰ συστάδα πεύκων, καὶ με̄ δυὸ πρωϊνὲς ἐφημερίδες στὸ χέρι. Ἄνοιξα ἐγὼ τὴ μιὰ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἡ γυναίκα μου τὴν ἄλλη πρὸς τ' ἀριστερά, περιμένοντας αἰῶνες γιὰ τὸν καφέ καὶ τὴν βανίλια πού παραγγείλαμε. (Ὁ καφετζῆς—αὐτὸς δὲν εἶχε νεῦρα—ἐκείνη τὴν ὥρα θυμῆθηκε νὰ ποτίσῃ τὰ γεράνια του, νὰ ρίξῃ φαί στὸ σκύλο του καὶ νὰ πάῃ ἔπειτα γιὰ φρέσκο νερό).

Προσπάθησα νὰ συγκεντρώσω τὶς σκέψεις μου, νὰ ἀνακαλύψω γιὰτί ἤμουν δυστυχῆς (αἰσθανόμουνα βαθειὰ ἀπογοήτευσι). Οἱ κακοτυχιὲς τοῦ πρωϊνοῦ μας ἦσαν ἀφορμὲς ὄχι ἡ αἰτία, πού ἔπρεπε νὰ βρισκόταν ἄλλοῦ. Δὲν ἦταν δύσκολο νὰ τὴν ἀνακαλύψω:

Νά. Εἶχαμε ξεκινήσει πρὶν λίγα χρόνια—ἡ γυναίκα μου κι' ἐγώ—με̄ μεγάλα ὄνειρα γιὰ μιὰ ἀνέφελη συζυγικὴ ἀρμονία πού δὲν θὰ τὴν ἐτάραζαν οὔτε τὰ παιδιὰ πού δὲν ἀποφύγαμε ἐπιμελῶς. Καὶ ἡ «ἀρμονία» αὐτὴ ἦταν τόσο εὐπρόσβλητη. Τώρα δὲ εἶχα πιάσει τὸν ἑαυτό μου νὰ ἀνακαλύπτῃ ὅτι δὲν ἦταν καὶ τόσο ὁμορφῆ ἡ γυναίκα μου ὅσο μοῦ φαινότανε στὴν ἀρχὴ τοῦ βίου μας καὶ φοβόμουνα ὅτι τὴν ἴδια στιγμή αὐτὴ θὰ αἰσθανότανε τὴν ἀηδία πού προκαλεῖ ἡ πρόωρη φαλάκρα μου. (Τὸ τελευταῖο αὐτὸ με̄ πόνεσε βαθειὰ).

Ἐσκέφθηκα ἔπειτα πὼς ἂν εἶχαμε θελήσει καὶ κανένα παιδί ἢ ζωὴ μας θὰ ἦταν πιὸ σίγουρη...

Ἐχῶ ἀπὸ μικρὸ παιδί νὰ προσευχηθῶ. Ἄλλὰ ἐκείνη τὴν ὥρα ἔνοιωθα βαθειὰ τὴν ἀνάγκη νὰ γυρέψω ἀπὸ κάποιον, ἱκανὸ νὰ κάνῃ θαύματα, βοήθεια. Ἴσως ἀκόμα ἢ ἀτμόσφαιρα τῆς Κυριακῆς—καταβολὴ ἀπὸ τὰ παιδικὰ χρόνια—νὰ ξυπνοῦσε μέσα μου αὐτὴν τὴν ἀνάγκη...

Ἡ γυναίκα μου ἔβγαλε ἓνα ἐπιφώνημα πόνου...

Ἐπειτα ἔσπευσε νὰ διαβάσῃ μιὰ «ἐπαρ-

χιακὴ εἰδησι» στὴν ἐφημερίδα τῆς:

«Ἐμπορος θῦμα δυστυχῆματος. Χθὲς συνεπεία ἀνατροπῆς τοῦ αὐτοκινήτου του ἐφονεύθη ὁ ἔμπορος Ι. Κ. ἐξ Ἀθηνῶν κλπ.»

Ἦταν ὁ ἄντρας μιᾶς ἀδελφικῆς φίλης τῆς. Καὶ μοῦ ἐξήγησε με̄ πυρετό: «Ἐνα νέο, ἀγαπημένο ἀντρόγυνο ἐχώριζε, ὀρφάνευαν τὰ παιδιὰ τους, πρόωρα, ἀναπάντεχα, μέσα στὴν εὐτυχία τους... Γιατί; Δὲν ἔξεραμε. Πάντως ἓνα ἦταν βέβαιο: ἔπρεπε νὰ συμπαρασταθοῦμε, νὰ βοηθήσωμε με̄ ἀγάπη...»

Σηκωθήκαμε νὰ φύγωμε. Στὸ νοῦ μας γύριζε τὸ δυστύχημα καὶ ἀσφαλῶς ἡ γυναίκα μου ἔβαζε τὸν ἑαυτό τῆς στὴ θέσι τῆς φίλης τῆς. Γιατί με̄ ἐκύτταζε ἀλλοιωτικά. Ἔτσι πού δὲν φοβόμουνα τὴν ἐντύπωσι πού δίνει ἡ φαλάκρα μου...

★

Στὴν διασταύρωσι τῆς λεωφόρου Διαμαντίδου με̄ τὴν ὁδὸ Ἁγίου Δημητρίου, στὸ πεζοδρόμιο, εἶδαμε με̄ κάποια ἐκπληξί ἓνα προσοχνητάρι—μοντέρνος ρυθμὸς—σὲ μάρμαρο. Σταματήσαμε λίγο νὰ ξεμουδιάσουν τὰ σφιγμένα πόδια μου καὶ διάβασα μιὰ παράδοξη ἐπιγραφή στὸ μνημεῖο: «Ἀφιέρωμα τῆς οἰκογενείας τάδε, γιὰ τὴν σωτηρία τῆς».

Ἄπὸ κάτω μιὰ πρόσφατη ἡμερομηνία. Ἄσυνήθιστο θέαμα στὴν μοντέρνα κηπούπολι!

Ἐνας χωροφύλακας πού σουλάτσαρε ἐκεῖ κοντά, μᾶς πλησίασε καὶ ἱκανοποίησε τὴν περιέργειάν μας πρόθυμος νὰ δίνῃ ἐξηγήσεις. Ἦταν αὐτόπτης τοῦ ἀτυχήματος.

Στὸ σταυροδρόμι, ἐκεῖ, μιὰ «κοῦρσα» ἀναποδογύρισε ἀποσφύγοντας μιὰ φοβερὴ σύγκρουσι. Ὁδηγοῦσε ὁ οἰκογενειάρχης καὶ μέσα εἶχε ὀλόκληρη τὴν οἰκογένειά του. Ἦταν ἓνα θαῦμα πὼς κανεῖς τους, μικροὶ καὶ μεγάλοι, δὲν ἔπαθεν τίποτα, οὔτε μιὰ τσαγγουριά!

Καὶ σὲ λίγες ἡμέρες ἔστησε ἡ οἰκογένεια τὴ στήλη (πιὸ πάνω στὸν δρόμο φαίνεται ὁ Ἁγ. Δημήτριος τοῦ Ψυχικοῦ) ὁμολογία καὶ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴ σωτηρία...

★

Όταν μπήκαμε στὸ λεωφορεῖο εἶχαμε ἰσορροπήσει καὶ οἱ δύο. Οἱ λεπτομέρειες, οἱ ἀσημαντες—τὸ βλέπαμε τώρα—στενο-

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΤΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΩΝ

Ἐπάρχουν πολλοὶ οἱ ὅποιοι, διὰ τοῦτον ἢ δι' ἑκείνον τὸν λόγον, δυσαρεστοῦνται ὅταν βλέπουν νὰ ριζώνῃ ἡ χριστιανικὴ πίστις μέσα εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ μὲν λαοῦ γενικῶς, ἰδιαίτερος ὁμως τῶν παιδιῶν μας. Εἰδικώτερον, ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ ὅποιοι διὰ πολιτικούς λόγους καθ' ὃ δπαδοὶ τοῦ στρατευομένου ἀθεϊσμοῦ, αἰσθάνονται ὡς κάρφος κάθε κατηχητικὸν σχολ. ἴον καὶ ζητοῦν νὰ ὀργανωθῇ ἐκστρατεία ὀλόκληρος διὰ νὰ τὸ κτυπήσουν. Ἐ, λοιπόν, εἴμεθα σήμερον εἰς θέσιν νὰ προσφέρωμεν εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐκ πεποιθήσεως ἐχθρούς τοῦ κατηχητικοῦ σχολείου μίαν εὐχὰρ στον δι' αὐτοὺς εἶδησιν καὶ νὰ τοὺς εἰλοῦμε, ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη νὰ ὀργανωθῇ τοιαύτη ἐκστρατεία. Ἡ ἐκστρατεία διεξάγεται ἤδη ἀπὸ πολλοὺς καὶ διαφόρους κύκλους, ἀπὸ ὅπου πᾶν ἄλλο θὰ ἐπερίμεναν οἱ διαδοὶ τοῦ ὕλισμοῦ παρὰ συμμάχους εἰς τὴν ἐχθρὰν τὴν κατὰ τῆς καλλιφρογείας τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐσότητα. Τὸ κατηχητικὸν σχολ. ἴον εἶναι ἤδη — ὅσον τοῦλάχιστον ἐξαορτάται ἀπὸ τοὺς καλοθελητὰς αὐτοὺς — ὑπὸ διωγμὸν, συγκεκαλυμμένον ἴσως ἀλλὰ πάντως βλαπτικὸν καὶ ἀπογοητευτικόν. Καὶ ὁ διωγμὸς αὐτὸς εἶναι κατὰ

τοῦτο ἀηδῆς, καθόσον δὲν ὀφείλεται πᾶν εἰς κοσμοθεωριακὰς πεποιθήσεις ἀντιθέτους.

Τί λέγουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀπροσδόκητοι σύμμαχοι τοῦ ὕλισμοῦ ἐναντίον τοῦ κατηχητικοῦ σχολείου, εἶναι δύσκολον νὰ τὸ ξεκαθαρίσῃ κανεὶς, διότι δὲν ὑπάρχει μία ὑπεύθυνος καὶ ἀρμοδιότητα διεκδικούσα ἐκθεσεὶς ἐπιχειρημάτων... ἀντικατηχητικῶν, μετὴν ὅποιαν νὰ ἠμπορῇ κανεὶς νὰ συζητήσῃ. Ἡ ἐπίθεσις γίνεται μετὰ ψιθυρισμοῦς, μετὰ μισόλογα, μετὰ σκόρπια καὶ ἀντιφατικὰ ἐπιχειρήματα, ὅλα ὁμως αὐτὰ ἠνωμένα εἰς μίαν ἀρνησιν.

Ἐπι αὐτὸς ὁ διωγμὸς θὰ ἔχη εἰς τὸ τέλος τὴν τύχην ὅλων τῶν διωγμῶν, πῶν ἀπὸ αἰῶνων, μετὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρόσχημα, ἐξαπελύοντο εἴτε εὐθέως κατὰ τῆς πίστεως, εἴτε ἐμμέσως ἐναντίον πάσης προσπαθείας πού εἶχεν ὡς σκοπὸν τῆς τὸ δυνάμωμα καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, αὐτὸ εἶναι βέβαιον. Ἀλλὰ βέβαιον ἐπί τῆς εἶναι ὅτι ὁ διωγμὸς δὲν ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τοὺς διώκτας.

ΣΟΒΑΡΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ!

Ἰδιαίτερος ὁμως χαριτωμένη εἶναι ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν κατηχητικῶν σχολείων, ὅταν προβάλλῃ τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἀφοῦ εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα διδάσκον-

χώρις πὸν μᾶς εἶχαν σκοτεινιάσει τὴν ἡμέρα, εἶχαν οὐσίσει.

Οἱ τρεῖς ἀράδες στὰ «φιλά» τῆς ἐφημερίδας—ὁ αἰφνίδιος θάνατος—τὸ «ἀφιέρωμα» τοῦ οἰκογενειάρχου πού σώθηκε ἐκ θαύματος—ἡ ἀναπάντεχη σωτηρία—μᾶς εἶχαν ἀνοίξει ἕνα παραθυράκι, γιὰ νὰ ἀντικρῦσωμε θέλοντας καὶ μὴ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου πού εἶχαμε ἀπωθημένα στὶς γωνιὰς τῆς ψυχῆς μας: «ὁ εἰς παραλαμβάνεται, ὁ εἰς ἀφίεται»...

Κάποιο ἀόρατο σχέδιο ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ στὴ ζωῆ. Τὸ δέος ἄγγιξε τὴν καρδιά μας.

Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἔπρεπε τώρα νὰ σκεφθοῦμε τὸν βαθὺ πόνον μᾶς ἄλλης οἰκογενείας, νὰ δεῖξωμε τὴν ἀγάπην μας.

Ἡ τζαναμπετιά μας εἶχε ὑποχωρήσει...

Ἐπὶ ἀρχίση κανεὶς νὰ σκέπτεται τοὺς ἄλλους. Ἐπὶ ἀντικρῦση τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς, τότε τὰ μικρὰ πού δηλητηριοῦν ἀργὰ καὶ σίγουρα τὴ ζωῆ, χάνονται, σβύνουν...

ται πού διδάσκονται θρησκευτικά, δὲν χρειάζομεθα τὸ κατηχητικὸν σχολεῖον! Ἦθέλαμεν νὰ ἤξεύρωμεν, ἂν, ἀπὸ τοὺς ἐκείνους πού προβάλλουν τοιοῦτον ἐπιχείρημα, ὑπάρχῃ ἔστω καὶ ἓνας ὁ ὁποῖος νὰ τὸ πιστεῦν εἰς τὰ σοβαρά. Ἄν δηλαδὴ ὑπάρχῃ κανεὶς πού νὰ πιστεῦν πράγματι, ὅτι εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα μας δίδεται σήμερον τόσον ἐπαρκῆς καὶ ἐπαρκῶς ζωντανὴ θρησκευτικὴ διαπαιδαγώγησις εἰς τὰ παιδιὰ μας, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται τιποτέ ἄλλο, ἀφοῦ ἐφθάσαμεν, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, εἰς τὸ non plus ultra!

Ὅπωςδήποτε, καὶ τούτου παραθεωρουμένου, εἶναι ἄρα γε σοβαρὸν νὰ ἰσχυρισθῆ κανεὶς ὅτι βλάπτει, ἂν καὶ κάτι ἐπὶ πλέον δοθῆ πρὸς τὸν ὡσὶν τῆς πίστεως, ὅταν τόσα καὶ μὲ τόσην δύναμιν ἐκδηλοῦνται εἰς ἐπιδράσεις πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν; Εἰς τὸ κάτω-κάτω, εἰς περασμένως γενεάς, ἐκτὸς τοῦ ἥτιο ἄσυγκρίτως καλυτέρα ἢ ποιότητος τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαιδεύσεως, δὲν ὑπῆρχον αἱ ἀπὸ ἄλλων πλευρῶν ἀντίθετοι ἐπιδράσεις εἴτε ὡς πρὸς τὴν πίστιν εἴτε ὡς πρὸς τὸ ἦθος, μὲ τὰς ὁποίας ἔχει σήμερον νὰ παλαίῃ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ἐφ' ἡμέρον ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἀλλάξει. Ἐκεῖνοι, πού διαμαρτύρονται ἐναντίον τοῦ κατηχητικοῦ σχολεῖου μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι τάχα ἄρκετα «θρησκευτικὰ» διδάσκονται τὰ παιδιὰ εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸ ἀναλογισθοῦν αὐτό;

Ἡ ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ πρὸ παντός, τὸ μάθημα τῶν κατηχητικῶν σχολεῖων δὲν προσφέρεται ἐπὶ πλέον τῶν μαθημάτων τοῦ δημοσίου σχολεῖου. Ἀποτελεῖ κάτι ἐντελῶς διαφορετικὸν ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ προγράμματος. Δὲν εἶναι κἄν «μάθημα» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῶν σχολεῖων.

Εἰς τὸ μάθημα τοῦ δημοσίου σχολεῖου τὸ παιδί πηγαίνει (καὶ πρέπει νὰ πηγαίῃ) ὑποχρεωτικῶς. Εἰς τὸ μάθημα τοῦ κατηχητικοῦ σχολεῖου τὸ παιδί πηγαίνει (καὶ πρέπει νὰ πηγαίῃ) διότι καὶ ἐφ' ὅσον αὐτὸ τὸ ἴδιον θέλει. Ἡ πρώτη ἐπαφὴ του μὲ τὸ κατηχητικὸν ἠμπορεῖ νὰ ὀφείλεται εἰς ὄψθισιν, ἴσως καὶ εἰς προσταγὴν τῶν

γονέων. Ἡ συνέχεια εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι ὅλως ἀβίαστος, ἀποτέλεσμα τοῦ ψυχικοῦ δεσμοῦ τοῦ κατηχητικοῦ μὲ τὸ παιδί, πού πηγαίνει ἐκεῖ μὲ τὴν χαρὰν μὲ τὴν ὁποίαν πηγαίνει καὶ εἰς τὸ παιγνίδι: μόνον του, ὅλως αὐτοπροαιρέτως. Ἐκτὸς τούτου, ὁ κατηχητὴς δὲν εἶναι δημόσιος λειτουργός, εἶναι φίλος τοῦ παιδιοῦ, νέος συνήθως, ἓνα μεγάλο παιδί καὶ αὐτός, τὸ ὁποῖον οἱ μικροὶ βλέπουν ὡς μεγαλύτερον φίλον, ὡς υἱάν ἀπαρχὴν κοινωνικῆς τῶν ἐπαφῆς. Ξεύρουν τὰ παιδιὰ ὅτι ὁ κατηχητὴς προσφέρει τὴν ἐργασίαν του χωρὶς καμμίαν ἀπολύτως ὕλικὴν ἀλλὰ συνήθως οὔτε ἡθικὴν ἀμοιβὴν (ὅταν δὲν βρῖσκῃ καὶ τὸν μελᾶ του διὰ τὴν προθυμίαν του) ἀλλὰ καὶ μὲ θυσίαν, θυσιάζων καὶ αὐτός τὴν κάποιαν ὥραν ἀναπαύσεως, τὴν ὁποίαν θὶ ἠμποροῦσε ἀλλοιῶς νὰ τὴν διαθέσῃ Τέλος, τὰ μαθήματα τοῦ κατηχητικοῦ σχολεῖου δὲν εἶναι ὕλη δι' ἐξετάσεις, ὅπως εἶναι (καὶ πρέπει νὰ εἶναι) ἡ ὕλη πού διδάσκειται εἰς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ εἶναι μίᾳ προσφορᾷ, ἡ ὁποία προσλαμβάνεται ὅλως ἐκουσίως. Καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν, τὸ δημόσιον σχολεῖον εἶναι μῆγμα τοῦ ὑποχρεωτικοῦ ἑθιμοῦ ζωῆς τοῦ παιδιοῦ, τὸ κατηχητικὸν σχολεῖον εἶναι μία, μὲ τὴν ἀρίστην ἔννοιαν τοῦ ὄρου, ψυχαγωγία.

Νὰ κτυπήσωμεν, λοιπόν, τὸ κατηχητικὸν σχολεῖον, ὃ ὅτι εἴμεθα ὁ ταδοὶ κοσμοθεωρίας ἀντιχριστιανικῆς, αὐτὸ εἶναι νοητόν. Νὰ ἰσχυρίζομεθα ὅμως ὅτι δὲν εἴμεθα ὁπιοῦ τοιαύτης κοσμοθεωρίας, καὶ εἰς ἔποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν βλέπομεν τὰς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς πίστεως νὰ κτυποῦμε τὸ κατηχητικὸν ἐπὶ τῇ βίσει ἐπιχειρημάτων τοιαύτης... σοβαρότητος, ὅπως τὰ ἀνωτέρω, αὐτὸ εἶναι... τί εἶναι ἄρα γε;

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι παρηκολούθησαν ὅσα ἐγράψαμεν ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας, τονίζοντες ὅτι πρέπει πρῶτα ἀπὸ ὅλα νὰ προσπαθῶμεν νὰ βροηθῶμεν ἐμπράκτως καὶ οὐσιαστικῶς τὴν οἰκογένειαν καὶ δὴ τὴν πολυμελῆ τοιαύτην, θὰ εἶναι βεβαίως ἐνδιαφέρον τὸ παράδειγμα τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία ἴδρυσεν εἰδι-

κὸν ὑπουργεῖον διὰ τὴν πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας. Ἀποστολὴ τοῦ ὑπουργείου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐκπόνησις καὶ ἄμεσος ἐφαρμογὴ σχεδίου μεγάλης ὀλκῆς διὰ νὰ ὑπάρχη ὑπὲρ τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας στοργὴ τοῦ κράτους ἀντίστοιχος πρὸς τὰς θυσίας τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνει ὑπὲρ τοῦ συνόλου ὁ οἰκογενειάρχης καὶ δὴ πολυμελοῖς οἰκογενείας. Ἐνας πατέρας μὲ πέντε παιδιά ὑφίσταται χάριν τοῦ συνόλου θυσίας ἀσυγκρίτως μεγαλύτερας (ὄχι ἀπλῶς πενταπλασίας) ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἓνα μόνον παιδί ἢ ἰπὸ τὸν πολίτην ποὺ δὲν ἔχει καθόλου τέτοια βάρη. Πρέπει, λοιπόν, τὸ κράτος καὶ ἡ κοινωνία καὶ μὲ τῆς ἐκκλησίας βεβαίως τὴν ἔντονον πρὸς τοῦτο προώθησιν, νὰ ἔχῃ ἀντιστοίχως πολλαπλασίαν τὴν στοργὴν του ἀπέναντι τοῦ πολίτου τούτου.

Στοιχειώδη αὐτά, καὶ ὅμως ἀκόμη δὲν τὰ προσέχομεν. Διότι καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας ἔμπρακτον πρόνοιαν θὰ γίνῃ αὐτό: Εἰς τὴν ἀρχὴν τοιαῦτα συνθήματα θὰ λέγωνται εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων, κατόπιν, ὅταν θὰ πραγματοποιηθοῦν, ὅλοι θὰ τὰ θεωροῦν αὐτονόητα καὶ θὰ παραξενεύονται πῶς κὰν ὑπῆρξε καιρὸς ποὺ ὑπῆρχεν ἡ σημερινὴ ἀδιαφορία!

ΔΙΑ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη συναφές: καιρὸς εἶναι νὰ προσέξωμεν τὴν ὑπαιθρον. Τὸ τονίζομεν αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὰ διάφορα ὀρθότατα κήρυγματα ἐναντίον τῆς ἀστυφιλίας. Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος αὐτοῦ ἔχει κάποιαν ἀναλογίαν μὲ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ζητημάτων ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν οἰκογένειαν. Καλὸν εἶναι καὶ ὀρθὸν νὰ κηρύττωμεν, ὅτι πρέπει νὰ μὴν ἐρημώνωνται τὰ χωριά μας ἀπὸ τοὺς κατοίκους των καὶ νὰ μὴ συνωσιζώμεθα ὅλοι εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις. Αὐτὰ εἶναι ὠραῖα, ἀλλ' ὅταν λέγωνται ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι οἱ ἴδιοι μένουσιν εἰς τὰ χωριά, καὶ ὑπομένουν οἱ ἴδιοι τὴν σκληρότητα τῆς ζωῆς τοῦ χωριοῦ μακρὰν ἀπὸ τὸν πολιτισμόν.

Καὶ τί σκληρότης εἰς τὴν ζωὴν των! Τί νὰ πρωτοσκηφθῇ κανεῖς! Ὅταν εἰς

τὸ χωριὸ ἀρρωστήσῃ ἓνας, πρέπει ὠρῶν ὀλοκλήρων δρόμον νὰ διανύσουν οἱ οἰκεῖοι του διὰ νὰ εὔρουν ἓνα ἱατρόν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ οἰοσδήποτε εἰς τὰς Ἀθήνας ἔχει δίπλα του τοὺς καλύτερους ἱατροὺς ποὺ ἠμπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἡ Ἑλλάς. Μὲ τὴν πρώτην χιονιὰ τὸ χωριὸ ἀποκλείεται, καθ' ἣν στιγμὴν εἰς τὰς πόλεις εἶναι ἄγνωστα τοιαῦτα δράματα. Καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν κατασκευάζονται συνεχῶς νέοι ὠραῖοι δρόμοι, χωριά ὀλοκλήρα, μεγάλοι περιοχαὶ τῆς ὑπαίθρου, ὅπως εἰς τὴν Ἡπειρον ἰδίως, εἶναι ἀποκεκλεισμένα δι' ἔλλειψιν στοιχειώδους συγκοινωνίας. Ἄν πῆτε καὶ διὰ τὴν ζωὴν εἰς τὰ μικρὰ νησιά μας... ἓνα μελτέμι ἀρκεῖ διὰ νὰ μὴν ὑπάρξῃ οὐδ' ὑποτυπώδης ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἄλλον κόσμον ἐπὶ ἑβδομάδας ὀλοκλήρους. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τὸ κήρυγμα «μείνετε στὸ χωριό», ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τὴν πόλιν ἔχει κάπως τὸ μειονέκτημα τῆς ἀσφαλείας τοῦ κήρυκος, ἀμετόχου τῶν ταλαιπωριῶν ποὺ ὑφίστανται οἱ ἄλλοι.

Τὸ κήρυγμα κατὰ τῆς ἀστυφιλίας, λοιπόν, διὰ νὰ εἶναι χριστιανικὸν πρέπει νὰ εἶναι εἰλικρινές. Καὶ διὰ νὰ εἶναι εἰλικρινὲς πρέπει νὰ ξεκλισητῆ ἀπὸ τὴν ἐξῆς ὁμολογίαν: ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἐφ' ἔχει μίαν πρωτεύουσαν ἢ ὁποία, τέλος πάντων, κουτσά-στραβά, ἠμπορεῖ νὰ ἀμιλληθῇ μὲ τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς μεγαλοπόλεις, ἀντιθέτως παρουσιάζει χωριό, τὸ ὁποῖον εἰς καμμίαν ἄλλην πολιτισμένην χώραν τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχει. Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα δύο ἡπείρων. Εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ μερικὰς ἄλλας πόλεις εἴμεθα Εὐρώπη καὶ εἰς τὸ χωριὸ εἴμεθα κεντρῶα Ἀφρικὴ! Αὐτὸ πρέπει νὰ σιματήσῃ. Κατ' αὐτῆς τῆς ἀθλιότητος πρέπει νὰ ἐκστρατεύσωμεν. Καὶ ὅταν ἀρχίσωμεν νὰ βάλλωμεν κατ' αὐτῆς τότε θὰ ἠμποροῦμεν νὰ λέγωμεν εἰς τοὺς χωρικούς: βλέπετε τὴν προσπάθειάν μας, κάμετε καὶ σεῖς ὑπομονήν, προσπαθήσετε καὶ σεῖς νὰ μείνετε εἰς τὸ χωριὸ σας, καὶ νὰ βοηθήσετε διὰ νὰ μὴ χαθοῦμε ὅλοι μὲ τὴν ἀκριτον καὶ καταστρεπτικὴν δι' ὅλους μας ἐγκατάλειψιν τῶν χωριῶν μας.

ΔΙΑ ΝΑ ΦΥΓΗ ΜΙΑ ΠΛΗΓΗ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μὲ μίαν πράγματι ωραίαν ἐγκύκλιόν του κατατοπίζει ἐπὶ μιᾷ ἐργασίας ἐξόχου, ὄντως, σπουδαιότητος, τῆς Ἐργασίας διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ.

«Εἶναι εἰς πάντας γνωστόν», λέγει ἡ ἐγκύκλιος, «ὅτι ἡ χώρα ἡμῶν ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμφανίζεται μεταξὺ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μέγα ποσοστὸν ἀναλφαβητισμοῦ. Εἶναι ἐπίσης γνωστόν, ὅτι τὰ ληφθέντα μέχρι τοῦδε μέτρα δὲν ἐπέτυχον ἀκόμη τὴν οὐσιώδη μείωσιν τοῦ ποσοστοῦ τούτου. Ἐλπίζομεν ὅτι συντόμως θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ λαμβάνωμεν ἀναφορὰς ἐπιθεωρητῶν στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, βεβαιούσας ἡμᾶς, ὅτι ἐμειώθη ἐπαισθητῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναλφαβητῶν».

Ἡ ἐγκύκλιος ἀναφέρει ὄντως ἀποτελέσματα ἐρεῦνης καὶ στοιχεῖα πράγματι ἐνθαρρυντικά, τὰ ὁποῖα παρέχουν δικαιολογίαν εἰς τὴν ἐκφραζομένην ἐλπίδα ἐνῶς ἐκ παραλλήλου ἀγγέλλεται σειρά ὅλη μέτρων πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀναλφαβητῶν εἰς τὴν χώραν μας, δι' εἰδικῶν νομοθετήματός καὶ κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ.

Εὐχόμεθα μὲ ὅλην μας τὴν καρδίαν νὰ ἐπιτύχη αὐτὴ ἡ προσπάθεια, ἡ ὁποία καὶ ὅλον ἐν λαμβάνει περισσότερον ἐμπρακτικὸν ἐκδήλωσιν. Θὰ ἦτο δὲ ἰδιαιτέρως εὐχάριστος ἂν αἱ διάφοροι ἰδιωτικαὶ ὀργανώσεις, ἐν συνεννοήσῃ πάντοτε μὲ τὸ Ὑπουργεῖον, ἐβροθήσουν ὥστε νὰ φύγῃ πρᾶγματι αὐτὴ ἡ πληγὴ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐντροπὴν ἀλλὰ καὶ κἀτὶ τὸ ὁποῖον εἰς τὰς σημερινὰς ἡμέρας δημιουργεῖ μίαν πληγὴν διὰ τὸ σύνολον.

Ὁ ἀναλφάβητος σήμερον εἶναι ἕνας ἀνάπηρος. Μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἡ ἀνάπηρία ἢ ἄλλη, ἢ σωματικὴ, εἶναι συμφορὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὴν ἐπαορθώσωμεν. Ἐνῶς ὁ ἀναλφαβητισμὸς εἶναι ἀναπηρία, τῆς ὁποίας, ὅχι μόνον ἡ προσέλευσις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξακολούθησις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀδιαφορίαν μας καὶ μόνον.

Ἐχομεν μπροστὰ μας ἓνα συγκινητικώτατον γράμμα τοῦ κ. Francesco J. Aguirre Cuervo ἀπὸ τὴν Μαδρίτην. Ὁ ἐπιστολογράφος μας εἶναι διευθυντὴς τοῦ κέντρου ἀνατολικῶν σπουδῶν (Centro de estudios orientales) καὶ ζητεῖ νὰ τοῦ στέλλωμεν τὰς «Ἀκτίνας». Τὸ γράμμα εἶναι εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς πολὺ ὠραίαν ἑλληνικὴν ὅα μᾶς ἐπιτροπῆν νὰ παραθέσωμεν αὐτολεξεί ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν συγκινητικὴν ὄντως ἐπιστολήν. «Τὰ πλεῖστα μὲν τῶν ἀνατολικῶν περιοδικῶν ἕως τῆς σήμερον μᾶς προέρχονται ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῶν Σλάβων, ἰδιαιτέρως δὲ ὑπὸ τῶν ἐκφυγόντων ἐκ τῶν Χωρῶν πέραν τοῦ Σιδηροῦ Παραπετάσματος. Ἐχόντες δὲ πλήρη πεποίθησιν τῆς βαθείας ἐπιρροῆς τὴν ὁποίαν πάντοτε ἐξασκεῖται ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης δολοκλήρου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ προβλέψαντες τὴν μεγάλην ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν οἱ τὴν ἡμετέραν ἡμεροθήκην φοιτῶντες ἀσφαλῶς δύνανται νὰ ἀποκτώσιν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ πάνυ ἀξιεπαίνου ἡμετέρου περιοδικοῦ (ἄνευ κολακείας σᾶς ὁμολογῶ ὅτι ἐγὼ τὸ ἔχω συχνὰ ἀναγνώσει καὶ πάντοτε μετ' ἀληθοῦς ἐνδιαφέροντος) ἐνθέρμως σᾶς αἰτούμεθα ὅπως σχῆτε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς τὸ στέλλητε τακτικῶς εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν ἡμετέσων».

Εὐχαριστοῦμεν καὶ ἀπὸ τῆς στήλης αὐτῆς τὸν ἐκλεκτὸν φίλον καὶ εὐχόμεθα καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτον του νὰ ἀποτελέσῃ ἓνα ὄργανον προσεγγίσεως διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ εὐχὴ τοῦ Κυρίου «ἵνα πάντες ἐν ὧσιν».

ΑΠΟ ΤΟ... ΧΟΛΛΥΓΟΥΝΤ

«Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ!» Εἶναι ἀπίστευτον πόσον ἡ ὁδὸς τοῦ Πνεύματος δὲν ἠμπορεῖ νὰ προβλεφθῇ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν. Ποῖος θὰ ἐπερίμενεν ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὀλόκληρος χριστιανικὴ ἐργασία ζωντανῆ συντελεῖται — ποῦ; Εἰς τὸ Χόλλυγουντ, εἰς τὴν χώραν τοῦ κινηματογράφου! Εἶναι ὄντως τόσον ἀπίστευτον τοῦτο, ὥστε ἡμεῖς δὲν ἠθέλαμεν νὰ τὸ πιστεύσωμεν κοὶ ἐπὶ ἔτη τώρα, μολοντί εἴχαμεν πολλὰ δείγματα,

δὲν τὸ ἀνεφέραμεν. Ἄλλὰ μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου τὰ δείγματα ἐπλήθυναν καὶ δὲν ἤμποροῦμεν πλέον νὰ ἀποκρύψωμεν ὅ,τι ἀρχίζει νὰ γίνεται κοινὴ βοή. Κινηματογραφικὰ περιοδικὰ ποῦ ἀποδίδουν τὴν ζωὴν τοῦ Χόλλυγουντ εὐρίσκονται ἠναγκασμένα, ἀκριβῶς διὰ λόγους ἐνημεροτήτος, νὰ ἀφιερῶσαν σελίδας δολοκλήρους διὰ τὴν χριστιανικὴν αὐτὴν ἐργασίαν. Ἐκόντα ἄκοντα, δημοσιεύουν ἄρθρα αὐτὸ τοῦτο θρησκευτικὰ, γραμμένα μὲ τόσῃν πίστιν, ὥστε θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὰ προσπογράψῃ καὶ νὰ νὰ ἀναδημοσιεύσῃ οἰονδήποτε χριστιανικὸν περιοδικόν.

Καὶ ὁμως, τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἔπρετε νὰ μᾶς φαίνεται τόσον παράδοξον. Τὸ προλέγει ἡ ἤ Ἡ Γραφή: «οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσφυσεν ἡ χάρις.» Τὸ Χόλλυγουντ εἶναι ἁμαρτωλόν. Καὶ συνήθως εἰς τὸν Κύριον οἱ ἁμαρτωλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ προστρέχουν.

Ἔτσι νομίζουσι τὸν ἑαυτὸν τῶν δίκαιων, θαρροῦν ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην τῶν, καὶ μὲ τὸ θάρρος αὐτὸ ἀσχολοῦνται σιγά-σιγά εἴτε νὰ ὑπονομεύουν τὴν πίστιν, ὅπως μερικοὶ ἐπίσκοποι τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, εἴτε νὰ ἀποθαροῦνουν κάθε χριστιανικὴν προσπάθειαν. Καὶ ἔτσι ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει νὰ παλαίσῃ πολλὰκις μὲ τοὺς «δικαίους» μᾶλλον παρὰ μὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς! Τί περίεργον!

Ἄλλὰ διατί περίεργον; Ἡ Καινὴ Διαθήκη δὲν εἶναι γεμάτη ἀπὸ σελίδας τοιούτων ἀντιθέσεων; Τὸ ἴδιον πνεῦμα δὲν ὑπάσχει πάντοτε;

Ὅπως ἴσως, ἤμποροῦμεν νὰ ἀναγγείλωμεν εὐχαρίστως ὅτι θὰ δοθῇ εὐκαιρία, ἀφοῦ εἶναι τόσον γνωστὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ἐκ τοῦ Χόλλυγουντ ἐπιβλαβῆ, νὰ παρυσιασθοῦν καὶ μερικὰ δείγματα ἀπὸ τὴν πνευματικὴν στροφὴν, ἡ ὅποια εἶναι βεβαίως ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς, ἀλλ' εἰς ἀρχὴν πολλὰ ὑποσχομένην. Z. N.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΑ ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Καλλίας μὲ γράμμα του σὲ λογετικὴν περιοδικὴν «Νέα Ἑστία» πῶ εἶχε ρίψει τὴν ἰδέαν ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τῶρα ἡ προετοιμασία γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῶν ἑκατὸ χρόνων τοῦ Διωνυσίου Σολωμοῦ, ποῦ συμπληρῶνται στίς 9 Φεβρουαρίου 1957, δίνε τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι «τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραλείψῃ τὸ χρέος τοῦτο καὶ θὰ κάμῃ βεβαίως πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀρμοδιότητά του. διὰ νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἐμπρέπουσα τιμὴ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἐμπνευσμένου ὁμηροῦ τῆς ἐθνικῆς μας ἑλπίδας».

Σημειώομε μὲ ἑκχωριστὴν χαρὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ ἐπιδοκιμάζομε ἀπόλυτα τὴ σκέψιν ὅτι προκειμένου γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ κορυφαίου τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, πρέπει νὰ γίνουσι ἐγκαίρως οἱ ἀναγκαῖες προετοιμασίαι, ὥστε νὰ πάρῃ ὁ ἑορτασμὸς αὐτὸν τὸν πανελληνικὸν πνευματικὸν καὶ ἐθνικὸν χαρακτῆρα ποῦ τοῦ ἀξίζει.

Γι' αὐτὸ πιστεύομε ὅτι τὸ χρέος, ποῦ μὲ τόση προθυμία ἀναγνωρίζει ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργός, θὰ τὸ ἐκπληρώσωσι καὶ ὅλα τὰ πνευματικὰ ἰδρύματα καὶ ὀργανώσεις τῆς χώρας καὶ ἴτι θὰ φροντίσουσι νὰ κάμουν καὶ αὐτὲς ἐγκαίρως τίς ἀναγκαῖες προετοιμασίαις.

Η ΖΩΙΜΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ἀξίζει πραγματικὰ νὰ σημειωθῇ καὶ νὰ ἐξαρθῇ ἑκχωριστὰ ἡ ὥραία καὶ φωτεινὴ ἐνέργεια

τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Στυριδιανός, ὁ ὁποῖος, γιὰ νὰ συντελέσῃ στὴν ἀναβίωσιν καὶ ἀνανέωσιν τῆς Ζωσιμαίας Βιβλιοθήκης τῶν Ἰωαννίνων, ἀγόρασε μίαν δολοκλήρη καὶ ἀξιόλογη Ἀθηναϊκὴν βιβλιοθήκην ἀπὸ τέσσαρες περίπου χιλιάδες ἐκλεκτὰ καὶ σπάνια βιβλία καὶ τὴν ἐδωκῆς στὴν παλιὰ καὶ ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη. Μὲ τὴν πολύτιμη αὐτὴ δωρεὰ καὶ μὲ τὴν ἐξίσου γενναία ἀπόφασιν τοῦ Δήμου Ἰωαννίνων νὰ ἐπισκευάσῃ μὲ τὰ ἐξοδα τοῦ τοῦ κτίριου τῆς Βιβλιοθήκης, θὰ μωροσῇ νὰ ἐξαναστῇ καὶ νὰ ἐκναπροσφέρῃ ἡ Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη τίς μεγάλας μορφωτικὰς καὶ εὐρύτερα πνευματικὰς ἀπηχεσίαις τῆς ὅχι μόνον στὴν Ἠπειρωτικὴν πρωτεύουσα, ἀλλὰ καὶ σ' ὀλοκλήρη τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ τόπου.

Γι' αὐτὸ, μᾶζι μὲ τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίησιν, ποῦ προκαλεῖ τὸ γεγονός αὐτὸ, ἐκφράζομε συγχρόνως τὴν εὐχὴ νὰ βρῇ τὸ φωτεινὸ αὐτὸ παράδειγμα τὴν ἀπήχησιν καὶ τὴν μίμησιν ποῦ ἀξίζει καὶ στὰ ἄλλα μεγάλα ἐπαρχιακὰ κέντρα, ὥστε ἔχει ποῦ ὑπάρχουν νεκρωμέναις ἀχρηστές βιβλιοθήκες νὰ πάρουν ζωὴ καὶ ν' ἀξιοπληροῦν, καὶ καὶ ποῦ δὲν ὑπάρχουν νὰ δημιουργηθοῦν. Καὶ μὲ τὴν πρωτοβουλία τῶν τοπικῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, μὲ τὴν συνεργασία τῶν Δήμων καὶ τῶν Κοινοτήτων καὶ μὲ τὴν συμπαράστασιν τοῦ Κράτους, ποῦ ἔχει κίβλας ἐτοιμο, ἀλλὰ ἀνεφάρμοστο ἀκόμα δυστυχῶς, σχετικὸ νομοσχέδιον, μωροσθὲν νὰ δημιουργηθοῦν καὶ ν' ἀνθήσουν παντοῦ, σ' ὀλοκλήρη τὴν χώρα, τὰ πνευματικὰ καὶ πολιτικὰ αὐτὰ φωτῶρα.

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ἐκφράζουμε τὴν ἰδιαιτέρη συγκίνηση καὶ τὴν χαρὰ μας, ἣ ὁποία εἶναι ὄχι μόνον καλλιτεχνικὴ, ἀλλὰ καὶ ἔθνικη, διότι ἤρχισεν ἐπὶ τέλους ἡ ἐκδοσις τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ διηγηματογράφου. Καὶ εἶναι, νομίζουμε, δίκαιο νὰ ἐπαινεθῆ ἡ πρωτοβουλία τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου «Βίβλος», ὁ ὁποῖος μύορρεσ νὰ τακτοποιήσῃ τὶς γνωστὰς παλαιὰς ἀπαιτήσεις τῶν κληρονομῶν τοῦ συγγραφέως καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐκδοσιν, ποῦ μὲ τόση πνευματικὴ θίφα ἀπερίμενε ἐπὶ δεκάδες χρόνια ὁ λαὸς ὡς μιὰν ἀνάγκη τῆς ψυχῆς του καὶ τοῦ πνεύματός του.

Καὶ εἶναι ἀσφαλῶς τώρα ἡ κατάλληλη στιγμή νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ ἡ ἄλλη ὄρατα σκέψη, ἡ μᾶλλον ἡ πνευματικὴ καὶ ἔθνικη ὑποχρέωση, νὰ ἰδρυθῆ καὶ τὸ Μουσεῖο Παπαδιαμαντῆ στὸ μικρὸ καὶ σαμνὸ του σπῆτι στὴ Σκιάθο. Μήπως ἄρξ γὰρ ὁ πρόθεμος ἐκδότης, ποῦ εἶχε τὴν ἐμπνευση καὶ τὴν πρωτοβουλία τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀπάντων του θὰ ἠμποροῦσε καὶ θὰ ἤθελε ν' ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος καὶ αὐτὴ τὴν πρωτοβουλία ὡς ἕναν ὑψηλὸ καὶ εὐγενικὸ καρπὸ τῆς ἐκδόσεως;

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Ἡ «ΚΟΙΜΩΜΕΝΗ»

Ἐξακολουθεῖ δυστυχῶς ὁ ἀνήουχος θνός τῆς «Κοιμωμένης» τοῦ Χαλεπᾶ. Τὸ γλυπτικὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Τηνίου καλλιτέχνη, ἐκτεθειμένον τόσα χρόνια στὸ θπαιθρο καὶ στὴν ὑγραισία ἄρχισε νὰ δείχνῃ καθαρὰ τὰ σημάδια τῆς φθορᾶς. Καὶ ἀρμόδιοι καλλιτέχνες μελετοῦν τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους θὰ μισροῦσε τὸ καλλιτέχνημα, μένοντες ἐπὶ τόπου, νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ. Ἐνας προτείνει: νὰ κατασκευασθῆ πάνω ἀπ' αὐτὸ ἕνα εἶδος στέγης, ἐνῶ ἕνας ἄλλος βρῖσκει προτιμότερο νὰ μπῆ δλόκληρο τὸ ἔργο στὴν... γυάλα! Καὶ δὲν ἰκέπονται καὶ δὲν ἀτοφασίζῃ ἄκόμα γιὰ τὴν θετικώτερη καὶ ἀσφαλῆστερη λύση, νὰ μεταφερθῆ τὸ ἔαμα στὸ Μουσεῖο τῆς Τήνου καὶ νὰ προφυλαχθῆ ἐκεῖ, μαζὶ μὲ τὰ ἔογα τῶν ἄλλων Τηνίων καλλιτεχνῶν, ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς Ἐπαγγελιστρίας, παντοτινὸ καὶ αὐτὸ — καλλιτεχνικὸ — προσκύνημα τοῦ ἔθνους.

ΔΥΟ ΕΥΟΙΩΝΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

Μιὰ Ἀθηναϊκὴ ἐφημερὶς, ἔπειτα ἀπὸ διαφημιστικὴν τυμπανόκρουσιν πολλῶν ἡμερῶν, ἄρχισε νὰ δημοσιεύῃ ἕνα ἀνάρμοστο καὶ ἀπρὲς ἀνάγνωσμα σχετικὰ μὲ τὴν... σεξουαλικὴν ζωὴ τῶν Ἑλληνίδων, γραμμένον δυστυχῶς ἀπὸ Ἑλληνα ἱατρόν. Καὶ ὁ Ἱατρικὸς Σύλλογος, ἐκφράζοντας

τὴν φωτισμένη καὶ σωστὴ ἀντίληψη ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς ἐπιστήμης δὲν ἐπιτρέπει: αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὶς ἀντιπνευματικὰς ἐκδηλώσεις, ἐπέκρινε καὶ κατεδίκασε αὐστηρὰ τὸ δημοσίευμα αὐτὸ

Συγχρόνως μιὰ ἄλλη ἐφημερὶς ἄρχισε νὰ δημοσιεύῃ μιὰ μεγάλη περιγραφή ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως μιᾶς... σπειρας ἐγκληματιῶν. Ἀλλὰ μόνον ὁ Βισαγγελεὺς ἐθεώρησε καθήκον του νὰ ἐπέμει καὶ γιὰ τὰ δυὸ αὐτὰ δημοσιεύματα καὶ νὰ δοσάξῃ μνημόσεις ἐναντίον τῶν ἐφημερίδων, ἡ δευτέρη ἀπ' αὐτὰς — ἡ «Βραδυνή» — ἔσπευσε, ἀπὸ τῆς δευτέρης κιόλας συνέχισα τῆς περιγραφῆς, νὰ διακόψῃ τὴν δημοσίευσίν τῆς, ἀναγνωρίζοντας μὲ σχετικὴ δῆλωσὴ τῆς τὴν ἠθικὴ σημασία τοῦ διαθήματος τοῦ Βισαγγελεῶς.

Συγχαίρουμε τὸν Ἱατρικὸν Σύλλογον καὶ τὴν ἐφημερίδα «Βραδυνή» γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις τους, ποῦ, μὲσα στὴν ἠθικὴ σύγχυση τῆς ἐποχῆς, ἀποταλοῦν δυὸ εὐόλωνες καὶ εὐχάριστες ἐνδείξεις καὶ ἐκφράζουμε τὴν εὐχὴ νὰ δοῦμε καὶ ἄλλες ὀργανώσεις νὰ δεῖχουν τὴν ἴδια εὐθιξία γιὰ παρομοίους ἐκτροπὰς καὶ ἄλλες ἐφημερίδας τὴν ἴδια συναίσθησιν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀποστολῆς τους.

Ἡ ΛΕΥΚΗ ΚΑΙ Ὁ ΜΑΥΡΟΣ

Τὴν ἴδια στιγμήν ποῦ ὁ μεγάλος Σβάίτσερ ἔπαιρνε τὸ βραβεῖο Νόμπελ τῆς Εἰρήνης γιὰ τὴν ὑπέροχην ἀνθρωπιστικὴν του δράσιν ἀνάμεσα στοὺς «ἀδελφοὺς» του μαύρους — ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦνε — μιὰς ἀπολιτίστης περιοχῆς τῆς Ἀφρικῆς, σὲ μιὰ πολιτισμένη χώρα γινόταν ἕνα ἐπεισόδιο μὲ τὸ ἀντίθετο ἀκρίβως νόημα. Σαραντακτὴ μάυροι στρατιῶτες ἐμπῆκαν σ' ἕνα τραῖνο καὶ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἐκάθησε κοντὰ σὲ μιὰ λευκὴ γυναίκα. Θὰ ἐνόμιζε βέβαια ὅτι καὶ ἡ γυναίκα αὐτὴ θὰ τοὺς ἐθεωροῦσε, ὅπως ὁ Σβάίτσερ, «ἀδελφοὺς» τῆς καὶ ἴσως μάλιστα περισσότερο αὐτοὺς ποῦ ἦσαν στρατιῶτες καὶ εἶχαν πολέμησει γιὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμό. Μὰ ἡ λευκὴ γυναίκα ὄχι μόνον ἐξαγριώθηκα γιὰ τὸ τόλμημα τοῦ μάυρου στρατιώτη νὰ καθίσῃ κοντὰ τῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν κατήγγειλε στὸ Δικαστήριον. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ καταδικασθῇ ὁ στρατιώτης, διότι εἶχε παραβῆ τὸ νόμον, ποῦ ἀπαγορεύει στοὺς μαύρους νὰ καθῶνται κοντὰ στοὺς λευκοὺς, καθὼς καὶ οἱ 47 σύντροφοὶ του, ποῦ εἶχαν τολμήσει νὰ διαμαρτυρηθοῦν μὲσα στὸ τραῖνο γιὰ τὴν συμπεριφορὰ τῆς λευκῆς... ἀδελφῆς τους!

Νὰ σχολιάσομε τὸ ἐπεισόδιο; Καλύτερα νὰ σιωπήσομε ἀπὸ ντροπῆ, διότι ὑπάρχουν ἄκόμα στὸν κόσμον τέτοιες ἀντιανθρωπιστικὲς καὶ ἀντιπολιτιστικὲς, τέτοιες ἀντιχριστιανικὲς προλήψεις.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

Τὰ Ἀκαδημαϊκὰ ἔτη τὰ ὅποια ἠκολούθησαν τὸν τελευταῖον πόλεμον ἔχουν πολλὰ τὰ ἰδιαίτερα. Κατὰ διαφόρους καὶ ποικίλους τρόπους ἀπεδείχθησαν περισσότερο δημιουργικὰ καὶ καρποφόρα ἀπὸ κάθε ἄλλην ἀντίστοιχον περίοδον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως. Ὅχι μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σπουδαστῶν, ὁ ὅποιος παρουσιάσθη ἠδξήμενος κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ὅστε διὰ τὴν πολλαπλασίαν ἀξήσῃν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποτροφῶν καὶ τὴν εὐρυνεῖν τῶν δυνατοτήτων σπουδῶν καὶ ἐρευνῶν εἰς τὰ Πανεπιστήμια ξένων χωρῶν. Ἄς μὴ λησμονώμεν ἐπίσης τὴν πνευματικὴν στροφὴν καὶ εὐρύτητα ἢ ὅποια ἐρριζώθη βαθύτερον, ἤνθισεν καὶ ἐπλούτησεν τὸν καθόλου χαρακτῆρα τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ Νέα ἐλευτέρα ἀκαδημαϊκὴ ζωὴ ἢ ὅποια πάλαι σήμερα εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας δὲν εἶναι μικρὸν ἐπίτευγμα. Ὅταν μάλιστα ἐνθυμηταὶ κανεὶς τὸν μαρμαρόν, τὴν διαστροφὴν καὶ τὴν καταδίωξιν τὴν ὅποیان ὑπέστη ἢ ἐπιστήμη καὶ διαπρεπεῖς μύσταις τῆς ἀπὸ τὴν ἐκπληκτικὴν μονομερείαν καὶ βαναυσότητα τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Ἐκείνο ὅμως, νομίζομεν, ποῦ χαρακτηρίζει αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶναι ἡ νέα στροφή ἢ ὅποια ἐσημειώθη εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν διδασκάλων τῶν Ἡ ἐνωρία τῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητος καὶ ἐνότητος — ἢ *civitas academica* — κανενοήθη εὐρύτερον, ἐξετιμήθη, καὶ ἀφέθη νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ νὰ διαποτιῶν τὰς σχέσεις τῶν δύο ὁμάδων τῆς ἐνιαίας αὐτῆς κοινωνίας. τῆς καθαρᾶς διανοήσεως καὶ ἐπιστήμης. Μὴ λησμονώμεν τὸ τεῖχος — κρυστάλλινον ἢ ὅ,τι ὄχησις ἄλλο — ψυχρὸν καὶ ἀπαγορευτικὸν τὸ ὅποιν ἐχώριζεν καὶ διήρει τὰ δύο μέρη. Θὰ ἐσῆμαινε ἐλλειψὶν εἰλικρινείας ἐὰν δὲν ἀνεγνωρίζετο τοῦτο ἀπὸ τὸ ἓν τῶν δύο μερῶν. τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὅποیان καλῶς ἢ κακῶς ἀπετέλει τὸ μὸν ἢ παρῶπον τῆς σπουδαζούσης νεολαίας : ἢ ἀγεφύρωτος ἀπόστασις μεταξὺ ἔδρας καὶ φοιτητικῆς θρανίου. Βεβαίως δηήρχον αἱ ἐξαιρέσεις, αἱ ἀρχαῖαι σχολαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ τὰς Ἰνδίας καὶ τὸ σύγχρονον ἀγγλοσαξωνικὸν παράδειγμα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ χαιρετίσωμεν μὲ ἐνθουσιασμόν καὶ αἰσιοδοξίαν τὴν γενικωτέραν ἀποδοχὴν τῆς ἰδίας αὐτῆς ἐνότητος καὶ στενωτέρας συνεργασίας ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν διδασκάλων μας. Ὁ φοιτητὴς αἰσθά-

νεται τὸν καθηγητὴν τοῦ πλησιέστερον ὄχι μόνον ὡς σοφόν, ἀλλὰ καὶ ὡς συντετὸν Νέστορα ὁ ὅποιος θὰ τὸν κατεύθυνῃ εἰς τὰς ἀτραπούς τῆς ἐπιστήμης μὲ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποιν θὰ ἀπλώνεται πολλὰς φορές καὶ εἰς λεπτομερείας προγράμματος ἀνωτέρων μελετῶν ἢ καὶ ζωῆς ἀκόμη.

Εἰςμεθα βέβαιον ὅτι τὸ νέον Ἀκαδημαϊκὸν Ἔτος θὰ ἔχῃ νὰ συμβάλῃ θετικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτῆν, σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας ἄλλωστε.

ΤΑ ΕΥΟΙΩΝΑ ΣΗΜΕΙΑ

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀνωτέρω στροφή δὲν ἀπέτελες μόνον μίαν ὥραιαν καὶ ἀξιοζήλευτον ἰδέαν, ἀλλ' ἤρχισεν ἀντιθέτως νὰ λαμβάνῃ σάρκα καὶ ὄστα, μαρτυρεῖται ἀπὸ πληθώραν μεμονωμένων περιστατικῶν. Εἶναι κυρίως τὸ παράδειγμα σεβαστῶν καθηγητῶν μας οἱ ὅποιοι δὲν ἐπαίσαν νὰ βοηθοῦν τοὺς σπουδαστὰς τῶν ὀλικῶς καὶ πνευματικῶ. μὲ τὴν δωρεὰν διανομὴν ὀγκωδῶν συγγραμμάτων εἰς ἀπόρους σπουδαστὰς, μὲ αὐτὴν τούτην τὴν οικονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀκόμη, μὲ τὰς πολυτιμους συμβουλὰς τῶν διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν καθοδήγησιν τῶν, μὲ τὴν διευκόλυνσιν τῶν διὰ τὴν ἐξέυρεσιν ὑποτροφῶν εἰς τὰ ξένα πανεπιστήμια, καὶ μὲ πλῆθος ἄλλο μικρῶν ἢ μεγαλυτέρων διευκολύνσεων αἱ ὅποια ἐπιούρου ἀσβεστον καὶ ἀμέριστον τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν νεαρῶν σκαπαέων τῆς ἐπιστήμης.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶν ἡ ἐνότης αὐτῆ τοῦ πνεύματος εἰς τὸν ἀκαδημαϊκὸν περίβολον, εἶναι ἐμφανὴς μὲ τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῶν εὐθύνων τοῦ σπουδαστοῦ καὶ τῆς εἰλικρινοῦς προσπάθειας του νὰ ἀναποκριθῇ εἰς αὐτάς. Εἶναι κοινὸν μυστικὸν, νομίζομεν, ὅτι αἱ μεγάλαὶ αἰθουσαι παραδόσεων εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ τριακοντα ἐτῶν ὀμοίως τῶν περισσότερων μὲ τὸ πρᾶντοιν τῆς ὁδοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἢ σημερινῶν ἀμφιθέατρον τοῦ κτηρίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς. Τὰ παραχῶδη ἔτη τὰ ὅποια ἐμεσολάβησαν, χρόνια δοκιμασίας, κοινῶν ἀγῶνων καὶ αἵματος συνειδητοποίησαν τὰς εὐθύνας μας, καὶ ἠνῶρσαν τὴν θέλησιν καὶ τὴν ψυχὴν τῶν φοιτητῶν μας.

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Δὲν ἠμπορεῖ ἡ στήλη μας νὰ μὴ χαιρετήσῃ μὲ χαρὰν καὶ ἰκανοποίησιν τὸ πνεῦμα τῆς ἀνωτερότητος καὶ τῆς βγείας ποῦ πνέει ἀπὸ κρόνον

σέ χρόν» εις ευρύτερον χῶρον εις τὴν ζωὴν τοῦ Πανεπιστημίου.

«Ὁ Χριστιανισμὸς οὐδέποτε ἐφοβήθη τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἐπιστήμην. Ἀνεξαρτήτως τοῦ τί ἐγένετο εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας ἄλλας ἐποχές, εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐπεκράτησε πάντοτε ἡ τάξις τῆς ἐδραϊώσεως τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ δι' τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Καὶ ἡ τάξις αὕτη εὐρίσκει τὴν καλυπτέραν τῆς ἔκφρασιν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Πιύλου καὶ τῶν με ἀλλων πατέρων τῆς Ὁρθοδοξίας».

Τὰ ἀνωτέρω ἐλέγχθησαν ἀπὸ τὸν πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀ. Π. Δασκαλάκην εἰς μίαν διελκυσίν τοῦ καθηγητοῦ κ. Στ. Πλακιδίου εἰς τὸν Χ. Ο. Φ. τὴν ὁποίαν ἐπρολόγησεν. Ἐξ ἄλλου δ κ. Γ. Ἰω. Σταματάκος ἔειπε τὴν ἐναρξίν τῶν παραδόσεων του εἰς τὸ Α' καὶ Β' ἔτος τῆς Φιλοσοφικῆς μετ' προσευχῆν. Αὐτὸ εἶναι ἕνα γεγονός μετ' σημαίας.

«Ὅταν δὲν εἶθεσ Ἀνθρώποι δὲν ἠμπορεῖτε νὰ γίνεσθε ἐκπαιδευτικοί... Διδάσκοντες ἐννοῶ αὐτὸν ποῦ βγάξει ἀνθρώπους ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ καλοῦ πολλοῦ καὶ τοῦ καλοῦ χριστιανοῦ. Ἐννοῶ τὸν ἄνθρωπον ποῦ διαπλάττει χαρακτῆρας... Σήμερον φροντίζεσ τὸ κράτος διὰ τὸν ἐξωτερικόν, ἀλλὰ δὲν φροντίζεσ νὰ φωτίσῃ καὶ τὴν ψυχὴν».

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι μερικαὶ χαρακτηριστικαὶ φράσεις ἀπὸ τὰ ὅσα εἶπεν ὁ ἴδιος καθηγητῆς εἰς ἄλλα ἔτη.

— Ἀλλὰ καὶ τὰ ὅσα ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ζώρα ἐλέγχθησαν καὶ ἔγιναν εἰς αὐτὸν ἀξίωσημείωτα.

«Ἡ τελευταία μου πρᾶξις ὡς ἀποχωροῦντος ἀπὸ τὴν Κοσμητείαν τῆς Σχολῆς, ἦτο νὰ ἀναρτήσω εἰκόνα εἰς τὸ ἀμφιθέατρο μετ' ἡλπίδα καὶ τὴν προοπτικὴν νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο εἰς ὅσας τὰς ὑπολοίπους αἰθούσας. Ὁ ἄνθρωπος δταν, ταλαπρωτημένος ἀπὸ τῆς ζωῆς τὸν ἀγῶνα, ζητῆ κάπου ἵναμιν, στρέφει τὸν νοῦν του πρὸς τὸν Θεόν».

— Καὶ τοῦ νῦν κοσμητόρος τῆς Φιλοσοφικῆς κ. Σπ. Καλλιτάφα ἡ συμβολὴ εἶναι μεγίστη διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ σειρά τῶν παραδόσεων του περὶ «ἠθικῆς συνειδήσεως» εἶναι σπουδαιότατη καὶ πολὺ διαφωτιστικὴ:

«. Ἡ ἠθικὴ συνειδήσις μᾶς δδηγεῖ εἰς τὴν παραδοχὴν Κάποιου τινὸς ἐκτός τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Ὁποίου ἡ φωνὴ εἶναι αὕτη.»

«. Ἐἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερος ὡς πρὸς τὰς ἐκμάς του καὶ δευθύνος ἀπέναντι Κάποιου ἐκτός αὐτοῦ ὑπάρχοντος, τοῦ Θεοῦ». «Καὶ ὁ Freud ὠνόμασε τὴν θρησκείαν ἀπωθημένην νεύρωσιν. Σήμερον ἀπεδείχθη ὅτι ἡ νεύρωσις εἶναι πρῶτον ἀπωθησις τῆς θρησκείας.»

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΠΡΟΣΟΧΗ

Τὸν τελευταῖον καιρὸν εἰς τὸ Ἀνώτατον πνευματικὸν ἴδρυμα τῆς Χώρας μας, τὸ Πανε-

πιστήμιον, ἠγέρθη ἕνα σοβαρὸν ζήτημα, ζήτημα ἠθικόν. Ἐκινητοποιήθησαν ἐφημερίδες — ἀμφιβαλλόμεναι ἀπὸ κίνητρα ἀγὰ — ἔγιναν σχόλια, παραπομπαὶ εἰς ἀνακριτάς, συζητήσεις εἰς τὴν Βουλὴν κ.λπ. Τὸ ζήτημα εἶναι πολὺ σοβαρῶτερον ἀπὸ ὅτι, ἔχει παρουσιάζῃ. Ἀν ἀποδειχθῇ πῶς πράγματι κατὰ δὲν πάει καὶ α εἰς τὸν Ὀργανισμὸν τοῦ Πανεπιστημίου μας, θὰ πρέπει ἐπωσθῆναι νὰ θεραπευθῇ καὶ νὰ θεραπευθῇ ριζικα.

Ἀλλοίμονον εἰς τὴν πολυβλασημένην πατρίδα μας, ἂν οἱ αὐριανοὶ μας γέται — οἱ σημερινοὶ φοιτηταὶ καὶ φοιτήτριαι — βροῦν ἰπὸ ἀπὸ ἐκεῖ μετ' κλονισμένην τὴν πίστιν των εἰς τοὺς ἀνωτάτους λειτουργοὺς τῆς Παιδείας! Ἐνα βῆμα μικρὸν ρεαδίζεται ἀκόμη νὰ περιφρονήσῃ καὶ τὰ ἰδανικά, γὰ τὰ ὅποια οἱ διδάσκαλοι των ὠμίλησαν.

Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, ρεαδίζεται πολλὴ προσοχῆ. Χρειαζέται διονυχιστικὴ σχολαστικότης εἰς τὰ καταγελλόμενα ἔργα ἐπισταμενῆ ἀπὸ ἀμοδίου ἐντελῶς ἀμερολήπτους καὶ ἀνεπηρεσάτους. Αἱ καταθέσεις νὰ γίνωνται δεκταὶ μόνον ἂν προσέρχωνται ἀτὸ δευθυνα πρόσωπα, ἀπὸ ἀνθρώπων ποῦ ἠμπορεῖ νὰ ἔχουν ἔγκυρον γνῶμην εἰς τὸ ζήτημα ποῦ καταγγέλλουν.

Ἐν ἠμπορεῖ ἡ ὑπόληψις τῶν καθηγητῶν νὰ ἐκτιθεσται καὶ νὰ διακυβευσται μετ' ὅσον οὐτιδανόν καὶ ἀπολίτιστον τρόπον. Ἐν ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ κηλιθῶσ τὴν προσωπικότητα ἐνὸς καθηγητοῦ. Προσωπικότητα δημιουργημένη μετ' μόχθους καὶ ἀγῶνις, μετ' δόνην καὶ μετ' στερήσεις ὀλοκλήρων δεκαετιῶν. Καὶ εἶναι δυστύχημα ὅτι ἔγιναν τέτοια ἀτοπήματα Ἡ γνῶμη τοῦ φοιτητικοῦ κόμμου εἶναι τίς περισσότερες φορῆς ὁ καλύτερος μάρτυς εἰς τίς ὑποθέσεις αὐτές.

Μετ' προσοχῆν, λοιπὸν, μετ' ἐπιφύλαξιν πάντοτε, μετ' ἀμερολήψιαν, μετ' εὐθύνην, μετ' ἀκατονίαν πρό πάντων τῆς σημαίας τοῦ γεγονότος ἄς προχωρήσῃ ἡ ἔργα α.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΝΑΟΣ

Μία πινακίς εἰς τὴν θύραν τῆς Καπνικαρέας, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ ναὸς αὐτός, τῶν Ἐλισθίων τῆς Θεοτόκου, εἶναι ὁ Πανεπιστημιακὸς Ναός.

Ἡμεῖς οἱ φοιτηταὶ εἴμεθα πολὺ δευθύνοντες δι' αὐτὸν. Ἐνα βυζαντινὸ ἐκκληράκι, πολὺ κατανυκτικόν, τὸ ὅποιον δὲν ἐξεπλήρωσε ἴσως ποτὲ ἄλλοτε τὸν σκοπὸν του τόσο, ὅσο σήμερα. Ἐνα πλήθος φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν παρακολουθοῦν καθῆς Κυριακῆν τὴν Θεολεογίαν. Ἐἶναι πλὴν εὐχάριστον τὸ γεγονός ὅτι γενεῖται ἀσφυκτικῶς ὁ ναὸς καὶ ὁ περιβολός, ἀλλὰ τοῦτο καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν παρακολούθησιν τῆς Λατρείας καὶ τοῦ ζηρημάτος θὰ πρέπει λοιπὸν κατὰ μίαν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἐξευρίσκετο ἡ ἰδρύετο ἕνας ἀνάλογος πρὸς τὸ πλήθος τῶν ἐκκλησιαζομένων φοιτητῶν χῶρος. Πρὸς τὸ παρον ὅμως, καλὸν θὰ ἦτο νὰ δοθῇ μία μερικὴ λύσις: Νὰ ἐπιτρέπηται ἡ εἰσοδος εἰς τὴν Καπνικαρέαν μόνον εἰς τοὺς φοιτητάς καὶ τὰς φοιτητριάς. Ἄς τὸ σκεφθοῦν οἱ ἄ μῶδιοι.

Εἰς ὅλα αὐτὰ, ὑπάρχει καὶ μία ἑλλειψις. Ἐνα

Ο Κόσμος των Γραμμάτων

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ...

(ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΤΕΛΝΟΥΝ)

Αν μπορούσε κανείς να συγκεντρώσει πληροφορίες από τις ελληνικές κοινότητες του Έξωτερικού, να γνωρίσει τη ζωή τους και τη δράση τους, θάβλεπε με έκπληξι του μια δούσηρη Έλλάδα, του Έξωτερικού. Μιάν Έλλάδα ξεσητεμένη, που προσπαθεί να τὰ βγάλει πέρα στους ξένους, μακρινούς τόπους όπου η ανάγκη τὴν ἔχει φέρει, μὰ πὸ παχίζεις και νὰ κρατηθῆ ὅπου κ' ἂν βρισκεται σάν Έλλάδα. Τότε τὴν βλέπει κανείς και νὰ νοιώθῃ κατὰ βάθος πόσο κεντρικὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ Έλληνισμοῦ εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς του...

Αὐτὲς τὶς σκέψεις φέρνει κάθε έντυπο πὸν προέρχεται ἀπὸ μιάν ὁποιαδήποτε ἐλληνικὴ κοινότητα τοῦ Έξωτερικού — κι' ἀκριβῶς αὐτὴ τὴ φορά ἔχω μπροστά μου ἕναν ἀλλοδαπὸν τοῦς ἐκπρόσωπο, τὸ «Κοινοτικὸν Δελτίον Βηρυτοῦ». Εἶναι ἕνα πολυγραφημένο τεῦχος ἀπὸ πενήντα τόσες σελίδες μὲ ὄρατο ἐξώφυλλο και διευθύνεται ἀπὸ τὸν κ. Γ. Ξανθόπουλο. Ἀπὸ τὸνα μέρος παρακολουθεῖ βήμα-βήμα τὴν ἐλληνικὴν ζωὴν σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις, τὴν Έλλάδα τὴ σύγχρονη ἀλλὰ και τὴν αἰώνια, ἀδιαχώριστα ἐνωμένη μὲ τὴν χριστιανικὴ πίστι και πράξι, κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο φροντίζει νὰ συγκεντρῶνῃ και νὰ φέρῃ σ' ἐπικοινωνία μεταξὺ τοῦς τὰ μέλη τῆς παροικίας, δημιουργώντας ἔτσι μιὰ σωτηρία ἀντίδρασι στὶς τόσες αἰτίες πού—στὴν ἐξένη γῆ—πάνε νὰ τ' ἀπομακρύνουν τὸ ἕνα ἀπὸ τ' ἄλλο.

Στὸ τελευταῖο τεῦχος βρίσκει κανείς ἐκτὸς ἀπὸ πρωτότυπες συνεργασίες τοῦ Μ. πρωτοπρε-

σβου. κ. Κ. Μωραϊτάκη και τοῦ κ. Γ. Ξανθοπούλου, πολλές καλοδιαγεγμένες ἀναδημοσιεύσεις και πληθὸς δλόκληρο ἀπὸ πληροφορίες γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Κοινότητος. Κι' δλόκληρο τὸ περιοδικὸ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος του δονεῖται ἀπὸ ἐλληνικὸ παλμὸ.

* *

Ὁ «Πρόσκοπος», τὸ μνημιαῖο ἐπίσημο περιοδικὸ τοῦ Σώματος Έλλήνων Προσκόπων, ἀφιερώνει τὸ τελευταῖο του τεῦχος στὴν προσπάθεια τῶν προσκόπων νὰ βοηθήσουν τοῦς κατόικους τῶν νησιῶν τοῦ Ἰονίου στὴν πρόσφατη τραγικὴ τους περιπέτεια. Κι' ἔκαναν πολλὰ και συγκινητικὰ πράγματα τὰ καλὰ μας παιδιὰ. Ἀνώτερα ἀπὸ τὶς παιδικὲς τους δυνάμεις, ὡς τε νὰ ζυγίζνουν ἀρκετὰ, και στὴ ζυγαριὰ πὸν θὰ μετροῦσε μόνο τὰ δλικὰ ἀποτελέσματα. Ἀλλὰ — τὸ σπουδαιότερο — τὸ ἰδιαίτερο χρώμα πὸν εἶχε ἡ ἐνέργεια τους, τὸ χρώμα τῆς ἀγάπης πὸν δὲν «ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς», ἔτσι μάλιστα καθὼς οἱ φορεῖς τῆς ἦταν μικρὰ παιδιὰ, αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ συγκινητικὸ, ἔκείνο πὸν ἀνεβάζει τὴν ἀξία τῆς προσφορᾶς τους και ἀσφαλῶς αὐτὸ θάδωσε και τὴ μεγαλύτερη — τὴν ἠθικὴ — βοήθεια στοῦς χτυπημένους ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῶν σεισμῶν συμπατριῶτες μας. Ὁρατὰ δίνει τὴν εἰκόνα αὐτῆς τῆς προσκοπικῆς βοήθης ας, στο τεῦχος πὸν ἔχω μπροστά μου, τὸ ἄρθρο τοῦ «Ἀλέκτορος» μὲ τὸν τίτλο «Ἄγνωστοι μικροὶ ἤρωες». Μὰ δὲν μποροῖσε νὰ μὴν ἀποδειχθοῦν ἤρωες, οἱ μικροὶ αὐτὸν πρόσκοποι πὸν (ἔπος ἔγραφε χαρακτηριστικὰ κάποια καθημερινὴ ἐφημερίδα) «χωρὶς ἀπαιτήσεις, χωρὶς νὰ ἐνοχλοῦν κανένα, σκάδουν, ἀνοίγουν δρόμους, βγάδουν πώματα, ἀνασῶρουν χρηματοκιβώτια. Και τὸ βράδυ κάνουν τὴν προσευχὴ τους και κατακλίνονται».

δίκαιον παράπονον τῶν φοιτητῶν: ὅτι σχεδὸν ποτὲ δὲν βλέπουν ἕνα καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου, νὰ ἐκκλησιάζεται μαζί τῶν. Ὅποια ἀντίθεσις! Ἄλλ' ὅς εἶναι. Αὐτὸ εἶναι ἕνα ἄλλο θέμα.

ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Ἡ ἀπόφασις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας νὰ αὐξήσῃ ἐφέτος τὰ διδάκτρα μόνον κατὰ 10 % ἔγινε δεκτὴ μὲ γενικὸν αἰσθημα ἀνακουφίσεως ἐκ μέρους τῶν φοιτητῶν ὄλων τῶν Σχολῶν και ἐτών. Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρουσα ἡ ἐκδοσις μιᾶς μελέτης διὰ τὰ οἰκονομικὰ και τὴν ἱστορίαν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διὰ νὰ κατανοηθῆ ὁ μηχανισμὸς του καλύτερον, και ἀπὸ περισσοτέρους. Ἴσως τότε νὰ ὑπάρξουν και περισσοτέροι γῶμας περὶ τῆς καλύτερας θεραπευτικῆς μεθόδου πὸν θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθηθῆ και ἰδίως νὰ

ὑποδειχθοῦν εἰς τοῦς ὁμογενεῖς συγκεκριμέναι ἀνάγκαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἄμεσον ἀνάγκην ἐνισχύσεως. Ὁ Έλλην—ἀπόδημος ἡ μὴ—δταν ἦτο βέβαιος περὶ τῆς τύχης τῆς δωρεᾶς του δὲν ἐστέρησεν ποτὲ εἰς γενναϊοδωρίας ἀπὸ τοῦς μεγιστάνες τοῦ πλοῦτου οἱ ὅποιοι ἰδρῶνουν δλόκληρα πανεπιστημιακὰ κολλέγια ἔξω:

Ὁ Nuffield μόλις πρὸ τινος ἱδρυσεν εἰς τὴν Ὁξφόρδην νέον κολλέγιον και εἶναι γνωστὰ αἱ δωρεαὶ τοῦ Ford εἰς τὸ Columbia University και τῶν Ἰνδῶν Μαχαργιάδων διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐκπαιδευσεως εἰς τὴν ἀχανῆ χῶραν των. Ἀλλὰ τὸ νὰ υποδιδάσωμεν τὴν Πανεπιστημιακὴν ἐκπαιδευσιν εἰς μιαν εὐχάριστον ἀπασχόλησιν τῶν ἐχόντων μόνον, θὰ ἦτο ἀδίκημα κατὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξελίξεως τοῦ τόπου μας.

Ο ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ

Ἔχει ἀποκτηθῆναι ὁ Πειραιῶς τὸ περιοδικὸν του, τὴν «Πειραϊκὴν Ἔρευνα». Εἶναι ἓνα πλοῦσιον σὲ περιεχόμενα ἔντυπον, πού τὸ ζωντανεύει διάχυτη μέσα στίς σελίδες του, ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν Πειραιᾶ. Καί τὴν ἀξίζει τὴν ἀγάπην αὐτὴ ὁ Πειραιῶς, τὸ λιμάνι μὲ τὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα.

* *

Μᾶς εἶναι γνωστὴ ἡ «Κρητικὴ Ἔστια». Στὸ τελευταίον τῆς τεύχος, ἐκτός ἀπὸ τὴς διαφόρες συνεργασίας, ὅλες σχετικῆς μὲ τὴν Κρήτην καί τὸν κρητικὸν πολιτισμὸν, διαβάζει κανεὶς καὶ ἓνα σημεῖωμα μὲ τὸν τίτλον «τὰ αἷτια τῆς πνευματικῆς μας καχεξίας» καὶ πού ἡ κατάληξις του εἶναι ὅτι, «ἡ πνευματικὴ ζωὴ προβοθῆται τὴν ἵπαρξιν ἀνωτέρας ἠθικῆς καὶ χριστιανικῆς ταπεινοφροσύνης». Σωτὸ εἶναι αὐτὸ—καί, φυσικὰ, ὄχι μόνο γιὰ τὰ Χανιά!...

* *

Ἵπάρχει ὅμως—ἔχω μπροστά μου τὸ πέμπτον τεύχος τῆς—καί ἡ «Πελοποννησιακὴ Ἔστια». Ἀναφέρω μερικά ἀπ' τὰ περιεχόμενα: «Ἐσπερινός», τοῦ κ. Στράτη Μυριθίηλ. «Τὸ βλαμμένο ἄγριον», τοῦ κ. Σπ. Πικναγιωτοπούλου. «Μωραῖτες κληρικὸι στὸν ἀγῶνα», τοῦ κ. Γ. Κωστάπα. «Ὁ Καλαματιανὸς καὶ ἄλλοι συρτοὶ χοροὶ», τοῦ κ. Κ. Ρωμαίου καὶ ἄλλα. Σημειῶνω καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Βρασ. Σωτηρόπουλου (πού μαζὶ μὲ τὸν κ. Γ. Παπαγεωργίου διευθύνουν τὸ περιοδικόν) μὲ τὸν τίτλον «Πελοποννησιακὸς Σύλλογος». Πιστεύει πῶς εἶναι γεγονός (ἐξ οἰκείων τὰ βέλη) ἡ μωραϊτικὴ ιδιοτέλεια καὶ τονίζει τὴς διαλυτικῆς τῆς συνέπειες.

* *

Σημειῶνω ἀκόμη τὸ περιοδικὸν τῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Φλωρίνης μὲ τὸν τίτλον «Νέος Δάσκαλος», τὸν «Πυρρός», τοῦ Συλλόγου ἀποφοίτων τοῦ Πειραματικῶν Σχολείων τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τὰ «Χιτικὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἤχορον κα», ὅπου δημοσιεύεται μιὰ διαλέξις τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου κ. Μάρκου Ἀγ. Βασιλάκη γιὰ τὸν Μητροπολίτη Δανιὴλ Κοντούδη καὶ τὸν «Ὁρθόδοξο Παράτηρητή».

Π. ΚΛ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Κινηματογράφος καὶ νεότης»: Ἐκδόσεις τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή».

Ἡ οδισιατικὴ σημασία τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τὸ ὅποσον ἐξέδωκεν ἡ Ἀδελφότης τῶν Θεολόγων ἡ «Ζωή» μὲ τὸν τίτλον «Κινηματογράφος καὶ Νεότης» δὲν βασίζεται μόνον εἰς τὸ ἀξιόλογον ὁμολογούμενον καὶ κατατοπιστικόν κατὰ πάντα περιεχόμενον του μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐρευνῆς τὰ ὅποια παραθέτει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὸ περιεχόμενον του κυρίως ἀποτελεῖ διάγγε-

μα τὸ ὅποσον μᾶς καλεῖ εἰς ἀγῶνα καθάρσεως τοῦ σημερινοῦ κινηματογράφου ἀπὸ τὴν διαφθορὰν καὶ τὸ ἔγκλημα.

Ἀρισταῖς τοῦ πνεύματος, κορυφαῖοι ἐπιστήμονες, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἐτιμήθησαν μὲ τὸ βραβεῖον Νόμπελ, καλλιτέχναι καὶ δημοσιογράφοι μὲ ἠτιολογημένην γνώμην διτογράφουν αὐτὸ τὸ διάγγελμα μέσα εἰς τὰς σελίδας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

Δὲν ἀποτελεῖ αὐτὸ τὸ βιβλίον διακήρυξιν ἀπόψεων μὲ φανατισμὸν διατυπωμένων καὶ ἐξθρικῶς διακειμένων πρὸς τὴν ἑβδομὴν τέχνην, ὅπως θὰ ἐνόμιζεν ὁ προκατειλημμένος, ἀλλ' ἀντιστρόφως ἀποτελεῖ μίαν ἔρευναν ἔσσαν τὸ δυνατόν πλήρη καὶ ἀντικειμενικὴν ὅπως τονίζεται εἰς τὸν πρόλογον. Καί διὰ τοῦτο ἀγαυοῦνται ἀπὸ τὰς πρώτας γραμμάς ὅτι «ὁ κινηματογράφος εἶναι μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας ἐφευρέσεις τοῦ νεωτέρου τεχνικοῦ πολιτισμοῦ», διτογραμμίζεται ὅμως ἐντόμως ὅτι «εἶναι τεραστία ἡ δύναμις τῆς ἐπιδράσεως πού κατέχει» καὶ τονίζεται ὅτι ἀκριβῶς δι' αὐτὸ καὶ ἡ εὐθύνη του εἶναι μεγάλη.

Καί τὸ ὅτι ἡ ἔρευνα αὐτὴ, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ πρόλογος, συντελέσθη μὲ αὐτὴν τὴν ἀνθεσιν γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν ὑπολοίπων σελίδων.

Τὸ «κατηγορῶ» ἐναντίον τῆς καταπτώσεως καὶ τοῦ ἐκφυλισμοῦ τὸ ἐκφωνοῦν νομικοὶ, δικασταὶ, ἐγκληματολόγοι, ἱατροὶ, παιδαγωγοὶ, καλλιτέχναι καὶ δημοσιογράφοι, τὰ παγκόσμια συνέδρια, τὸ Ἀστυνομικόν δελτίον καὶ οἱ ἀριθμοὶ τοῦς ὁποῖους μᾶς παρουσιάζουν αἱ διεθνεῖς στατιστικαί. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐργάται τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης μᾶς ἐμφανίζουν μέσα εἰς τὰς σελίδας του μὲ τὸν ἰδικὸν τῶν τρόπον τὰ ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ ναυάρια, τοῦς ἐγκλειστοῦς τῶν φυλακῶν, τοῦς τροφίμους τῶν φρενοκομείων καὶ ἐν γένει ὅλους ἐκείνους τῶν ὁποίων ὁ ξεπεσμένος κινηματογράφος ὑπενοσῶσεν τὴν ζωὴν.

Μέσα εἰς τὰς σελίδας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου προβάλλεται ἓνα ἀπάνταστα συνταρακτικόν φιλμ. Τὰ πρόσωπα πού λαμβάνουν μέρος εἰς τὰς δραματικὰς σκηνάς πού ἐκτυλίσσονται δὲν εἶναι βγαλμένα ἀπὸ τὴν φαντασίαν τῶν συγγραφέων, οὐδὲ προέρχονται ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἀστέρων τῆς θόνης. Εἶναι «ἀστέρες» τοῦ ὑποκόσμου, ἀπόκληροι τῆς ζωῆς, κατακάθια τῆς κοινωνίας, ὅλοι τοὺς ὅμως εἶναι βγαλμένοι ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν θάλαμον τῶν κινηματογράφων, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐδίδαξεν μεθοδικὰ τὸν δρόμον τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ ἐγκλήματος.

Ἀλλὰ ἀκριβῶς ὅλοι αὐτοὶ μὲ τὸ χλωμό πρόσωπον καὶ «τὰ μάτια τῆς λαχτάρας» μᾶς ὑποδεικνύουν τὸ καθήκον μας τὸ ὅποσον δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸν σκοπὸν τῶν ὁπίστων καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ καθορίζει, δηλαδὴ τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν κάθαρσιν τοῦ σημερινοῦ κινηματογράφου.

Ἀλλὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν «πλήρη καὶ ἀντικειμενικὴν ἔρευνάν του», μᾶς παρουσιάζει καὶ τὸν κόσμον τῶν ἀστέρων. Εἶναι πράγματι ἐνδιαφέρον αὐτὸ τὸ κεφάλαιον διότι μέσα εἰς τὰς σελίδας του ἐμφανίζονται οἱ

ἀστέρες τῆς θόνης δχι διὰ νὰ παίξουν ἔργα τῶν συγγραφέων ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς παρουσιάσουν — οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοῦς — τὸ δῆμα τῆς ἰδικῆς των ζωῆς καὶ τὴν ἀναζητήθειν τῆς λυτρώσεως.

Εἰς τὴν στήλην αὐτὴν δὲν ἀτομῆναι παρὰ μόνον νὰ συστήσῃ τὸ βιβλίον, ὥστε τῆ: εὐεργετικῆς του ἐπιδράσεως νὰ ἐπιφερῆσθουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι ἀναγνώσται μᾶς.

N. M.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

— Μητροπολίτου Ἀθήνου Διονυσίου: Ὁ Πιστός Οἰκονόμος. (Ἐγκόλλιον ἱερέως). Λευκωσία Κύπρου.

— Μητροπολίτου Αἰτωλοακαρνανίας Ἱερῶθίου: Ἐγκύκλιος. Ἀθήναι 1953.
— Σάββα Ἱ. Κανταρτζή: Ἐημερώνει. Θεσσαλονίκη 1953.

— Γεωργίου Μπεκατώρου: Τάξις τῶν ἱερῶν ἀκολουθῶν 1954 (κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας). Ἀθήναι 1954.

— Μητροπολίτου Πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομου Καθουριδίου: Διαλέξεις περὶ τῆς ἡθικῆς καταστάσεως καὶ τῆς θέσεως ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων. Βολος 1953.
— Κόκκινη κλωστή θεμένη... Σκράντια πρωτότυπα ἑλληνικὰ παραμῦθια. Ἐκδόσεις «Ἡ Διμασικός». Ἀθήναι 1953.

— Ἐνας ἀράνης στὴν Εὐρώπη». Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ζωή». Ἀθήναι 1953.

— Εὐσταθίου Ι. Ἀντωνίω. Ἱατροῦ Φυματιολόγου: Ἡ πνευματικὴ φυματίωση καὶ αἱ οὐ χρονοὶ ἀντιλήψεις περὶ τῆς θεραπείας καὶ καταπολεμήσεως αὐτῆς ὡς κοινωνικῆς νόσου. Πειραιεὺς 1953.

— Δημήτρη Δούκαρη: Καλλιστὴ Θήρα. Ἀθήναι 1953.

— Τα θεμέλια ἔργα εἰς τὴν ὀηρεσίαν τοῦ Ἔθνους. Ἐκδόσεις Δελτίου Πανελληνίου Ἐνώσεως Διπλ. Μηχανικῶν Ἑργοληπτῶν Δημοσίων ἔργων (Π.Ε.Δ.Μ.Ε.Δ.Ε.) Νοέμβριος 1953.

— Οἱ περιπέτειες ἐνὸς προσκυνητοῦ. Μεταφρ. Ἀργυρ. Παντελεήμονος Καρανικόλου. Ἀθήναι 1954.

— Συμβουλαι πρὸς ἐξομολογούμενον. Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1953.

— Ἡμεροβελτίκη 1951, ἐκδοθεῖς ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἐστίας Κιβιάλας.

— Prof. I. H. Schultz: Arzt und Neurose. Georg. Thieme Verlag, Stuttgart.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Βων. Θ. Παπαν. Κρυόβρωση.—Ὡς ποιητικὴ προσπάθεια, τὸ ποιημᾶ σας, ἀποτελεῖ καλὴν ἐπίδοσιν. Σὰς συνιστῶμεν διῶς νὰ προσέξετε τὴν φραστικὴν διατύπωσιν ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἰσορροπία μεταξὺ περιεχομένου καὶ μορφῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ποιητικῆς δημιουργίας.—κ. Σωτ. Πετράκ. Ἐνταῦθα. Εἶναι πολῦτιμοὶ αἱ σκέψεις τὰς ὁποίας διατυπώνετε. Φρονούμεν διῶς οἱ θά εἶχαν τὴν θέσιν των μᾶλλον εἰς θρησκευτικὸν περιοδικόν.—κ. Στέλλ. Γασάκ. Β. Σ. Γ. 902. Ἰὸ ποιημᾶ σας, ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν ἔλλειψαν πού πρὸς σιάζει, δὲν ἔχει τὸν λυρικὸν τόνον καὶ τὴν δυνατὴν πνύην πού ἀπαιτεῖ τὸ θέμα σας. Δ. Βιολέτταν κῶνστα. Ἐνταῦθα. Τὸ «αἰθί» ἔχει μίαν ξεχωριστὴν ἀπλότητα καὶ χάριν, προσοῖτα πού χαρακτηριστὸν τὴν καλὴν ποιητικὴν ἀπόδοσιν, τὸ «ἐλαρισέ μου» ὑστερεῖ.—κ. Δ. Ἰακρ. Ἐνταῦθα. Μὲ τὸ ποιημᾶ σας «Προσευχή» σημειώμεν πρόδω. —κ. κ. Α. Λευκάδα. Μᾶς συνεκίνησαν ἰσχυτέρως ἡ ποιητικὴ προφορά σας. Ἐχουν διῶς ἀνάγκην καὶ τὰ δύο σας ποιήματα ἐπέξευγασίας διὰ ν' ἀποκτήσουν λυρικὸν τόνον.—κ. Χρ. Παπ. Σιάτισταν. Τὰ σαλάντια προδίδουν οἱ ἔχετε ποιητικὰς ἱκανότητας. Θά πρέπει διῶς νὰ φρονίσετε νὰ ἐπιτυγχάνετε ἡ ὀημοργία ποιητικῆς ἀτμοσφαιρας διὰ νὰ παρουσιασθε ἐπ' ὀδοσιν.—Δ. Ε. Ξ. Ἐνταῦθα. Ἡ ἐπιτυχία τῶν ποιημάτων σας «Φωνὴ ἐν Ραμῶ» συνίσταται εἰς τὸν συνδυασμὸν θέματος καὶ τίτλου, ἡ ἀπόδοσις διῶς ὑστερεῖ.—δ. Α. Σκαρδάς.—Ἐνταῦθα. Θέ, πρέπει νὰ φρονίσετε τὸ θέμα σας νὰ τὸ ἀποθέτετε κατὰ τρόπον ὁποῖος νὰ δημιουργῆ ποιητικὴν ἀτμοσφαιραν. Πολλὸ ἐπιτυχῆς ἡ ἴη στροφή τοῦ «Ἡ ὄρα τῆς Χάριτος».—κ. Δ. Διαμαντ. Χάλικην. Φρονούμεν οἱ ἀπὸ τὰ νέα σας ποιήματα τὸ «Γολῆνες» καὶ κυρίως τὸ «Μία χρᾶς ἀνερούσων τὴν στάθμην τῆς μέχρις τοῦδε ἐπίδοσεως σας. Ἐον τὰ ἐπέξευγασθητε ἐκ νέου θά πα οὐσιάζετε κατὰ τὸ ἀξιόλογον. Γενικῶς σὰς συνιστῶμεν νὰ προσέχετε πολὺ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιτυχούς ἐκλογῆς των λέξεων.

Παρακαλοῦνται οἱ κ.κ. συνδρομηταὶ τῶν «Ἀκτίνων», ὅπως ἀποστείλουν τὴν συνδρομὴν των διὰ τὸ ἀρξάμενον νέον ἔτος 1954 ἐκ δραχ. 25.000, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, Ἀθήναι).

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐκδόσεις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτση 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 35-023.—Θεσβινίκης: Ἀγ. Σοφίας 38.—Πειραιεὺς: Φίλωνος 34.—Υπεύθυνος: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία Φαδιέρου 39α, Ἀθήναι (1).—Ἐτησίᾳ συνδρομὴ δρχ. 25.000, ἐξώτερ. δολλ. 3.—Πρῶστ. τυπογραφίαι: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλῃ 176.—Χειρόγραφα, δημοσιεύμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.